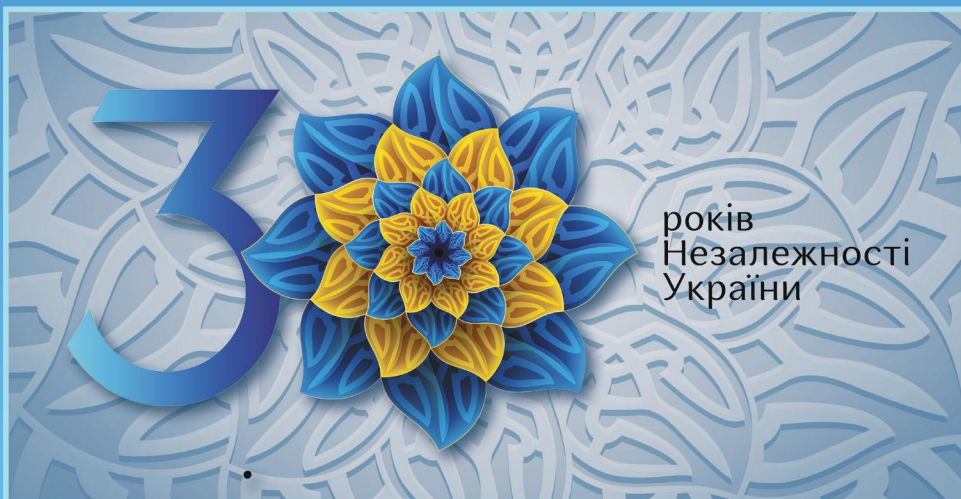

Національна бібліотека України для дітей
Українська асоціація працівників бібліотек для дітей
Щоквартальний науково-практичний журнал

БІБЛІОТЕКА У ФОРМАТІ

9
3/2021

СЛОВО ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА	3
ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ	
Сніжана КИСЕЛЬОВА Стандарти каталогізації: вивчаємо та застосовуємо	6
Олена ЛІПЕЙ Мотивація та залучення дитини до читання	9
Олена КИСЛОВА Рекламна діяльність дитячих бібліотек України у 1991-2011 рр.	14
Наталія ГАЖАМАН Бібліографічний доробок НБУ для дітей за останнє десятиріччя	19
СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО	
Ірина ШЕСТОПАЛ Екологічна просвіта у проєктно-грантовій діяльності з досвіду впровадження екопроєктів та екопрограм НБУ для дітей	24
Тетяна ДУДЧАК Читаємо, інформуємо, популяризуємо разом із друзями-поліцейськими	28
СВІТ ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ	
Наталія КАВУН Кожний спроможний випробувати себе	31
Тетяна КУЗІЛОВА Народжені у незалежній вітають із ювілеєм	33
ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
Юлія БРАУН Добірка інновацій без інсинуацій	37
Наталія КОЗАЧУК Профістудія «Дегустація професій» у Рівненській обласній бібліотеці для дітей	41
Еліна МОРДОВЕНКО Бібліотечний артпростір для творчості, емоцій та краси	43
ПАМ'ЯТНІ ДАТИ	
Тетяна ПЕРВАК Серед імен і книг ХХ століття (до 100-річчя від дня народження бібліографа, педагога Льва Гольденберга)	47
Юлія ОСАДЧА Сіль воєнного дитинства (до 45-річчя повісті Г. Тютюнника «Климко»)	50
Французький цвіркун на чужому припічку (до 350-річчя публікації комедії Ж.-Б. Мольєра «Міщанин-шляхтич»)	51
«Казки сучасні, нові і прекрасні!» (літературний гра-подорож за книгою О. Дерманського «Казки дракона Омеляка»)	53
НАШІ ЮВІЛЯРИ	
КОЛЕКТИВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ МІСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ ім. Ш. Кобера і В. Хоменка м. Миколаєва Віданість бібліотечної справи	54
КНИЖКОВІ НОВИНКИ	
ВАЛЕНТИНА КРАСНОЖОН, НАТАЛІЯ ЗАГОРУЙКО Книжкові новинки Національної бібліотеки України для дітей	55

Щоквартальний науково-практичний журнал.
Заснований у 2015 р.

Головний редактор
ГОРДІЄНКО Алла Іванівна, генеральний директор Національної бібліотеки України для дітей, президент Української асоціації працівників бібліотек для дітей, президент Національної секції Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IA IBVY), кандидат культурології, заслужений працівник культури України.

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

БАРДАШЕВСЬКА Анна Іванівна — директор КЗ «Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради, заслужений працівник культури України.

ВАСЬКІВ Микола Степанович — український літературознавець, педагог, доктор філологічних наук, професор.

ГЛУЩЕНКО Світлана Аркадіївна — директор Департаменту моніторингу соціальних прав Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, кандидат юридичних наук.

ГРАНІЧ Наталія Василівна — директор Волинської обласної бібліотеки для дітей, українська письменниця, член Національної спілки письменників України.

ДОБКО Тетяна Василівна — український науковець у галузі бібліографознавства, бібліотекознавства, книгознавства, завідувач відділу науково-бібліографічної інформації НБУ ім. В.І. Вернадського, доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник, член Національної спілки письменників України.

ЗНИЩЕНКО Микола Павлович — генеральний директор КЗ Київської обласної ради «Київська обласна бібліотека для дітей», віцепрезидент Української асоціації працівників бібліотек для дітей, кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України.

МАРЧЕНКО Наталія Петрівна — провідний бібліограф науково-бібліографічного відділу Національної бібліотеки України для дітей, старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень НБУ ім. В.І. Вернадського, книгознавець, кандидат історичних наук.

МОРОЗЕНКО Марія Миколаївна — українська письменниця, голова КО Національної спілки письменників України, лауреат Премії Кабінету Міністрів України імені Лесі Українки.

ПОЛІКАРПОВА Людмила Петрівна — заступник генерального директора з науково-методичної роботи Національної бібліотеки України для дітей, заслужений працівник культури України.

СКОРИК Адріана Ярославівна — доктор мистецтвознавства, професор, член Національної спілки журналістів, автор наукових праць і монографій з питань медіакомунікацій.

ЧЕРНОУС Валентина Юхимівна — директор Хмельницької обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка, заслужений працівник культури України.

Літературні редактори:
КАДЬКАЛЕНКО Олена Анатоліївна,
ЗЕЛЕНСЬКА Віта Вікторівна.

Дизайн та верстка ЯРЧАК Наталія Володимирівна.

Посилання на видання обов'язкові. Редакція залишає за собою право літературного редагування і скорочення статей. Матеріали друкуються мовою оригіналу (українською, російською). Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Алла ГОРДІЄНКО

генеральний директор
Національної бібліотеки України
для дітей,
президент Української асоціації
працівників бібліотек для дітей,
президент Національної секції
Міжнародної ради з дитячої
та юнацької книги (IA IBBY),
кандидат культурології,
заслужений працівник культури
України

ДресКОД КНИЖКОВИЙ ДОДЕРЖАЛИ ГІДНО!

Третій квартал – це завжди гаряча пора для бібліотечної сфери, період літніх ужинок, старту нового бібліотечного сезону, інноваційних рішень, підсумованих здобутками до Всеукраїнського дня бібліотек. Цьогоріч саме у цей час ми відзначили ще й найбільше ювілейне свято – 30-річчя Незалежності України. Тому всі бібліотечні програми, проєкти, активності проходили під знаком НЕЗАЛЕЖНОСТІ, суверенності, єднання і державотворення.

Важливою подією для усієї бібліотечної спільноти в ювілейний рік незалежності держави звичайно стало прийняття 8 вересня за основу у першому читанні Закону про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (реєстр. № 5002 від 02.02.2021). Ми радіємо цьому, бо зміни до законодавства у бібліотечній галузі вже давно на часі. Спеціалізовані бібліотеки для дітей мають свої пропозиції до оновлення закону. Наразі законопро-

єкт не містить статей, які гарантують права на діяльність спеціалізованих бібліотек для дітей, юнацтва, осіб із вадами зору, що надають бібліотечні послуги з урахуванням індивідуальних, вікових, психологічних та фізіологічних особливостей. А ми знаємо, що збереження мережі спеціалізованих бібліотек – це забезпечення рівних прав на доступ до інформації, задоволення освітніх, культурних, інформаційних та інших потреб понад 3 млн осіб особливої категорії населення. Також такі «недописи», «недовизначення», неувага у тексті закону фактично позбавляють спеціалізовані бібліотеки можливості відстоювати право на існування, адже робити це можна, лише опираючись на законодавство. Сподіваємося, що пропозиції спільноти бібліотекарів для дітей України будуть враховані, і функціонування спеціалізованих бібліотек для дітей та обласних бібліотек для дітей зокрема буде закріплено на законодавчому рівні.

А дитячі бібліотеки свою потрібність, корисність та суспільну значущість підтверджують у щоденній наполегливій роботі. До 30-річчя Незалежності України у спеціалізованих бібліотеках для дітей України відбувся Всеукраїнський конкурс дитячої творчості «Незалежна і єдина – моя Україна!». До

участі у конкурсі долучилося понад 3000 учасників. На розгляд Головного журі надійшло 227 робіт із регіонів, з них 190 – індивідуальних та 37 – колективних. 27 робіт здобули перемогу в різних номінаціях.

Загалом у мережі спеціалізованих бібліотек України для дітей було організовано та проведено понад 500 тематичних заходів у рамках святкування 30-річчя незалежності України. Найяскравіші з них – флешмоб #НЕЗАЛЕЖНА_Україна: НАРОДЖЕНІ_ВІЛЬНИМИ Донецької обласної бібліотеки для дітей, святкова програма «Райдужна бібліотайстра» Централізованої бібліотечної системи для дітей м. Львова, гра-квест «Чарівні істоти українського міфу» Черкаської обласної бібліотеки для дітей, квітковий орнамент Кіровоградської області Кіровоградська ОБД ім. Т.Г. Шевченка, святкове бібліошоу «З днем народження, країно!» Чернігівської ОБД, відеочелендж #НезалежнаУкраїна_30 #Буковинчики_вітють #Відеочелендж КУ «Чернівецька обласна бібліотека для дітей».

Велику кількість переглядів зібрав створений Національною бібліотекою України для дітей хіт «Країна ти моя», присвячений ювілею рідної Батьківщини! Його прем'єра відбулася 24 серпня 2021 року.

28-30 серпня 2021 року Національна бібліотека України для дітей на Kyiv Book Art Fest у Виставковому центрі «АККО Інтернешнл» виступала співорганізатором фестивалю та Всеукраїнського конкурсу «Книгу творять діти», представляла діяльність Національної секції IBBY, власну видавничу продукцію, сучасні креативні проекти і програми. З читачами під час автограф-сесій спілкувалися Олександр Есаулов та Сашко Дерманський. Національна секція IBBY забезпечувала функціонування дитячого креативного майданчика, де батьки, обираючи собі книги або відвідуючи заходи для дорослих, могли сміливо залишати на певний час своїх дітей у дбайливих руках творчих бібліотекарів. На дитячому креативному майданчику дітям показали лялькову виставу «Міські пригоди Лісової Шишки» за однойменною казковою повістю Тетяни Горицвіт, представили інтерактивні читання «Піу! і Білка» за книгою Маріанни Дюбюк «Я не твоя мама», заховики від Марійки Книгогризенко, книжково-ігрову програму «Академія Чомучок», інтерактивно-розважальну феєрію з клоунесою Ромашкою. Працювала БібліоАРТ-майстерня з виготовлення панно, книжок-мініатюр, патріотичних браслетів, паперової пластики та листівок, рухлива фотозона для підростаючого покоління із ростовою лялькою НБУшкою. Це було справжнє свято книги, читання і спілкування!

Але поряд із такими масштабними заходами відбувалися ще сотні інших. Липнево-серпне-

ва пора виявилася дуже спекотною для найактивніших учасників програми літніх читань «БЕЗмеж» – борців за звання «Лідер читання – 2021». У 15 областях України на базі обласних бібліотек для дітей та у Національній бібліотеці України для дітей лідерство в літніх програмах читань прагнули здобути понад 12 тисяч дітей; 17 переможців регіональних змагань були нагороджені грамотами та цінними призами. До участі у Всеукраїнському конкурсі «Лідер читання» для читачів з усієї України у дистанційному форматі зареєструвалося 223 дитини, активними та результативними учасниками за підсумками літа стали 36 читачів. Фінальне змагання для дев'яти претендентів на титул «Лідер читання – 2021» на платформі Zoom було напруженим і цікавим. Лідером читання – 2021 стала 12-річна Олександра з Хустського району Закарпатської області! У віковій категорії до 10 років абсолютним переможцем у номінації «Кращий читач літа – 2021» стала 9-річна Анастасія з м. Глухова Сумської області.

Дитячі бібліотеки активно долучилися до святкування не лише українського Дня Незалежності, адже у 2021 році 30-річчя Незалежності відзначали багато пострадянських країн. З цієї нагоди у рамках тісної співпраці з Посольством Киргизької Республіки Національна бібліотека України для дітей ініціювала Всеукраїнський онлайн-марафон читання киргизьких казок «Візок добрих казок». Юні читачі скористалися унікальною можливістю проявити акторські здібності, зануритися у чарівний світ казки та оригінально перевтілитися в казкового героя. До марафону долучилося 12 індивідуальних учасників (9 дітей та 3 бібліотекарі) та дитячий центр «Квіточка» (м. Житомир), надіслано 12 відеороликів, які за місяць набрали майже 800 переглядів (на YouTube та Facebook). Найактивнішими виявилися користувачі із Запорізької, Харківської, Херсонської, Сумської областей, міста Луцька, Києва, Житомира.

З нагоди цієї події відбувся також Всеукраїнський конкурс дитячого малюнка «Киргизстан безмежно унікальний», який згуртував навколо себе близько 2 тис. учасників із різних куточків України. 24 вересня 2021 року в Національній бібліотеці України для дітей відбулося свято міжнародного формату – «День культури Киргизстану» за участю Надзвичайного і Повноважного Посла Киргизької Республіки в Україні Шарипова Жусупбека Шариповича. Під час заходу переможці та фіналісти конкурсу одержали від Посольства Киргизької Республіки в Україні цінні подарунки та дипломи.

Яскраве широкоформатне святкування Всеукраїнського дня знань та старту нового бібліотечного сезону 2021–2022 зібрало в дитячих бібліотеках 1 вересня тисячі користувачів. Цього

дня відбулися зустрічі в рамках національного проєкту «Україна читає дітям», спілкування з лідерами думок, презентації нових читацьких об'єднань, проєктів і програм, сімейні турніри, інтелектуально-мистецькі марафони, майстер-класи, книжкові виставки тощо.

У Всеукраїнський день бібліотек дитячі книгозбірні вкотре продемонстрували суспільству нашу вагомість, яскраві здобутки і досягнення, високий професіоналізм. Цю дату ми відсвяткували потужною спільнотою на сторінках бібліотеки у фейсбук та інстаграм. Наймовірне задоволення охопило усіх, хто переглянув проморолики українських бібліотек для дітей «Бібліотека – ЦЕ...», відеопривітання від читачів і друзів бібліотек; взяв участь в онлайн-косплеї улюблених книжкових героїв «ДресКОД книжковий», розіграші BiblioBOX (random-вибору), заповненні ЧЕК-листа читацьких забаганок

«Фантастичні мрії»; подивився відеокліп «Бібліотеко, ай лав ю!», присвячений усім, хто любить бібліотеки та ін. Багато бібліотек та бібліотекарів дитячих книгозбірень були відзначені урядовими, державними, регіональними та місцевими відзнаками за сумлінну працю та вагомий внесок у розвиток бібліотечної справи, промоцію книги і читання. Це сповнює серце великою гордістю за колег, яких усі щиро шанують і на яких рівняються в роботі.

У цілому III квартал 2021 року в усіх книгозбірнях був використаний на повну потужність як в офлайн-, так і онлайн-форматах. Навіть в умовах карантинних обмежень ми, бібліотекарі, у наших книжкових храмах за посередництва друкованої книги як особливої культурної цінності формуємо найбільший людський капітал – людину мислячу! Тому ми оптимістично дивимось у завтрашній день і крокуємо далі!

Шановні колеги!

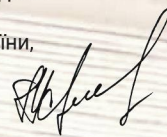
*Щиро вітаємо вас зі святом мудрості і знань –
Всеукраїнським днем бібліотек!*

Професія бібліотекаря дуже важлива, адже саме ви допомагаєте читачам бути обізнаними у сучасних проблемах, пізнавати реальну картину життя, проводите їх у світ знань, казок, подорожей, фантастики, наукових відкриттів. У своїх книгозбірнях ви створили особливу, чарівну «книжкову» атмосферу, яка об'єднує однодумців. Бібліотеки зберігають і примножують інтелектуальний і культурний потенціал рідної землі, прагнуть змін і творчості, підтримують дух взаєморозуміння з читачами. Нехай бібліотечна нива колючиться зернами людської мудрості, які бібліотекарі через книгу щедро засівають у стінах своїх бібліотек!

Щиро дякуємо вам за благородну просвітницьку працю!

Бібліотекам бажано процвітання, щедрого наповнення новими книжками, зростання читацького попиту на книгу, дзвінкого дитячого гомону у відділах обслуговування, а бібліотекарям – натхнення та плідної праці, міцного здоров'я і достатку, творчого завзяття і підвищення авторитету бібліотечної справи у суспільстві.

З повагою колектив
Національної бібліотеки України для дітей
та її генеральний директор,
заслужений працівник культури України,
кандидат культурології

Алла ГОРДІЄНКО

Сніжана КИСЕЛЬОВА

завідувач відділу каталогізування
Національної бібліотеки України
для дітей

СТАНДАРТИ КАТАЛОГІЗАЦІЇ: ВИВЧАЄМО ТА ЗАСТОСОВУЄМО

Розвиток і широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи бібліотек впливає на всі напрями бібліотечно-інформаційної діяльності. Тому дотримання стандартів є важливою умовою для доступу до електронних інформаційних ресурсів та повнотекстових баз даних, реалізації тематичного пошуку, формування корпоративних електронних каталогів (ЕК), обміну бібліографічними записами, можливості віддаленого замовлення та електронної доставки документів тощо.

Основою реалізації всіх цих послуг у бібліотеці є каталогізація — максимально вичерпна бібліографічна і авторитетна інформація про документні ресурси, що забезпечує релеватний пошук, окреслює його результати з урахуванням потреб користувачів.

Провідні бібліотеки світу, формуючи міжнародний інформаційний простір, дотримуються основних стандартів представлення бібліографічних записів в електронному каталозі, серед яких формати MARC21 (www.loc.gov/marc),

UNIMARC (www.ifla.org/unimarc), стандарт представлення описових метаданих для цифрових об'єктів Dublin Core (www.dublincore.org) тощо. Основну групу стандартів, що регламентують правила формування бібліографічного запису, становлять: «Декларація про міжнародні правила каталогізації» (Statement of International Cataloging Principles), «Функціональні вимоги до бібліографічних записів» (FRBR: Functional Requirements for Bibliographic Records), «Опис та доступ до ресурсу» (RDA: Resource Description and Access), «Функціональні вимоги до авторитетних даних» (FRAD: Functional Requirements for Authority Data), «Функціональні вимоги до авторитетних предметних даних» (FRSAD: Functional Requirements for Subject Authority Data).

В Україні для ідентичності бібліографічного опису використовуються чинні стандарти: «**ДСТУ ГОСТ 7.1:2006**. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», «**ДСТУ ГОСТ 7.80:2007**. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Заголовки. Загальні вимоги та правила складання», «**ДСТУ 3582:2013**. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила»; «**ДСТУ 7093:2009**. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словос-

получень, поданих іноземними європейськими мовами»; «**ДСТУ 6096:2009**. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Універсальна десятикова класифікація. Структура, правила ведення та індексування» тощо. Всі вони є ключовими, але не винятковими, і в практиці роботи бібліотек для дітей носять цілком рекомендаційний характер.

Кінцевим продуктом роботи каталогізатора є бібліографічний запис, якість якого залежить від повноти та точності представлення у ЕК. Повнота відображає, наскільки ґрунтовно інформація закладена у бібліографічний запис, точність – наскільки правильно він представлений із точки зору бібліотечних форматів.

Національна бібліотека України для дітей працює у програмному середовищі «Марк-SQL». Електронний каталог бібліотеки ведеться з 1993 року, поєднує функції читачього і службового каталогів та представлений на сайті бібліотеки (<http://www.chl.kiev.ua/Catalog.aspx>). На 01.01.2021 року каталог бібліотеки налічував понад 430 тисяч записів.

На базі програмного забезпечення реалізовані процеси докомплектування, формування описового та змістовного каталогізування фонду; обслуговування користувачів; бібліографічного обслуговування, ведення обліку виконаних довідок, формування бібліографічних ресурсів; замовлення документів у книгосховищі; статистичної звітності; а також здійснюється аналіз соціологічних досліджень, аналіз та інвентаризація бібліотечного фонду.

За допомогою модуля «Створення та формування авторитетних файлів» функціонують авторитетні файли «Предметні рубрики», «Організації (тем. термін)» та «Персоналії», що слугують для уніфікації подання бібліографічних записів.

Вебмодуль програмного забезпечення надає можливість запозичувати бібліографічні записи бібліотекам для дітей на основі «Угоди про співпрацю щодо обміну базами даними». На його основі відбувається обмін записами і в рамках корпоративного проєкту «Корпорація бібліотек України для дітей з аналітичного розпису статей» (<http://www.chl.kiev.ua/Default.aspx?id=5501>).

Іноді при розпису видань, особливо іноземною мовою, виникають труднощі, що ускладнюють опрацювання документних ресурсів. Тому для уточнення бібліографічних даних та файлів авторитетного контролю фахівці НБУ для дітей звертаються до міжнародних та національних баз даних, вебкаталогів та електронних ресурсів. Серед них:

МІЖНАРОДНІ РЕСУРСИ

- **Відкритий світовий каталог** (WorldCat) – найбільша у світі бібліографічна база даних, що створюється у рамках організації **OCLC** (Онлайнового комп'ютерного бібліотечного центру, Online Computer Library Center). БД містить записи на документи різних форматів: книги, серіальні видання, нотні, музичні, відео, електронні ресурси тощо. У базі даних можна здійснювати простий пошук за одним термом (назва, предмет, персоналія) або розширений – за декількома параметрами. Результати пошуку надаються у вигляді стислого бібліографічного запису, але цього достатньо для уточнення основних даних: назви, відповідальності, вихідних даних, змісту джерела розпису. Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldcat.org/>.
- **Каталог Бібліотеки Конгресу** (Library Catalog, Library of Congress, LOC) – електронний каталог, що надає доступ до відомостей про понад 12 млн одиниць зберігання Бібліотеки Конгресу США. Користувач може сформулювати запит будь-якої складності. Перелік результатів видається у вигляді таблиці. Представляється можливість переглянути бібліографічний запис у стислому вигляді та форматі **MARC21**. Режим доступу: <http://catalog.loc.gov/>.
- **Каталог Національної бібліотеки Франції** (Catalogue général, Bibliothèque Nationale de France, BnF). У каталозі відображено майже 7,5 млн бібліографічних записів на документи. Пошук здійснюється за автором, назвою, предметними рубриками тощо. Видача результатів включає коротку/повну інформацію про джерела, які забезпечені перехресними посиланнями на авторів і предметні рубрики. Режим доступу: <https://catalogue.bnf.fr/index.do>.
- **Каталог Німецької національної бібліотеки** (Katalog: Suchen. Finden. Entdecken, Deutsche Nationalbibliothek (DNB). Каталог налічує 1,6 млн записів. Пошук здійснюється у всьому ЕК або у спеціальних колекціях. Перелік результатів видається у вигляді таблиці. Режим доступу: https://www.dnb.de/DE/Home/home_node.html, <https://portal.dnb.de/opac.htm>.
- **Віртуальний міжнародний авторитетний файл** (VIAF, Virtual International Authority File) – віртуальний каталог міжнародного нормативного контролю. VIAF забезпечує доступ до авторитетних файлів імен, організацій, географічних назв тощо. Це спільний проєкт провідних бібліотек світу. Бібліографічні дані знаходяться у вільному доступі в інтернеті та можуть бути використані для уточнення інформації, уніфікованого розкриття змісту документів тощо. Пошук авторитетних даних

здійснюється за ключовими словами, різними варіантами імені автора, назв організацій, географічними об'єктами тощо. Режим доступу до ресурсу: <http://viaf.org/>.

- **Міжнародний консорціум УДК** (UDC Consortium) – міжнародна некомерційна організація, створена для керівництва розробкою та розповсюдженням універсальної десятикової класифікації (УДК), що є інтелектуальною власністю Консорціуму та його уповноважених представників. На сайті доступні безкоштовна скорочена україномовна версія УДК (<http://www.udcsummary.info/php/index.php?lang=uk>), повна оновлена версія УДК за передплатою. Режим доступу: <http://www.udcc.org/index.php>.

За необхідністю більш повний перелік електронних каталогів провідних бібліотек світу можна знайти на сайті Бібліотеки Конгресу США в розділі Z39.50 Gateway (<http://lcweb.loc.gov/z3950/gateway.html#other>) та відразу здійснити пошук у каталогах провідних бібліотек світу, представлених у переліку.

НАЦІОНАЛЬНІ РЕСУРСИ

- **Електронний каталог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого.** У пошуковому вікні «За всіма полями» здійснюється пошук документів одразу за всіма основними полями бібліографічного запису (автор, назва, видавництво, рік видання). Також пошук джерел можна здійснити за декількома полями бібліографічного запису. Результатом пошуку є список видань, в яких запитуване слово зустрічається у будь-якому полі бібліографічного запису. Режим доступу: <http://catalogue.nlu.org.ua/>.
- **База даних «Авторитетні файли» Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого.** Пошук у БД здійснюється за основними полями авторитетних записів на імена осіб і найменування організацій. Результатом пошуку є список записів, у яких зустрічається запитуваний термін. Натиснувши на відповідний запис, можна переглянути структуру авторитетного запису у форматі UNIMARC/Authority. Режим доступу: <http://authority.nlu.org.ua/>.
- **Каталоги Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.** Електронний каталог бібліотеки об'єднав пошукові можливості алфавітного, систематичного і предметних каталогів, а також різні види видань. Пошук інформації здійснюється за наступними елементами: автор, заголовок, видавництво, місце видання, тема, рубрика, ключові слова, дата видання тощо. Для уточнення інформації про документ фахівці нашої Бібліотеки найчастіше використовують комплексний пошук

у каталогах НБУВ, що здійснюється в основних базах даних, та пошук у Сканованому генеральному алфавітному каталозі. Варто зазначити, що під час пошуку в електронному каталозі НБУВ поруч з іменем автора з'являється знак, що вказує на можливість для даного імені особи продовжити пошук через авторитетний файл. Режим доступу до електронних каталогів НБУВ: <http://www.nbuv.gov.ua/node/554>.

- **Авторитетний файл імен осіб Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.** АФ призначений для здійснення пошуку документів у ЕК бібліотеки за всіма варіантами імені автора: різними мовами, різними варіантами написання однією мовою, псевдонімами, зміною прізвища тощо. Авторитетні записи імен осіб супроводжують міжнародні ідентифікатори: ISNI, VIAF, WorldCat. Міжнародні ідентифікатори надають можливість продовжити пошук у каталогах інших бібліотек світу. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=ATHEC&P21DBN=ATHEC&S21CNR=20&Z21ID=.
- **Книжкова палата України імені Івана Федорова** – державна наукова установа у сфері видавничої справи та інформаційної діяльності. У розділі сайту «Бібліотекарю» подано перелік чинних правових документів із бібліотечної справи, чинних нормативних документів зі стандартизації в галузі бібліотечної справи, методичні рекомендації з впровадження національних стандартів України, методичні рекомендації щодо складання бібліографічного опису джерел (сторінка «Законодавчо-нормативна база»), загальні відомості про УДК, методику індексування документних ресурсів за УДК, скорочені таблиці УДК онлайн (сторінка «Універсальна десятикова класифікація») тощо. Режим доступу: <http://www.ukrbook.net/>.
- **«Віртуальна школа каталогізатора» Національної бібліотеки України для дітей** включає комплекс навчально-методичних занять із каталогізування документів, що розкривають основні нормативні питання чинних стандартів та рекомендацій зі створення бібліографічних записів форматі MARC21; налаштування електронних форм для створення та редагування записів, використання системних словників тощо у програмному середовищі «MARC-SQL»; систематизації та предметизації документних ресурсів, впровадження УДК у практику роботи бібліотек для дітей тощо. Режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=5995>.

ОЛЕНА ЛІПЕЙ

заступник директора
з наукової роботи
Кіровоградської обласної бібліотеки
для дітей ім. Т.Г. Шевченка

МОТИВАЦІЯ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ДИТИНИ ДО ЧИТАННЯ

Чи можна змушувати дітей читати? Як обирати дитині книги і не відбити бажання читати? Навіщо читати вголос дітям і навіть дорослим? Чи не загрожує інтернет книжкам? Ці та багато інших питань хвилюють сьогодні батьків наших юних читачів і нас – бібліотекарів, адже саме ми – бібліотечні фахівці – допомагаємо їм розібратися у величезному масиві інформації, як у паперовому, так і в електронному вигляді, і щодня шукаємо шляхи мотивації та залучення дітей до читання.

Наявність маси різноманітних розваг, дитячих гуртків, творчих та мовних студій, а також велике навантаження у навчальних закладах призводять до того, що у дітей часто для читання художньої літератури не залишається ні часу, ні бажання. Але такий стан речей негативно позначається на дитячому розвитку, адже, читаючи книги, діти не тільки отримують можливість відволіктися і відпочити, але і набувають нових

знань, поповнюють свій лексичний запас, навчаються грамотності мови і ясності висловлювань, розвивають уяву, критичне мислення і навички емпатії, тобто підвищується цінність особистості, як у власних очах, так і в очах оточуючих. Дитині, яка читає, завдяки загальному рівню ерудованості навчання у школі дається легше, і соціалізація проходить без проблем.

Учені довели, що читання допомагає з роками зберегти добру пам'ять і сповільнити її погіршення у процесі старіння організму. Однак, якщо дорослі розуміють усі незаперечні переваги цього виду діяльності, то у дітей спочатку потрібно сформувати цю звичку, а вже потім пожинати плоди. При цьому важливо прищепити любов до книг ненав'язливо – користь від читання з-під палиці не дуже велика.

Наш практичний досвід доводить, що батьки-книголюби надихають своїх дітей теж ставати завзятими читачами. У нас у бібліотеці, а саме в Кіровоградській обласній бібліотеці для дітей ім. Т.Г. Шевченка, є багато читаючих родин, для яких читання не нав'язана процедура, а засіб навчання та захоплення. Ці родини є активними учасниками бібліотечних заходів, творчих студій та проєктів. Ось лише декілька з них: фестиваль «Дитина читає – Україна процвітає!», інтерактив-

ний проєкт «Book & Art weekend в дитячій бібліотеці», навчально-ігровий екологічний проєкт «ЕКОстиль твого міста» (2019-2021), соціальний проєкт «Безпека для малюків» (2020-2021), що був підтриманий Британською Радою в Україні; клуб читання і розваг «Сонячний промінчик на книжковій полиці», в рамках якого діє сімейний ігровий майданчик.

Слід зазначити, що для дітей із таких родин читання перетворюється на розвагу та благотворно впливає на подальше життя, вони розвивають навички критичного мислення, краще засвоюють необхідну інформацію і можуть грамотно висловити свою думку, розказати про прочитане та порекомендувати книжку одноліткам. Усе це вони роблять набагато легше та краще за ровесників, які не звикли до читання. Тут і у нас бібліотекарів дуже багато роботи, адже залучити до бібліотеки та книжки нечитаючу дитину з нечитаючої родини набагато складніше. Починаємо ми цю роботу незалежно від того, в скільки років завітає до бібліотеки дитина: чи ще в зовсім ранньому віці, чи підлітком, адже і тут ще є інструменти бібліотечного впливу, які допоможуть розкрити читачеві неосяжний світ художньої літератури.

Отже, для наших найменших читайликів із дитячих садочків та початкової школи, які вперше потрапляють у казкове книжкове королівство, фахівці відділу дитячого та сімейного читання пропонують story-time для дошкільнят «Вивчаємо енциклопедію казкових героїв», голосні читання та заходи в рамках творчого бібліотечного проєкту «Book & Art студії «Книгодрузяки», презентації інтерактивних книжок для дітей «Заціни, малеча, інтерактивні речі», літературні сніданки, бібліозарядки, ігри за улюбленими дитячими книжками та малюнки до прочитаних книжок і багато іншого.

На учнів середнього та старшого шкільного віку – користувачів відділу підліткового читання – очікують паради літературних новинок «У майбутнє з книгою», «Читай.UA», «Літнє меню для книгоїда», «Читай Веселку», «SUPER

books»; обговорення книжок із переглядами фільмів, наданих щорічним міжнародним фестивалем мистецтва кіно для дітей та підлітків «Чілдрен Кінофест» завдяки реалізації проєкту компанії «Артхаус Трафік»; бібліотечні квести супер-читачів для школярів; фотоквест у стилі селфі «Читай – місто»; книготуса «Читаю зі смаком»; літературний хіт-парад «Гаряча 10» тощо. В 2020-2021 рр. усі культурно-дозвілєві студії для підлітків були переформатовані в «**Бібліохаб 11+**». Спеціальну кімнату обладнано сучасними меблями, де школярі, зокрема під час програми літніх читань «Літо на 12 балів», збираються, спілкуються, грають у настільні ігри, знайомляться з новинками літератури, обговорюють та рекомендують книжки своїм ровесникам. Припав до душі нашим користувачам підліткового віку і такий книжковий тренд, як «bookface», за допомогою якого діти самі рекламують для однолітків цікаві книжки та новинки літератури, що надходять до бібліотечного фонду.

Усі ці форми роботи викликають зацікавленість користувачів-дітей та спонукають їх до жвавого обговорення, творчої діяльності, бажання прочитати ту чи іншу книжку. Діти сьогодні живуть у щільнішому комунікативному середовищі, ніж ми у їхньому віці, і для них споживання будь-якої інформації – це завжди насамперед спілкування: відправити подружці повідомлення, поширити щось. Читаючи та обговорюючи книжки з дітьми, незалежно від їхнього віку, ми включаємо в читання спілкування. А сьогодні є різні книжки, іноді в них піднімаються дуже важливі, і навіть, страшні, на перший погляд, проблеми: булінг, аб'юз, соціальна адаптація дітей. І про них також треба говорити. І коли ми, бібліотечні фахівці, проводимо наші заходи, щось обговорюємо з дитиною, доповнюємо та коментуємо – вона не залишається з такою ситуацією один на один.

На жаль, пандемія коронавірусу внесла корективи в наше життя, і зокрема в роботу бібліотек. Багато заходів для дітей та їхніх батьків

довелося переформатувати в онлайн. У цій ситуації нам допомогли сучасні інформаційні технології, аби не втратити зв'язок із нашими користувачами під час карантину. Це також дало можливість і бібліотекарям навчитися новому, проявити свою креативність та продовжувати в таких складних умовах популяризувати дитячу книжку, дитяче читання. Різноманітні інтерактивні вікторини, буктрейлери, відео та ігрові завдання, рекомендації щодо популяризації дитячого та сімейного читання, нових книжок систематично висвітлювалися та висвітлюються на вебсайті, сторінках бібліотеки у фейсбук та інстаграм. Зокрема серія відеороликів «Переваги читання. Чому необхідно читати книги кожен день», «Як подолати список літератури на літо: поради батькам», «11 книжок, в яких дуже багато персон», онлайн-огляди та книгоподорожі циклу «BOOK хвилинка», інфовікторини «Прокачаємо свою спостережливість!», «Предбачення від письменника», цикл читань «Залишайтеся вдома. Читайте і знайомтесь із навколишнім світом!», цикл майстер-класів «Онлайн-розваги в дитячій кімнаті», створення бібліотечних плакатів в онлайн-форматі та медіапродукту «#Like Книгу» та багато іншого. Цікавими також є інтерактивні вікторини за творами письменників-земляків та інші ресурси, представлені на краєзнавчій сторінці вебсайту ([http://librarychl.](http://librarychl.kr.ua/pro_bib/intresurs)

[kr.ua/pro_bib/intresurs](http://librarychl.kr.ua/pro_bib/intresurs)), наприклад: краєзнавчі вебмандри «Наше місто від «А» до «Я»», бібліоінформер «Дбаємо про довкілля відповідально і креативно»; вебпроект «Твоя інформаторія: абетка безпеки», адже інформація, представлена в незвичному форматі, завжди викликає інтерес у дітей різного віку і допомагає залучити користувачів до читання, вивчення історії та культури краю.

Сьогодні у дітей в пріоритеті інтерактивність. Діти звикають читати з рідерів, смартфонів і планшетів, ще більше вони полюбують візуалізацію, створюють власні блоги на каналі Youtube. Ми також багато бібліотечних заходів із популяризації читання будемо на інтерактиві, адже дитячу потребу в комунікації краще перетворити на щось гарне. В умовах сьогодення фахівці бібліотеки не лише забезпечують доступ до книг та інформації, а й впроваджують інновації, будуючи спільноту однодумців на відомих онлайн-ресурсах, адже частина наших користувачів стали віддаленими, але від того не менш важливими та потрібними.

Так, з метою промоції та підтримки читання нашою бібліотекою розпочато у 2021 році новий інтерактивний **бібліотечний інтернет-проект «#Читаймо!»** шляхом створення відеоблогу на каналі Youtube. На даний час в області відсутній схожий бібліотечний проєкт, який нада-

вав би можливість знайомити широкий загал із творами дитячих письменників та сучасних письменників-земляків, сприяв би промоції читання за допомогою використання відеоконтенту на каналі Youtube. Під час підготовки до реалізації проєкту бібліотекою було придбано меблі, комп'ютер, сучасне технічне обладнання щодо облаштування двох локальних зон для зйомки відео на базі відділу інформаційних технологій та забезпечення інтернет-доступу користувачам, підготовлено рекламну продукцію. Таким чином у бібліотеці з'явилася нова локація з промоції читання і книги, створено зручні умови та комфортне інформаційно-бібліотечне середовище для запису та популяризації творів літературної спадщини за допомогою інтернет-ресурсів.

1 червня під час урочистого відкриття програми літніх читань із нагоди святкування Міжнародного дня захисту дітей відбулася презентація бібліотечного інтернет-проєкту «#Читаймо!», на якій були присутні користувачі бібліотеки, гості, партнери, директор департаменту культури та туризму Кіровоградської обласної державної адміністрації Уляна Соколенко та представники ЗМІ. На розсуд учасників презентації було представлено два перші відеоролики. Для учнів молодшого шкільного віку було зроблено відеозапис казки Сашка Дерманського

«Арктична пасіка», а школярам середнього віку запропонували уривок з книги «Крук та Чорний метелик. Голос давніх сновидінь» молодої талановитої письменниці нашого краю Ольги Мігель. Далі за планом реалізації бібліотечного інтернет-проєкту «#Читаймо!» триває щотижневне наповнення відеоблогу. Планується записувати твори як для дітей дошкільного, молодшого шкільного віку, так і для підлітків. Обираючи літературу, в першу чергу акцент зробили не на шкільній програмі, а на сучасних і популярних творах для дітей.

Сподіваємося, що наші задуми здійсняться і принесуть позитивний результат у процесі популяризації та залучення дітей до читання засобами інформаційних технологій, диджиталізації та візуалізації; а також сприятимуть збереженню літературної спадщини краю, адже бібліотечний інтернет-проєкт «#Читаймо!» включено до програми освітнього та культурного розвитку Кіровоградської області на період до 2024 року. Одним із пріоритетних завдань програми є підвищення ролі української мови як національної цінності, саме тому читання творів відбуватиметься тільки українською мовою. Уривки з текстів творів для дітей українських авторів та сучасних письменників Кіровоградщини читатимуть як бібліотекарі, так і письменники, актори, читачі, відомі особистості краю.

На посилення соціальної згуртованості громади, інформаційну підтримку і надання можливості навчатися та спілкуватися онлайн і офлайн різним категоріям дітей спрямовано і новий бібліотечний проєкт соціальної дії **«Бібліотечний коворкінг «Майстерня казкових світів»**, який отримав перемогу від Британської Ради в Україні у 2021 році. Мета проєкту – інтеграція дітей із порушеннями зору в суспільство, а допомагатимуть їм у цьому тактильні книжки. Українські видавництва дуже мало випускають тактильних книжок. Їх в основному роблять своїми руками педагоги та волонтери. Сніг у таких книжках – хрусткий, хмари – м'які і повітряні, а лісові звірі – пухнасті. Автори проєкту – фахівці відділу дитячого та сімейного читання – створили в бібліотеці творчий простір – коворкінг «Майстерня казкових світів». Саме тут родини, де є дітки з вадами зору, та усі бажачі користувачі, бібліотекарі, волонтери можуть обговорити свої ідеї, розробити макети та

за допомогою необхідного обладнання долучитися до виготовлення розвивальних тактильних книжок і відвідати заняття з казкотерапії. За кошти проєкту придбано необхідне обладнання, швейну машинку та матеріали, розпочато виготовлення тактильних книжок. Маємо надію, що онлайн-презентації родинних історій та казок, голосні читання від бібліотекарів, авторів та волонтерів, настільні родинні ігри та виготовлення власними руками тактильної книжки сприятимуть подоланню труднощів у спілкуванні та соціалізації дітей. Партнерами в реалізації даного проєкту стали тифлопедагоги спеціального дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 46 «Краплинка» для дітей із порушеннями зору, маленькі вихованці якого є постійними користувачами бібліотеки; група викладачів і студентів кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти факультету педагогіки та психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка та громадська організація «Агенція сталого розвитку «Хмарочос»».

Просування читання – це повсякденна робота нашої бібліотеки, але в умовах надлишку інформації та дефіциту часу вона може бути успішною лише в тому випадку, якщо виходить за бібліотечні стіни і нескута звичними уявленнями. Процес читання відіграє велику роль у житті підростаючого покоління, незалежно від того, в якому форматі воно відбувається, але дійсно, щоб отримати певні результати, нам необхідно об'єднати зусилля не тільки бібліотекарів, а й батьків, освітян, експертів із промоції читання, письменників, книговидавців та отримати підтримку на державному рівні.

Олена КИСЛОВА

завідувач сектору бібліотечної реклами соціокультурного відділу Національної бібліотеки України для дітей

РЕКЛАМНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДИТЯЧИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ У 1991-2011 рр. (за матеріалами дослідження)

Темпи розвитку рекламної діяльності дитячих бібліотек за двадцять років, починаючи з 1991 року, можна охарактеризувати як експоненту. Зміни, що відбувалися в цей період у світі, у нашій країні – суспільні, технологічні, суттєво вплинули на трансформацію бібліотечних процесів, пов'язаних із рекламою бібліотеки. Можна зауважити, що рекламна діяльність у порівнянні з іншими бібліотечними процесами розвивалася та модифікувалася найбільш інтенсивно, та врешті-решт інтегрувалася майже в усі напрями роботи бібліотеки.

За період, охоплений дослідженням, рекламна діяльність бібліотек зазнала докорінних трансформацій, які відбувалися у три етапи. Перший етап (орієнтовно 1991–2000 рр.) спричинений соціальними змінами, деідеологізацією суспільства, що вплинуло на зміну стилю спілкування з користувачем, формування іміджу відкритої

клієнтоорієнтованої бібліотеки. Рекламна діяльність активізувалася, поширилися партнерські зв'язки, збільшилася кількість резонансних подій, але види реклами здебільшого залишилися традиційними: реклама у ЗМІ, друкована та видавнича, інформаційні стенди, книжкові експозиції, екскурсії, іміджеві заходи, звіти перед громадською, виступи на батьківських зборах, педагогічних нарадах та методичних об'єднаннях працівників освітніх закладів тощо.

Значний вплив на розвиток бібліотечної реклами здійснила низка публікацій відомих фахівців Дворкіної М.Я. [1], Матліної С.Г. [2], Цесарської Г. [3, 4], дайджести за матеріалами з досвіду зарубіжних бібліотек [5], які спричинили та визначали загальні підходи до здійснення рекламної діяльності бібліотечної галузі, а також містили практичні приклади та поради щодо нагальних змін бібліотечного візуального ряду бібліотек, видавничої продукції, стилю оголошень та звернень до читача, які б відповідали демократичним зрушенням у суспільстві.

У 1991 році Державна бібліотека для дітей України здійснила регіональне соціологічне дослідження «Проблема підвищення соціального престижу бібліотеки для дітей в сучасних умовах», що мало на меті пошук шляхів підвищення ролі і значення дитячої бібліотеки у формуванні

кола інтересів, творчого потенціалу дітей і підлітків, новаторських методів пропаганди книги і бібліотеки. У висновках дослідження, проведеного на базі Державної бібліотеки України для дітей та бібліотек Чернігівської області, наголошується: «Важливо створювати умови для відкритості бібліотечних фондів, організації відкритого доступу, естетично витриманих форм наочної популяризації та оперативного оповіщення читачів про зміст наявних фондів та нових надходжень» [6, с.8]. Результати дослідження продемонстрували усвідомлення фахівцями актуальності теми та необхідності змін щодо підвищення соціального престижу дитячих бібліотек.

Починаючи з 1991 року, дитячі бібліотеки незалежної суверенної України поступово залишають у минулому ідеологічну комуністичну риторичку. У цей період бібліотеки реформують та оновлюють рекламний відеоряд – куточки читача, інформаційні стенди, рекламно-видавничу продукцію відповідно до нового державного ладу та загальних процесів демократизації суспільства, зміни державної символіки [7].

У річних планах бібліотек виокремлені розділи «Рекламна діяльність», «Популяризація можливостей і послуг бібліотеки. Реклама. Маркетинг», «Пропаганда бібліотеки та її послуг», «Рекламно-іміджева діяльність». Деякі бібліотеки застосовують комплексний підхід, як, наприклад, Львівська ОБД, яка започаткувала у 1992 році щорічний PR-комплекс «Реклама», що включав низку пресрелізів, статті в загальній і професійній періодиці, випуск чисельних листівок, буклетів, плакатів, візитівок, цикл рекламно-інформаційних заходів у школах міста [8].

У 1996 році в Україні було прийнято Закон України «Про рекламу», який врегулював діяльність у цій сфері, визначив загальні вимоги до реклами для будь-яких сфер застосування, регламентував взаємовідносини між об'єктами і суб'єктами реклами [9].

Вихід Закону «Про рекламу», зростання кількості фахових публікацій та досліджень із теми, набутий бібліотеками досвід прискорили розвиток рекламної діяльності у бібліотечній сфері. Друга половина 90-х років позначилася збільшенням кількості масштабних резонансних заходів з іміджевою складовою, створенням системи в рекламі бібліотечних послуг.

В контексті створення позитивного іміджу дитячі бібліотеки збагачують репертуар резонансних подій та заходів, акцентуючи в них увагу на формуванні суспільної думки щодо важливості та затребуваності бібліотек у громаді. У цей період йде активне переорієнтування масової роботи на проведення заходів для неформальних груп користувачів у вільний позашкільний час. Клієнтоорієнтований підхід закладено у дозвілліві програми під час шкільних канікул, які почали

розвиватися у бібліотеках із середини 90-х років минулого століття. Найпопулярнішими і найпоширенішими були програми літніх читань «Літо з книгою», «Бібліотечне літо», «Канікули з книгою», «Літо з бібліотекою», які поступово з початком нового тисячоліття організовують для своїх користувачів майже усі обласні, районні, центральні дитячі бібліотеки.

Для українських бібліотек 1998 рік ознаменувався знаковою подією: було прийнято Указ Президента про заснування професійного свята – Всеукраїнського дня бібліотек [10]. Започаткування свята спричинило сплеск інтересу до бібліотек як важливої соціальної інституції, а щорічне відзначення набуло вираженого рекламного звучання і стало для бібліотек ще одним приводом об'єднання громади, влади та читачів навколо бібліотеки, розширення кола партнерів, інформаційним приводом для комплексу публікацій у ЗМІ.

За тематикою репертуар іміджевих заходів, які стали традиційними у бібліотечній практиці, можна поділити на такі групи подій: відкриття та завершення Всеукраїнського тижня дитячого читання; Всеукраїнський день бібліотек; Міжнародний день книги; Міжнародний день захисту дітей; День знань; святкування ювілею бібліотеки або ювілею письменника, чиє ім'я носить бібліотека; презентації нових послуг, проєктів, програм, конкурсів (програм літніх читань, конкурсів на кращого читача, літературних та творчих конкурсів, фахових конкурсів), а також завершення цих подій і підбиття підсумків; презентації проєктів міжнародної співпраці на кшталт тижнів культур певних країн; відкриття нових або ж оновлених структурних підрозділів, інших бібліотечних осередків, таких, як ігрові та релакс-зони, клубні приміщення. Такі події були резонансними, привертати увагу суспільства, місцевої громади, залучали партнерів, спонсорів, та стали інформаційними приводами для рекламної кампанії у ЗМІ, на інших каналах розповсюдження інформації.

Другий період пов'язаний із появою інтернету та створенням бібліотечних сайтів на початку 2000-х років. З'явилася інтернет-реклама, об'єктом якої на перших сайтах бібліотек був обмежений спектр інформації: режим роботи, контактна інформація, календар подій. Розвиток цього виду реклами відбувався доволі повільно з огляду на недостатнє технічне забезпечення дитячих бібліотек країни комп'ютерною технікою та підключенням до глобальної мережі. Ситуація змінилася на краще у другій половині 2000-х під впливом зовнішніх факторів, а саме діяльності програми «Бібліоміст» у рамках ініціативи «Глобальні бібліотеки» благодійного Фонду Білла та Мелінди Гейтс, успішній участі бібліотек у проєктно-грантовій діяльності, у результаті чого збільшилася кількість бібліотек, оснащених комп'ютерами з доступом до інтернету, зросла компетенція бібліотечних

кадрів, що відобразилося на якості та масштабах рекламної роботи, яка стала потужнішою, системнішою, цілеспрямованішою, включала широкий спектр засобів впливу на різні цільові групи.

Відкриття у дитячих бібліотеках перших інтернет-центрів та інтернет-класів, курсів комп'ютерної грамотності для читачів стали інформаційними приводами для проведення рекламних кампаній та резонансних подій із залученням представників владних структур, громадських організацій, ЗМІ тощо. Навколо цих проєктів сформувалося широке коло партнерів та меценатів. Так до облаштування приміщення інтернет-центру у Львівській ОБД долучилася громада Львова: 50 фірм, банків, установ міста допомогли створити гідні умови для розміщення сучасного осередку бібліотеки. Опитування, проведене серед користувачів Львівської ОБД, показало, що з появою інтернету у громади зросла повага до бібліотеки, збільшилася кількість користувачів [11].

Бібліотеки, намагаючись бути конкурентоспроможними на ринку дозвілєвих послуг, запозичують у комерційної реклами яскраву стилістику візуальних рішень, форми подачі текстової інформації. Візуальна реклама цього періоду вирізняється різноманітністю форм реалізації та зонами представлення афіш, постерів, оголошень та дрібних форм друкованої реклами – флаєрів, візитівок, календариків. Окрім традиційних інформаційних стендів, бібліотеки оформлюють рекламні фотоекспозиції «Яскраві миттєвості», «Про нас пишуть», «Наші меценати» (Запорізька ОБД), фотостенди «Який чудовий книжний дім», «Наш колектив», фотоальбоми архівних фото з історії бібліотеки (ЦБС для дітей м. Миколаєва). Так у Центральній бібліотеці і всіх бібліотеках-філіях м. Миколаєва створено спеціальні рекламно-інформаційні зони для різних категорій користувачів: «Рекламно-інформаційна брама», «Вікно інформації», «А у нас – все для вас!», «Бібліотека пропонує послуги», «Інформаційно-рекламна афіша», «Інформаційний куточок користувача бібліотеки», куточок «Рекламная смесь» та ін. [7]. Черкаська ОБД на замовлення районних бібліотек випускає бібліодайджест «Наочне оформлення – візитна картка бібліотеки», в якому надаються практичні поради та приклади з досвіду роботи вітчизняних та зарубіжних бібліотек щодо сучасних методів оформлення бібліотечного простору, створення привабливого візуального ряду, в т.ч. інформаційно-рекламних стендів, книжкових виставок, а також заходів із презентації виставок [12].

З'являється яскрава і приваблива реклама у вікнах, де бібліотеки оформлюють книжкові інсталяції, розміщують рекламно-інформаційні афіші. Вікна інформації представляють дитячі книгозбірні Миколаєва, Запоріжжя, Харкова, Київської області. Бібліотеки роблять перші

кроки у наочній соціальній рекламі: у 2007 році у деяких містах з'являються бігборди та афіші, які рекламують послуги бібліотеки. Бібліотеки замовляють нові яскраві великі вивіски, які привертають увагу мешканців. Херсонська ОБД у 2011 р. розмістила у місті великоформатні плакати з адресно-контактною інформацією, інформацією про інноваційні проєкти і клуби; рекламний банер на головному проспекті міста запрошував на БібліолітМарафон до Всеукраїнського дня бібліотек. У професійному середовищі постає питання розробки фірмового стилю, який використовують в оформленні візуального ряду, у друкованих рекламних та інформаційних матеріалах, у дизайні вебпроєктів. Осучаснили дизайн логотипу Херсонська і Львівська ОБД, ЦБС для дітей м. Миколаєва [7].

Зміни, які відбуваються у ці роки в дитячих бібліотеках – оснащення сучасною комп'ютерною технікою, організація доступу до інтернет не тільки для фахівців, а й для відвідувачів, оновлені інтер'єри, широкий спектр послуг, затребуваних громадою, поступово змінюють ставлення до бібліотек у суспільстві. Це вплинуло також і на підвищення інтересу телебачення до висвітлення подій, що відбувалися у бібліотеках. У період з 2006 по 2010 роки бібліотеки були постійними учасниками дитячих телепрограм на обласних телеканалах, і навіть мали авторські проєкти, такі, як телепроєкт Львівської ОБД «Хатка Левенятка» (13 передач у рамках програми «Львів читає дітям» [2006–2008 рр.]). Луганська ОБД – постійний учасник передач обласного телебачення «Відкриваємо класику», «Шукачі пригод» та ін. Харківська ОБД мала власну сторінку у телепрограмі «Аз-Буки», що виходила в ефір двічі на тиждень (2006–2010 рр.); Запорізька ОБД «Юний читач» була учасником телепередач «Контекст», «Вечірня лінія», «Місто Z. Хроніка», «Жива історія Запоріжжя», «Місто і городяни», «Прокидайтесь з Алексом» місцевих телерадіоканалів «Запоріжжя», «Алекс», «ТВ – 5» та ін., брала участь у підготовці сюжетів дитячих телепередач «Від 0 до 6», «Чудесний канал», «Книжкова полиця», «Книгочей», деякі з сюжетів знімали у стінах обласної бібліотеки (2005–2011 р.) [7]. Телепрограма харківського міського телебачення «Ранковий максимум» щотижня висвітлювала бібліотечні новини у рубриці «Книжкова афіша», яка пізніше перетворилася на рубрику «Екслібрис» [13]. Телебачення Дніпропетровщини мало спеціальну дитячу телевізійну студію «Разом!», яка готувалася безпосередньо за участю та на теренах Дніпропетровської ОБД, а бібліотека також брала безпосередню участь у підготовці та реалізації програми обласного радіо «Дитячий майданчик» [14].

У цей період бібліотеки починають освоювати аматорську відеозйомку та працюють над створенням власних рекламних відеороликів.

Проект «БібліоTV», започаткований у 2007 р. у Херсонській ОБД, розпочинався зйомками анонсів заходів Тижня книги, які представлялися відвідувачам на плазмовій панелі у фойє бібліотеки; пізніше почали з'являтися відеорепортажі про найцікавіші резонансні заходи, які демонструвалися під час виїзних заходів у школах міста (2007-2008) [15].

Наступним кроком стала можливість робити відео не тільки для внутрішнього перегляду, а й оприлюднювати фільми у мережі Інтернет на платформах «YouTube» та «Vimeo». Це дало поштовх масовому аматорському кіновиробництву у бібліотеках. Національна бібліотека України для дітей у 2011 році за участі учасників дитячої кіностудії зняла короткометражний фільм «10 причин відвідати бібліотеку», який презентувала глядачам на бібліотечному кінофестивалі «Бібліо-ШОК». Подія стала резонансною, її відвідали представники громадських організацій, творчих спілок, закладів культури та освіти [16, с. 2].

Іміджеві події стають масштабнішими, виходять за межі бібліотек, об'єднують усю область, наприклад, обласний Відкритий урок читання Херсонщини (2010), який 30 вересня відбувся у кожній школі, долучив широке коло установ та публічних осіб – очільників міста та області, митців, бізнесменів та ін. [17]. НБУ для дітей у 2010 році ініціювала Національний проєкт «Україна читає дітям», ідея якого полягала у читанні вголос книжки дітям публічними особами – відомими в Україні людьми. Проєкт був поширений на усі регіони країни та пожвавив інтерес центральних ЗМІ до дитячих бібліотек та проблем читання [18].

Для того, щоб визначитися з вектором змін, бібліотеки організовували фахові конкурси і навчання, захисти проєктів, які мали дати відповіді на запитання «Якими бачать себе бібліотеки у найближчій перспективі, які їхні основні пріоритети, який їхній стиль?». Так ЦБС для дітей м. Миколаєва організувала загальносистемний конкурс щодо створення креатив-проєктів «Стиль та імідж сучасної дитячої бібліотеки», на якому було представлено пропозиції щодо реновації приміщень, обладнаних сучасними трансформованими меблями; створення нових відділів і служб; організацію рекреаційних читацьких «зон»; ідеї дизайнерських рішень [19].

З'являється реклама на транспорті: у Житомирі оформлено «Читаючий трамвайчик» (2009), Львовом упродовж 2 тижнів курсував трамвай «Бібліотека+», на якому розміщена яскрава та приваблива реклама обласної бібліотеки для дітей (2010). Відеосюжети із заходів Христинівської РДБ (Черкаська обл.) трансливалися на правах соціальної реклами на великому екрані в центрі міста (2011) [7]. Тролейбус-читальня, прикрашений яскравими плакатами з написами: «Читання — свято душі. Влаштуй собі свято», «Відкривайте нові світи — читайте!», «Насо-

лода читанням — насолода життям», курсував 30 вересня у Полтаві [20]. Миколаївська ОБД ім. В. Лягіна у червні 2011 р. стала однією з учасниць широкомасштабної бібліотечної кампанії – акції «Бібліомаршрут», під час якої вулицями м. Миколаєва курсував «читаючий» тролейбус № 6, що протягом своєї подорожі виконував важливу роль з'єднуючої ланки між бібліотеками міста — Миколаївською ОУНБ ім. О. Гмиря, Миколаївською ОБЮ, ЦМ ім. М.Л. Кропивницького ЦБС для дорослих, а також інформував пасажирів про бібліотечні послуги, сервіси, фонди [21].

Результатом насиченої іміджевої діяльності стало зростання довіри до бібліотек як установ із репертуаром сучасних популярних та затребуваних у громаді послуг, а також запрошення на участь у книжкових ярмарках, виставках: НБУ для дітей була постійним учасником щорічної книжкової виставки-ярмарки «Медвін» (2007–2011), Міжнародного книжкового ярмарку в Українському домі; Закарпатська ОБД організує для юних відвідувачів свято «Розкажи Миколаю, про що я читаю» Ужгородської книжкової виставки-ярмарки «Книжковий Миколай» (2005–2006 рр.); Херсонська ОБД на спеціалізованій виставці-ярмарку «Книжковий салон'2010» презентувала свої продукти і послуги на власному стенді, організувала зустрічі херсонських школярів із письменниками та видавництвами; Львівська ОБД з 2004 року у рамках проєкту партнерства «Малий книжковий форум» є постійним учасником «Львівського книжкового форуму» [7].

Ефективною формою промоції бібліотек у 2011 р. були акції для городян на відкритих майданчиках у міських скверах, парках, які влаштовували бібліотеки Дніпропетровщини, Луганщини, Львова, Миколаєва, Полтави, Рівного, Черкас, м. Біла Церква (Київська обл.). Житомирська ОБД із нагоди Міжнародного дня книги провела масштабну акцію «Книжкова хвиля», під час якої понад дві тисячі юних читачів бібліотек та бібліотекарів міста прикрашеною транспарантами колоною пройшли головною вулицею обласного центру до обласного лялькового театру, на майданчику якого влаштували мітинг на підтримку читання та книги (2008 р.) [7].

Дитячі книгозбірні роблять перші спроби розміщення реклами бібліотек на сайтах партнерів – книготорговельних організацій, місцевих інформаційних порталів, освітніх установ, офіційних сайтах управління культури і туризму облдержадміністрацій (Донецька, Львівська, Миколаївська, Херсонська ОБД) [7].

Резонансний іміджевий проєкт «Срібна читальня Книга» у 2011 році, реалізований НБУ для дітей спільно з творчим об'єднанням «Всі Мрії», був занесений до Книги рекордів України, адже залучив до створення найбільшої рукотворної книги майже 600 дітей та 50 дорослих – пись-

менників, художників-ілюстраторів, видавців, артистів. «Срібна читацька Книга» стала наймодішим проектом бібліотеки: 32 змонтованих та оприлюднених відеосюжети на бібліотечному YouTube-каналі; чотири сюжети на телебаченні; п'ять радіопрограм; понад 30 репортажів на сайті бібліотеки; понад 20 публікацій в електронних періодичних виданнях та друкованій пресі. Масове поширення інформації про проект «Срібна книга» відбувалося на сторінках блогів та в соціальних мережах на сторінках учасників проекту – так званий вхідний маркетинг (англ. – inbound marketing), новий вид дієвої реклами, який виникає з розповсюдженням соціальних мереж [22].

Третій період приніс найбільш глобальні зміни і був спричинений масовою комп'ютеризацією та інтернетизацією бібліотек, поширенням комп'ютерів у побуті, появою планшетних комп'ютерів та виникненням технології Веб 2.0, яка відкрила користувачам можливість створювати та поширювати власний контент у всесвітній павутині через нові канали – соціальні медіа. Це етап стрімкого розвитку та масового розповсюдження інтернет-реклами. На відміну від початкового періоду, коли до сфери об'єктів рекламування переважно входили ресурси та заходи бібліотеки, у 2010-2011 рр. реклама бібліотеки охоплює усі напрями бібліотечної

діяльності – традиційні та інтернет-ресурси, послуги, сервіси. Завдяки соціальним медіа об'єктом короткого повідомлення або інформаційної кампанії стали успіхи та досягнення бібліотеки, бібліотечні кадри, читачі, її споруда, місце розташування – будь що! Основні онлайнові маркетингові комунікації бібліотек у 2011 році здійснювалися на сайтах та блогах, сторінках і групах у популярних у той час соціальних мережах Facebook, ВКонтакте, Одноклассники; відеохостингах YouTube, Vimeo, платформах для презентацій Calameo тощо. Зросла частка зовнішньої реклами, яка реалізувалася візуальним шляхом – рекламні щити, банери, бігборди у населених пунктах, реклама на транспорті, а також промоційні події та акції за межами бібліотеки – на книжкових ярмарках, у скверах, парках, дитячих майданчиках та ін. Активна промоційна діяльність викликала необхідність створення впізнаваного образу бібліотеки, розробки логотипу, брендваної сувенірної та рекламної продукції. Бібліотеки починають використовувати адресну розсилку на електронні адреси користувачів – так званий мейлдірект – інформації про масштабні резонансні події, конкурси, дозвіллієві програми. Сервіс адресної розсилки започаткувала у 2011 році Львівська ОБД [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Дворкина М. Я. Зачем нужна библиотечная реклама? // Сов. библиотечноеведение. — 1992. — № 2. — С. 86–91.
- Матлина С. Г. Новая реальность, или Что может реклама // Библиотека. — 1995. — № 3. — С. 18–21.
- Цесарская Г. Привлечь к себе любовь пространства // Библиотека. — 1996. — № 6. — С. 30–31.
- Цесарская Г. Реклама – удовольствие дорогое // Библиотека. — 1997. — 10. — С.19–20.
- Реклама книги і бібліотеки : за матеріалами зарубіж. публ. / Державна бібліотека України ; матеріал підгот. І. А. Полякова. — Київ, 1993. — 25 с. — 300 пр. — Бібліогр.: с. 24–25.
- Державна бібліотека для дітей України. Підсумки соціологічного дослідження «Проблема підвищення соціального престижу бібліотеки для дітей в сучасних умовах» : бюлетень соціологічної служби. Вип. 2 / підгот. Т. І. Пилипенко, В. Ф. Щербатюк. — Київ, 1991. — 24 с.
- Звіти обласних бібліотек України для дітей, Державної бібліотеки України для дітей (1991-2011 рр.)
- Плани обласних бібліотек для дітей, Державної бібліотеки України для дітей (1991-2011 рр.).
- Про рекламу : Закон України // Відомості Верховної ради України. — 1996. — № 39. — С. 18–21.
- Про встановлення Всеукраїнського дня бібліотек [Електронний ресурс] : Указ Президента України // Верховна Рада України. Законодавство України : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471/98#Text/>. — Назва з екрана.
- Лугова Л. Два виміри бібліотеки // Світ дитячих бібліотек. — 2005. — № 4. — С. 12–14.
- Наочне оформлення – візитна картка бібліотеки : (бібліодайджест за сторінками фахової періодики з циклу «Запозичимо у колег – запровадимо у себе»). Вип. 1 / Черкаська обласна бібліотека для дітей ; підгот. І. М. Гончар. — Черкаси, 2008. — 15 с.
- Трохименко Г. Інформаційний простір дитячої бібліотеки в контексті структурних змін мотивації дитячого читання // Світ дитячих бібліотек. — 2010. — № 4-5. — С. 44–46
- Прокопович-Ткаченко О., Чугуєва М. Творчий альянс: взаємодія бібліотеки та масмедіа в стимулюванні дитячого читання // Світ дитячих бібліотек. — 2010. — № 4-5. — С. 22–24.
- Бардашевська А. Програми підтримки дитячого читання в регіональному соціокультурному контексті // Світ дитячих бібліотек. — 2008. — Спец. вип. — С. 41–42.
- Фестиваль «Бібліошок» відкриває еру кіно у бібліотеці // Бібліоновини. — 2012. — № 2. — С. 2
- Розміровська О. Урок читання у Херсоні // Світ дитячих бібліотек. — 2010. — № 3. — С. 22–23
- Кобзаренко А. Україна читає дітям // Світ дитячих бібліотек. — 2010. — № 2. — С. 2–3.
- Гречко Г. Про що розповіли креатив-проекти? // Світ дитячих бібліотек. — 2008. — № 3. — С. 22–24
- Ляхівненко К. Тролейбус-читальня в Полтаві: оригінальний шлях наближення читачів до книги і до бібліотеки // Світ дитячих бібліотек. — 2011. — № 4. — С. 27
- Сучасні інструменти бібліотечної реклами і маркетингу. [Електронний ресурс] // Бібліоміст : інформ. бюлетень. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://gurt.org.ua/uploads/news/2012/12/27/skarbnycia_11.pdf. — Назва з екрана.
- Кислова О. Проект «Срібна читацька Книга» в об'єктиві відеокамери // Світ дитячих бібліотек. — 2012. — № 3. — С. 19–20.

Наталія ГАЖАМАН

завідувач
науково-бібліографічного відділу
Національної бібліотеки України
для дітей

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ДОРОБОК НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ДЛЯ ДІТЕЙ ЗА ОСТАННЄ ДЕСЯТИРІЧЧЯ

Створення бібліографічної продукції різних видів та змісту є одним із найважливіших напрямів у бібліографічній діяльності. Вона орієнтує читачів у великому потоці інформації, підтримує усі складові читання: виховує любов до книжки, допомагає у розширенні репертуару читання, виявленні кращих книжок, є темою для спілкування з однолітками, вчить дітей сприймати прочитане, додає знань.

Для найменших читачів бібліографічні посібники та електронні продукти є першою зустріччю з бібліографією, першими навичками набуття інформаційної культури. На всіх етапах підготовки бібліографічної продукції бібліографи НБУ для дітей прагнули готувати такі посібники, які б відповідали інформаційним потребам читачів, сприяли накопиченню початкової начитаності, знайомили з найкращою літературою, надавали допомогу у навчанні, самоосвіті, розширенні світогляду, розвивали пізнавальні здібності, за тематикою та змістом відібраних матеріалів відповідали сучасним вимогам підготовки бібліографічної продукції публічними бібліотеками з

урахуванням специфіки бібліографічної діяльності бібліотек України для дітей.

Обов'язковим напрямом підготовки рекомендаційних посібників є тематичні видання. За ці роки бібліографами НБУ для дітей їх підготовлено досить яскраве коло. Переважна більшість посібників науково-бібліографічного відділу готувалася у серіях. Адже такі видання «затягують» у тему, повністю її розкривають, насичуючи читачів знаннями.

У 2010 році було підготовлено для читачів старшого шкільного віку покажчик «Людина та її здоров'я». Це останній, п'ятий, випуск посібника у серії «Українська наука у світовій науці» (перші чотири вийшли друком у 2003-2005, 2007 роках), зміст яких спрямований на допомогу учням у засвоєнні навчальних програм. Укладач серії Н.В. Загайна. У ньому представлено літературу про людський організм, методи збереження здоров'я людей, досягнення медицини. Посібник містить багато цитат, фактичних даних, фотоілюстрацій.

З метою допомоги учням 7-9 класів у вивченні та удосконаленні знань із української мови у 2013 році укладено анотований рекомендаційний покажчик «Вся і давність, і обнова – українська мова». У посібнику розповідається про тернистий шлях української мови, її значення як оберегу для української нації і держави.

2012 рік було проголошено Роком спорту та здорового способу життя. Саме тому для чита-

ців середнього та старшого шкільного віку укладено покажчик «Про спорт загалом та футбол зокрема», де вміщено інформацію про літературу з історії спорту, футболу, висвітлення цієї теми на сторінках художніх творів.

За роки незалежності з'явилося багато раніше заборонених текстів репресованих письменників і авторів українського зарубіжжя, перекладів творів зарубіжної класики та світових бестселерів, книжки нового покоління вітчизняних авторів. Не вся ця література однозначна і не вся потрібна дитячому читачеві. У бібліографії для дітей актуальною є не лише рекомендаційна, а і «загороджувальна» функція. Щоб запропонувати дітям якісну літературу, доступну інформацію про цікаві книги для дитячого читання, було започатковано серію «Справжній читач». Протягом 2013-2015 років разом із колегами із обласних бібліотек підготовлено три випуски покажчиків цієї серії. Над посібниками працювали бібліографи Н.О. Гажаман, Н.П. Марченко, О.М. Тімочка. Розміщення літератури у посібниках жанрово-тематичне, а у середині тем – за абеткою авторів та назв. Відбиралася сучасна література, що видана за роки незалежності України – класичні твори, науково-пізнавальні видання, ігрові, довідкові книги, перекладна література. Максимально включалися твори, які стали переможцями різних книжкових конкурсів, фестивалів, рейтингів, твори письменників – лауреатів літературних премій.

Патріотичне виховання завжди було актуальним у роботі з підростаючим поколінням. У 2016 році започатковано серію «Україно, ми твої діти» і підготовлено її перший випуск – анотований покажчик «Я – громадянин України, великої і давньої країни!». У розділах посібника йдеться про символи України, Конституцію, права та обов'язки дітей. Покажчик має два додатки: «Віршована читанка юного громадянина» та «Символи України на полотнах художників».

До 70-річчя від часу звільнення України від німецько-фашистських загарбників приурочено покажчик «В роки війни вони були дітьми». Добір літератури відповідає віковим особливостям дітей 12-15 років. Кожному розділові передують вступи із поясненням щодо літератури та подій, висвітлених у розділах, вдало підібрані епіграфи, наявні ілюстрації. Автори рекомендованих творів – це заслужені майстри пера, які самі у роки війни були дітьми (Є. Гуцало, М. Сом, В. Близнець, А. Дімаров, Г. Тютюнник, В. Рутківський). Видання має два додатки: «Нагороди дітей України, про яких розповідається у книжках, рекомендованих у покажчику» та «Діти війни у поетичних творах».

У зв'язку з проведенням у 2015 році глобального тижня безпеки дорожнього руху для

читачів молодшого шкільного віку підготовлено рекомендаційний список «Будь уважним на дорозі!». У змісті посібника обґрунтовується його ідея, рекомендується література на допомогу вивченню правил дорожнього руху та розкриття цієї теми у віршах, оповіданнях, казках, запропоновано низку книжок з ігровими завданнями.

Зважаючи на доступність та популярність жанрів масової літератури, серед яких вагоме місце належить фантастиці, у 2017 році підготовлено анотований покажчик «Фантастичні світи». Сучасними українськими письменниками-фантастами написано багато творів, переважна більшість із них, на відміну від іноземних книжок, має національну основу. Особливо це стосується жанру фентезі. Вибору теми передувало опитування юних читачів, ознайомлення їх із книжками цього жанру, проведення зустрічі з письменниками-фантастами В. Арешевим, С. Оксеником, Н. Савчук. У вступі до покажчика розповідається про історію жанру, його особливості, види, структуру посібника. Два розділи покажчика – «Література наукової вигадки та передбачень» та «Література магії та чаклунства» містять 21 підрозділ. Усю літературу поділено за віковими категоріями. Всього у покажчику анотовано 104 книжки. Посібник містить додаток «Список творів зарубіжних авторів».

Останніми роками у нашій державі велику увагу приділяють людям з інвалідністю. Цю тему не обійшли своєю увагою у своїй творчості вітчизняні та зарубіжні письменники, які пишуть для дітей. У 2018 році підготовлено рекомендаційний покажчик «Всі ми діти, всі ми різні» (художня література для тих, у кого в серці живе любов, хто мріє і бореться). Посібник складається із двох розділів: «Любіть нас такими» (для учнів 1-4 кл.) та «Почуй себе у цьому світі» (для учнів 5-9 кл.). Покажчик має додаток «Читаємо торкаючись» (видання шрифтом Брайля). У художніх книжках, рекомендованих у покажчику, змальовано образи дітей з обмеженими можливостями, їхнє життя в сім'ї, спілкування з ровесниками, навчання, вподобання, протистояння хворобам. У посібнику рекомендуються твори українських та зарубіжних письменників, таких як С. Черкасенко, К. Бабкіна, Н. Думбадзе, О. Радущинська, В. Короленко, О. Луцєвська, Р. Елліот, Е. Поттер, А. Маршалл, Ф. Тернетт та ін. У 2012 році виповнилося 110 років від дня народження відомого австралійського письменника Алана Маршалла, твори якого відомі на весь світ своїм терапевтичним впливом на настрій читачів, а відповідно і на їхнє здоров'я. До цієї дати для читачів середнього шкільного віку підготовлено бібліографічну пам'ятку «Алан Маршалл та його переможна хода». У змісті йдеться про відому повість письменника автобіографіч-

ного змісту «Я вмію стрибати через калюжі» та повість-казку «Шепіт на вітрі».

Останніми роками українськими дитячими письменниками написано багато творів для дітей підліткового віку. Вони характеризуються темами, серед яких такі, як бізнесові навички, ставе виховання, відстоювання своєї точки зору, правове та гендерне виховання тощо. «Життя багатогранне, розмаїте» — анотований покажчик для підлітків (2019 р.). На його сторінках рекомендується нова художня та науково-пізнавальна література вітчизняних авторів, життєві біографії видатних особистостей України та світу, книжки нових жанрів (екшн та нонфікшн). Інформацію про книжки на сторінках посібника згруповано у розділи: для читачів 11-13 років розділ має назву «Шукаємо себе: мрії, прикраси, радощі, шкільні справи». Розділ для читачів 14-16 років називається «Дорослішаємо: халепи, втрати, перемоги, закоханості». Інформацію третього розділу, що має назву «Визначаємося: усвідомлення, плани, вчинки, відповідальність», адресовано читачам 17-18 років. У посібнику анотовано 105 книжок.

З 2010 року у бібліотеці почав діяти електронний рекомендаційний ресурс КЛЮЧ (краща література юним читачам). Його започаткування мало на меті пробудження пізнавальної активності дітей, інтересу до книжки, читання, сприяння читанню дітей з інвалідністю, привертання уваги організаторів дитячого читання до питань дитячої літератури. Матеріали цього ресурсу дуже різні за викладом, частину розділів розраховано на дітей-користувачів різних вікових категорій, а частину — на організаторів дитячого читання. Що стосується «дитячих» розділів ресурсу, то на них розміщуються анотації на нові знакові та забуті книжки для дітей, надається можливість юним читачам запитати письменників про їхні твори, плани на майбутнє, прочитати відверті авторські розповіді про їхню письменницьку «кухню» та ін. У розділах КЛЮЧа, що розраховані на дорослого читача, вміщуються рецензії на нові книжки, статті наукового змісту з питань літератури для дітей, оглядові статті про творчість авторів, статті методичного змісту щодо викладання предметів з літератури. Ресурс дає можливість написати відгуки про розміщені матеріали, оцінити їх. Майже кожен розділ містить додаткову інформацію, яка знайомить з авторами книжок, творчістю художників-ілюстраторів, посилення до інших джерел — газет, журналів, сайтів, бібліографічних посібників.

Ознайомити сучасного юного читача з кращими та популярними творами минулих років — такою була задумка корпоративної аудіобібліотеки улюблених творів для дітей «Почитайко». Цей електронний ресурс регулярно по-

повнюється віршами, оповіданнями, уривками із великих творів вітчизняних та зарубіжних авторів із різних регіонів України. Про кожного письменника подаються короткі біографічні дані, бібліографічні описи та тексти, що озвучуються. У 2015 році для дітей-читачів молодшого шкільного віку започатковано електронний ресурс «Книжкограй». Це ресурс відображає коло читання, що забезпечує всебічний розвиток дітей на його первісному етапі. У ньому рекомендується література на різні теми. Всього 23 теми. За потребою можуть додаватися нові теми. На ресурс відбираються книжки з нових надходжень, гарно ілюстровані, тексти анотуються, скануються обкладинки. До того ж ресурс інтерактивний. До окремих видань розробляються ігрові завдання: вікторини, пазли, ребуси. У вигляді віртуальних книжкових виставок продовжено серію «Україно — ми твої діти». Другим випуском серії стала виставка «Славені герої нескореної України» (2017 р., укладач О.М. Тімочка). Ресурс розраховано на учнів 4-9 класів та організаторів дитячого читання. Третій випуск серії зорієнтований на дітей-читачів молодшого шкільного віку і має назву «Було колись в Україні: подорож в історію» (2018 р.). Крім бібліографічних записів на книги, слайди виставки містять доступну для дітей цього віку кількість фактичних даних, цитат, поетичних вставок, ілюстрацій. Структуровано розділи за історичними періодами. Завершальним, четвертим, випуском серії стала книжкова виставка «Люди та події вітчизняної історії» для дітей-користувачів 5-6 класів (2019 р.). Виставка, як і попередні, містить бібліографічні записи на літературу, анотації, факти, цитати, ілюстрації. Сучасні українські бібліотеки для дітей розвиваються як центри інформації про літературу, духовного та культурного виховання. У 2020 році підготовлено віртуальну книжкову виставку дітям молодшого шкільного віку про Святе Письмо. Продукт має назву «Біблія дітям України» (для дитячого читання), де йдеться про переклади українською мовою Книги Книг, її значення для усіх християн.

Для юних любителів детективного жанру підготовлено електронну книжкову виставку «Кмітливі нишпорки» (2020 р.). Виставка має вступ, у якому розповідається про історію жанру та два розділи. Перший розділ розраховано на дітей 7-9 років і він називається «Слідство ведуть...». Розділ складається з таких підрозділів: «... молодші нишпорки» та «... хвостаті, пухнаті та чотирилапі нишпорки». Другий розділ розраховано на дітей 10-12 років і він має назву «Мозкові штурми нишпорок-підлітків та уславлених детективів».

Бібліотеки, які готують бібліографічну продукцію, завжди величезну увагу приділяти

підготовці видань про письменників, визначних особистостей України та відомих людей краю. Таке «олюднення» має велике значення для висвітлення сторінок вітчизняної історії. У 2011 році підготовлено персональний покажчик для читачів середнього та старшого шкільного віку «Парад майстрів». У вступі до посібника коротко викладено історію української книжкової графіки з наведенням численних прізвищ митців різних епох з короткою характеристикою їхньої творчості та внеском у розвиток книжкової ілюстрації. Висвітлено життєві та творчі шляхи десятих художників-графіків: А.Д. Базилевича, В.В. Голозубова (Голозубіва), В.Е. Єрка, С.П. Караффу-Корбут, В.І. Касіяна, В.В. Ковальчук, В.І. Лопату, М.С. Пшінку, К.В. Штанко, Г.В. Якутовича. Розділ «Золота колекція дитячої літератури» електронного рекомендаційного покажчика «Природа і людина» доповнено інформацією про письменників І.А. Багмута, Д.Г. Білоуса, В. Ф. Василяшка, М.С. Вінграновського, А.А. Дімарова, В.І. Каву, Л.М. Тендюка, М.А. Познанську, Б.Й. Чалого. Цей розділ поповнюється інформацією про письменників-ювілярів. Адже до цієї дати автори приходять із солідним творчим доробком, із якого є що порекомендувати читачам. У покажчику «Людина та її здоров'я» розміщено розділ про вчених галузі. У розділі «Вчені-медики України» розповідається про М. Амосова, О. Богомолець, Ю. Заболотного, М. Стражеска та ін. Подаються описи бібліографічних джерел про них. У покажчику «Про спорт загалом та футбол зокрема» рекомендовано перелік видань про видатних українських спортсменів із різних видів спорту. Серед них розповіді про О. Блохіна, О. Скоценка, А. Шевченка, Й. Сабо, В. Лобановського. Також підготовлено рекомендаційний список «Розмаїття творчості Анатолія Григорука, або Чим хата багата». З метою популяризації читання творів письменників-лауреатів літературних премій продовжувалося наповнення новими випусками серії «Лауреати премії імені Лесі Українки». За жанром це пам'ятки переважно для читачів молодшого шкільного віку. З 2010-го по 2019-тий роки підготовлено наступні: «Уроки людяності, добра й любові у творах Дмитра Чередниченка» (2010 р.), «Марія Пономаренко про тебе, про природу, про родину та рідну Україну» (2011 р.), «Юрій Логвин – письменник і художник» (2012 р.), «Дотепні та повчальні вірші Григорія Фальковича» (2013 р.), «Надія Гуменюк та її казковий сад див і загадок» (2014 р.), «Правда та вигадка в творах письменника Віктора Терена» (2015 р.), «Письменник-гуморист Павло Куц та його веселі книжки для дітей» (2016 р.), «Вірші для дітей – радість душі

Ганни Чубач» (2017 р.), «Книжки письменниці Марії Морозенко» (2018 р.), «Простір любові Івана Андрусяка, або Всі ми також зайчики» (2019 р.). «Родзинкою» серії є те, що майже кожен випуск містить автобіографію письменника саме для дитячого прочитання, написану на прохання бібліографа-укладача.

Протягом останнього десятиріччя підготовлено низку біобібліографічних посібників про письменників у серії «Українські дитячі письменники». Автором вступних літературознавчих статей до усіх видань серії «Українські дитячі письменники» є книгознавець, кандидат історичних наук Н.П. Марченко. Це такі роботи: «Всеволод Нестайко: «Я все життя писав саме для дітей – писав з любов'ю, болем і тривогою» (2011 р.), «Анатолій Качан: «Я ще не виписався як поет незабутніх дитячих вражень» (2012 р.), «Борис Комар: «Найдорожчий маєте скарб – добру душу» (2013 р.), «Наталя Забіла: «З дітьми треба розмовляти так, щоб їм було цікаво і зрозуміло (2015 р.), «Юрій Ярмиш: «Вивчайте скарби рідного фольклору, і фантазія ваша грає, народить нові казкові образи» (2016 р.), «Анатолій Костецький: «Дитяча література – весь сенс, смисл мого існування» (2018 р.), «Коломієць Тамара Опанасівна» (2020 р.). Під час підготовки посібників укладачі дотримувалися загально прийнятої методики укладання, однак майже кожен випуск серії має свої особливості. Оскільки у виданнях для дітей завжди вміщено багато ілюстрацій, а коло художників-графіків велике, то кожен посібник має виокремлений допоміжний покажчик художників-ілюстраторів. У посібниках про В.С. Нестайка, Н.Л. Забілу, А.Л. Качана, Т.О. Коломієць, А.Г. Костецького є інформація про аудіовізуальні матеріали. У кожному випуску є інформація про публікації у читанках, хрестоматіях, навчальних виданнях. У серії для дітей «Лауреати премії імені Лесі Українки» майже у кожному випуску вміщено автобіографію письменника, написану для цих видань. У 2016 році також укладено біобібліографічний посібник про життя та діяльність багаторічного директора Національної бібліотеки України для дітей, Героя України А.С. Кобзаренко під назвою «Анастасія Степанівна Кобзаренко, бібліотекар, Герой України».

Оскільки бібліотеки для дітей мають подвійну читачку адресу, то поряд із рекомендаційними та біобібліографічними виданнями для юних читачів, які у своїй роботі можуть використати також і організатори дитячого читання, бібліографи НБУ для дітей готують науково-допоміжні посібники та продукти. У зв'язку із збільшенням потоку інформації, що відображає складні і часом суперечливі проблеми функціонування дитячої літератури, бібліографічна допомога спеціалістам у цій галузі необхідна.

Вона пропонується у вигляді науково-допоміжного бібліографічного покажчика «Українська дитяча література». Над його підготовкою роботу було розпочато у 1975 році. За 45 років свого існування жанр, структура та періодичність посібника неодноразово змінювалися. На сьогодні цей щорічник – єдине в Україні кумулятивне бібліографічне видання, у якому подається інформація про сучасні твори української літератури для дітей, видані на теренах України, а також літературно-критичні матеріали про них. Посібник складається з двох розділів. Перший розділ має назву «Фольклор. Твори українських письменників для дітей». У ньому інформацію про літературу структуровано за віковими особливостями дітей-читачів, а також розділено на науково-пізнавальну та художню. Другий розділ називається «Історія та критика української дитячої літератури на сторінках серіальних та неперіодичних видань». Щороку нумераційний ряд покажчика нараховує у середньому до тисячі позицій. Для зручності пошуку у посібнику є «Іменний покажчик» та «Список використаних серіальних видань». А також два додатки: «Список дисертацій та монографій з питань української дитячої літератури» та «Список книжок письменників – лауреатів літературних премій і конкурсів». У березні 2014 року виповнилося 80-років від часу створення видавництва дитячої літератури «Веселка». До цієї дати 2014-го року підготовлено бібліографічне видання – систематичний покажчик змісту збірників «Весняні обрії» (1968, 1969, 1971, 1972). «Література. Діти. Час» (1976-1990)». Ці збірники випускало саме це видавництво. Видання складається із «Передмови»; вступної статті «Про літературу, дітей і час», автором якої є головний редактор видавництва «Веселка» І.Т. Бойко. У статті викладено історію заснування щорічників, їхню трансформацію у часі, короткі огляди рубрик, розповіді про авторів матеріалів тощо. Далі йдуть такі розділи: «Весняні обрії». Абетковий перелік публікацій авторів, назв статей та матеріалів», «Література. Діти. Час». Абетковий перелік публікацій авторів, назв статей та матеріалів», «Ілюстрації художників, фотоілюстрації». У посібник включено такі допоміжні покажчики: «Іменний покажчик», «Тематичний покажчик», «Покажчик фотографій письменників та художників, авторів статей», «Покажчик дитячої літератури народів світу», «Абетковий перелік рубрик щорічників». У 2013 році до 200-річчя від дня народження Великого Кобзаря започатковано електронний ресурс «Т.Г. Шевченко для дітей: видання творів в Україні». Метою ресурсу є висвітлення книжок – видань поета. Наразі цей ресурс нараховує 227 позицій.

Типологічною функцією Національної бібліотеки України для дітей є ведення національної бібліографії. У бібліографічній діяльності це висвітлення документів, що мають історико-культурне значення, адже вони показують рівень книжкової культури за певний історичний період. А це передбачає створення ретроспективного бібліографічного ресурсу. Таким вектором у роботі НБУ для дітей є ведення електронної бази даних «Книга для дітей в Україні 1798-1923 років». База даних є складовою «дитячого» українського бібліографічного репертуару. Про кожен документ фіксуються такі дані: автор, назва, мова видання, місце зберігання (сигли бібліотек та музеїв), індекс УДК, інформація про перевидання, вихідні дані (місце видання, видавництво, дата видання, типографія), обсяг та ілюстративний матеріал, серія, примітки про особливості видання, наявність прикнижкових бібліографічних списків, зміст (для збірників). Наразі робоча база нараховує 3050 документів, вона щороку доповнюється новою інформацією. На сайті Національної бібліотеки України для дітей представлено 1736 документів. Розбіжність у цифрах пояснюється тим, що на сайт виставляється інформація про документи уже перешифровані з ББК на УДК. Метабібліографічні посібники дають можливість вивчати та аналізувати бібліографічну продукцію, бачити, над чим варто працювати далі. Частиною загальної історіографії бібліотек для дітей в Україні є ретроспективний бібліографічний покажчик «Друковані документи та електронні ресурси Національної бібліотеки України для дітей (2003-2017 рр.)». Описи документів відображають творчий доробок працівників НБУ для дітей за вказаний період, широкий спектр питань, що їх вирішували, узагальнювали та висвітлювали бібліотечні працівники. Інформацію про документи посібника згруповано у п'яти частинах.

Отже, за останнє десятиріччя бібліографи Національної бібліотеки України для дітей, орієнтуючись на сучасну соціокультурну ситуацію та враховуючи подвійну читацьку адресу читачів бібліотек для дітей (діти-читачі та організатори дитячого читання), прагнули допомогти юним читачам різного шкільного віку зорієнтуватися у сучасному книжковому потоці, забезпечити дітей від шкідливої інформації, допомогти їм знайти «свої» книги, пропонували систему читання з різних тем, а для ОДЧ готували бібліографічні посібники на допомогу їхній професійній діяльності. Тобто бібліографія літератури для дітей зближує культуру дорослу та дитячу, є експертною системою та помічником у організації читання дітей та юні.

Ірина ШЕСТОПАЛ

завідувач відділу
проектно-грантової діяльності
та зв'язків із громадськістю
Національної бібліотеки України
для дітей

ЕКОЛОГІЧНА ПРОСВІТА У ПРОЄКТНО-ГРАНТОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОПРОЄКТІВ ТА ЕКОПРОГРАМ НБУ ДЛЯ ДІТЕЙ

Усе актуальніше серед грантових програм звучить тема екології середовища та екології самої людини. Є речі, з якими людство намагається справитися, як наприклад, поширення вірусу COVID-19 у всьому світі, і такі, де тільки загальними зусиллями ми зможемо змінити ситуацію. Яким чином? Змінюючи екологічну свідомість, через екологічні акції, заходи, екологічну просвіту на підтримку Цілей сталого розвитку. Адже вони спрямовані на вирішення глобальних проблем, з якими ми стикаємося щодня. Бібліотекарі розуміють необхідність формування екологічної культури як запоруки виходу з кризи, попереджаючи екологічну небезпечність і байдужість до навколишнього середовища.

Що можуть зробити бібліотеки для дітей, щоб покращити ситуацію? Необхідно змінити ставлення до екології, навчити дітей основним принципам охорони навколишнього середовища. Своїми проектами, екологічними просвітницькими програмами донести до громади важливу інформацію про те, що світ і екологія сьогодні потребують нашого безпосереднього втручання, свідомого, активного впливу на навколишній світ заради поколінь. Саме діти і підлітки будуть у майбутньому розпоряджатися природними ресурсами планети, формувати суспільне життя, відповідну принципам сталого розвитку. Саме вони стануть безпосередніми користувачами ресурсів. Завдяки екоактивності та екодіяльності бібліотек ця інформація доноситься до юного покоління через читання книжок, відвідування бібліотеки, участі у заходах і гуртках, вирішуючи тим самим, хоча б якусь частину екологічних проблем.

Останнім часом ми бачимо багато інформації у пресі про рух «Зелені бібліотеки» в Україні щодо впровадження екологічної складової в діяльність бібліотек України з метою посилення потенціалу екологічної дієвості та лідерства бібліотек як провайдерів просвіти для сталого

розвитку (<http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/green-libraries-movement/>).

Він був започаткований 20 років тому Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій та установ (IFLA). Своїм успішним досвідом «зелених бібліотек», впровадженню екологічних програм зможуть поділитися практично всі обласні бібліотеки для дітей.

Проте Національна бібліотека України для дітей (далі — Бібліотека) вже давно працює у цьому напрямі. Тож візьмемо для прикладу вже реалізовані проекти у співпраці з Національною секцією IBBY. Одним із пріоритетних напрямів діяльності Бібліотеки є екопросвіта та екологічна компетентність. За останні декілька років було реалізовано понад 20 проектів та програм, спрямованих на підтримку цілей сталого розвитку довкілля. Свою роботу Бібліотека зосереджує на відповідних послугах, подіях, літературі та проектах, які демонструють соціальну роль та екологічну стійкість. Серед основних завдань — підвищення обізнаності про навколишнє середовище та позитивний розвиток у суспільстві. Національна секція IBBY та Бібліотека мають чималий досвід праці з екологічною тематикою в різних форматах: регулярні зустрічі з екологами, щорічні події до дня Чорнобильської трагедії, зустрічі з письменниками та обговорення екологічної тематики; настільні екологічні ігри, які користуються попитом читачів бібліотеки, інформаційні дні тощо. Наприклад, проект «Бібліотека в стилі ЕКО», який був започаткований у 2013 році, та успішно продовжує свій екологічний та сталий розвиток і зараз. Його метою є створення екологічної культури та екологічної обізнаності серед дітей та підлітків, їхнього толерантного ставлення до природи, вивчення екологічних проблем та шляхів їхнього вирішення. Діти, молодь та дорослі регулярно беруть участь у його екологічних добровільних ініціативах, заходах. Вони проходять під гаслом «Зробимо наше місто чистим!» з утилізації сміття, а програми «Життя у стилі Еко», «Чисте довкілля», «Бібліотечне літо з ЕКО» супроводжуються екоквестами, вікторинами, іграми, майстер-класами. Не стали на заваді екологічній просвіті карантинні обмеження 2020-2021 року. І якщо пандемія 2020 року не дала можливість впроваджувати свої проекти офлайн, НБУ для дітей продовжила екологічну просвіту українського молодого покоління у соціальних мережах, на YouTube та на платформі ZOOM.

Це онлайн-читання «Здоров'О з бібліотЕКОю!»; програма ЕКО-news, родзинкою якої була інформація про цікаві просвітницькі та промоційні екопроекти від колег — дитячих бібліотекарів із різних куточків країни; рубрика «ЕКО-life» надавала практичні поради щодо сортування сміття; екологічний інформбум «Парад новин: як захистити тварин» спонукав дітей до захисту

всього живого, а майстерки «Арт-Еко, або Роби з нами» з виготовлення сувенірів із природних екологічних матеріалів продовжили свої заняття тільки в іншому форматі.

Завдяки програмі «Зелена полиця», випуски якої були присвячені новим екокнижкам, продовжили популяризувати знання про екологію в онлайн-форматі. Наприклад, у першому випуску на полиці була представлена книга норвезького антрополога Томаса Гілланда Еріксена «Сміття і люди. Зворотній бік споживання»; другий випуск був присвячений книзі «Діти проти пластику», яка рекомендує розпочати нещадну боротьбу з пластиком і стати супергероєм; третій випуск «Зеленої полиці» запрошував у світ птахів із книгою Ірени Панаріної «Птахабетка», а ще про справжніх монстрів розповів четвертий випуск рубрики «Зелена полиця: Хто такі справжні монстри?». І що не менш важливо, ці випуски програм і нині можна переглянути на ютуб-каналі бібліотеки у плейлисті «Здоров'О з бібліотекою влітку!». Яскравою ілюстрацією стала пісня «Дітям Землі», яку колективно склали та заспівали діти, які беруть участь у бібліотечній творчій майстерні «Spivai». Відверто і чесно, по-справжньому, ця пісня стала посланням, настановою, бажанням, криком дитячих сердець за порятунок нашої Землі! Вона доводить необхідність нашого прямого свідомого та активного втручання, якого сьогодні потребує світ та навколишнє середовище.

Ще один яскравий і своєчасний захід відбувся за сприяння Національної секції Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IBBY) — реалізація проекту «Зелена хвиля екочитання» заходи і тренінги з просування екологічного читання для всіх без обмежень». З березня по травень у Бібліотеці проходили зустрічі з письменниками, читання та презентації нових книжок екологічної тематики, наприклад, «Велетунські казки про нашу планету» Галини Буділової; «Екоісторії про моїх маленьких друзів» Богдана Красавцева; «Книжка про сміття» Галини Ткачук; читання книг «A Tree is Nice» Дженіс Мей та «The Giving Tree» Шела Сірверстейна; екоказки «Як допомогти їжачкові та захистити полярного ведмеда» Джесіки Френч; оповідань Катерини Єгорушкіної «Арчі. Екоказка»; «Це всі ми» Євгенії Завалій та інших.

Як підсумок великої роботи 24-25 травня 2021 року в Національній бібліотеці України для дітей відбувся дводенний Всеукраїнський семінар-тренінг «Зелена хвиля екочитання». Бібліотека та Національна секція Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги IBBY заручилися підтримкою партнерів, колег, видавництв та ГО, провели дуже потужний захід в офлайн-форматі. Основними завданнями були поширення знань про екологічні книжки та їхнє використання у Book-Therapy (книжковій терапії); обмін досвідом робо-

ти бібліотек для дітей із формування екологічної культури дітей, а також формування екологічного світогляду; впровадження інноваційних форм і методів роботи з екологічного просвітництва та популяризація екологічного способу життя. Адже шлях до екологічної компетентності лежить як через накопичення знань шляхом читання книжок, так і ефективну екологічну просвітницьку діяльність. Учасниками семінару були працівники бібліотек для дітей, представники громадських організацій, владних структур, представники видавництва, письменники, ЗМІ.

З вітальним словом до учасників звернулися Алла Гордієнко, генеральний директор НБУ для дітей, президент Національної секції Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IBBY), заступлений працівник культури України, кандидат культурології; Лариса Петасюк, заступник Міністра культури та інформаційної політики України; Дмитро Заруба, перший заступник голови Державної екологічної інспекції України; Євгенія Крутоголов, директор департаменту питань мистецтва та мистецької освіти; Сергій Сьомкін, директор Індустріального телевізійного комітету; Микола Томенко, голова благодійного фонду «Рідна країна»; Олександр Федоренко, начальник Управління організаційної діяльності Державної екологічної інспекції України; Віктор Круглов, директор видавництва «Ранок»; Богдан Красавцев, голова ГО «Екологічна нація», письменник, журналіст; Дар'я Лазарева, експерт відділу клімату та транспорту ГО «Екодія».

У зверненнях до учасників заходу насамперед наголошувалося на тому, що екологічна складова – один із головних напрямів Концепції сталого розвитку, прийнятої ООН.

Центральною ж складовою семінару-тренінгу став обмін досвідом бібліотек для дітей щодо стратегій популяризації екологічного мислення і розповідь про успішні кейси з екочитання, екопросвітництва та видання екокнижок. На засіданні круглого столу «Читання в стилі Еко» в обговоренні питань екологічного виховання дітей через читання із застосуванням книг з акцентом на казкотерапію взяли участь письменники, журналісти, видавці дитячих видавництв, дослідники дитячої літератури, психологи, бібліотекарі. Адже, після прочитання книг екологічної тематики діти із задоволенням ілюструють свої найважливіші емоції, бажання та сподівання, беруть участь у майстер-класах, екологічних іграх, акціях, квестах. До прикладу: медитативне екочитання «Равликове чарування» (<https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9667>); екобесіди з фахівцями; майстер-клас «Фантастична феєрія»; екомарафон «Екологічна скринька»; інтерактивна екотовиставка та екогра, де діти навчилися сортувати сміття та усвідомили, що мають розвиватися у цьому напрямі задля збереження природи України (<https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9666>).

У рамках Всеукраїнського семінару-тренінгу і діти, і дорослі насолодилися переглядом цікавої лялькової екотовистави «Міські пригоди Лісової Шишки», яку підготували актори студії лялькового театру НБУ для дітей, та взяли участь в інтерактивних казкових пригодах разом з акторами вистави.

Для вивчення ефективності події учасникам семінару була запропонована «Анкета зворотного зв'язку», у якій взяли участь 48 респондентів. У фахівців з'явилися нові ідеї щодо застосування на практиці отриманих знань та практичних навичок виховання екологічної культури молодого покоління.

Під час семінару-тренінгу були оприлюднені статистичні дані Всеукраїнського конкурсу дитячого малюнка на екологічну тему «Книга і діти, екологія і світ», який відбувся напередодні. 2648 дітей зі всієї України взяли участь у конкурсі. На розгляд Головного журі до II туру надійшло 267 робіт, з них 247 — індивідуальних та 20 — колективних, серед яких будуть визначені найкращі.

Цей проєкт — чудова ілюстрація того, як бібліотеки і фахівці різних сфер об'єднуються заради дітей, заради читання та піднімають питання, які стосуються усіх нас, через популяризацію книги, знань. Тим самим формують відповідальних, екологічно обізнаних громадян XXI століття. Проєкт «Зелена хвиля екочитання» привернув увагу ЗМІ, інформацію про захід можна знайти у соціальних мережах, на сторінках сайтів:

<https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9632>, сайт Національної бібліотеки України для дітей;

<https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayincichytayte/biblioteku-ta-ekologichne-myslennya> газета «День»;

<https://www.facebook.com/nbukids/posts/2314039288728351>, відкриття семінару 24.05.21.

<https://www.youtube.com/watch?v=LKMEyicoxco&feature=youtu.be>, новини на телебаченні Еспресо;

Наша діяльність щодо екологічної просвіти дітей тільки набирає обертів. На тему збереження довкілля продовжуємо говорити, дізнаватися, читати, знайомитися з новими книжками, електронними ресурсами. Ми концентруємо нашу діяльність на відповідних сервісах, програмах, літературі та проєктах, у яких демонструємо свою соціальну роль та екологічну стійкість. Наприклад, одна із програм літніх читань #БЕЗмеж у 2021 році була присвячена збереженню довкілля (<https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9729>). А серпневі онлайн-читання ще раз довели, що саме екологічність мислення, шанобливе ставлення до навколишнього середовища допомагає нам залишатися здоровими, активними тривалий час (<https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9265>).

Проте наша інформація була б не повною, якщо б ми не запропонували такий собі «грантовий порадник» для бібліотек, які впроваджують цікаві просвітницькі та рекламні екологічні проєкти у своїх бібліотеках та спробували подати свій інтелектуальний продукт на грантовий конкурс. Адже, для багатьох дитячих бібліотек грант — це можливість перейти на якісно інший рівень роботи.

Пропонуємо цілу групу конкурсів, у яких можуть брати участь бібліотеки:

Глобальний екологічний фонд, ПРООН, Програма Малих Грантів. — <https://www.sgpinform.org.ua/page/pro-gef-pmg>

Грантова програма «Культура. Туризм. Регіони». Організатор — Український культурний фонд — <http://bit.ly/3hr4Mnw>

Гранти для досліджень від National Geographic «Молоді дослідники». Організатор — National Geographic — <https://cutt.ly/7uhMhF>

Гранти Вишеградського фонду. Організатор — Міжнародний Вишеградський фонд — <https://www.visegradfund.org/>

Гранти на екологічні проєкти молоді з усієї України — <http://bit.ly/UPSHIFTUkraineGreen>

Інноваційний фонд ЮНІСЕФ. Організатор — Фонд ЮНІСЕФ — <https://www.unicefinnovationfund.org/#/submit>

Конкурс «Зберігаймо ресурси вдома!». Організатор — British Council — <https://bit.ly/37ol3Up>

Конкурс «Культура. Спільнота». Організатор — Міжнародний фонд «Відродження» у рамках проєкту «EU4Usociety» — <https://bit.ly/3nyTTSR>

Конкурс мінігрантів «Європейське мережування та співпраця» — <https://www.prostir.ua/?grants=konkurs-mini-hrantiv-evropejske-merezhuвання-ta-spiivpratsya>

Конкурс на участь у молодіжному обміні на екологічну тематику — Організатор — ПЛАТО, Centrum Współpracy Młodzieży, за підтримки Erasmus+ — <https://bit.ly/2Z7p6Sf>

Конкурс проєктів 2021/2022 від Посольства Фінляндії. Організатор — Посольство Фінляндії в Україні — <http://bit.ly/3mXddlw>

Конкурсна програма «Культура в часи кризи: інституційна підтримка». Організатор — Український культурний фонд — <https://bit.ly/3g87Gfw>

Конкурс «Сприяння участі України у Європейському зеленому курсі». Організатор — Міжнародний фонд Відродження — <https://www.irf.ua/contest/konkurs-spryyannya-uchasti-ukrayiny-u-yevropejskomu-zelenomu-kursi-2/>

Конкурс стартапів «Еко-дія». Організатор — Всеукраїнська благодійна організація «Інститут місцевого розвитку» — <https://bit.ly/2JxxKFg>

Малі гранти 2020 від Посольства Словачкої Республіки в Києві — <https://bit.ly/31zycKh>

Мікрофінансування від Міністерства закордонних справ Естонії Організатор — МЗС Естонії — <https://vm.ee/en/activities-objectives/development-cooperation-and-humanitarian-aid>

Міністерство Закордонних Справ Японії. Грантова допомога по проєктах безпеки людини Кусаноне — <https://bit.ly/2ZBWnoK>

Програма «Інноваційний культурний продукт». Організатор — Український культурний фонд — <https://bit.ly/35oFRv7>

Програма порятунку культурної спадщини під загрозою знищення. Організатор — House of Europe («Дім Європи») — <https://houseofeurope.org.ua/opportunity/115>

Проєкт ЄС/ПРООН «Об'єднання співвласників будинків для впровадження сталих енергоефективних рішень» (HOUSES) — <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/projects/home-owners-of-Ukraine-for-sustainable-energy-solutions.html>

Тетяна ДУДЧАК

головний бібліотекар
Чернівецької обласної бібліотеки
для дітей

ЧИТАЄМО, ІНФОРМУЄМО, ПОПУЛЯРИЗУЄМО РАЗОМ ІЗ ДРУЗЬЯМИ-ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

*Ч*удово, коли виховання любові у дітей до читання, книги у бібліотеці відбувається у співпраці з батьками, вчителями, соціальними партнерами.

Чернівецька обласна бібліотека для дітей спільно з соціальними партнерами, Управлінням патрульної поліції в Чернівецькій області, проводять заходи, спрямовані на популяризацію книги, читання та правове виховання дітей і молоді.

Читачі-буковинчики із задоволенням відвідують зустрічі в бібліотеці та спілкуються з поліцейськими Анною Хареною, Олександром Ізбором, Вікторією Ганзюк, Юлією Русснак, Ігорем Пастухом у рамках різних цікавих проєктів і конкурсів: «Поліція і спільнота», «Безпечне літо з поліцейським», «Казка з поліцейським», «Бібліотека – зона дружби», онлайн-платформа «Коло безпеки», конкурс відеопроєктів «Чиста Земля – наше майбутнє!», «Бліцінфо з поліцейським», аудіопроєкт «Reised by books – вихований книжками», рубрика #ОсіньКнигаНастрій #Autumn_mood та інші.

Оскільки карантин вніс деякі корективи у роботу книгозбірні, виникло багато онлайн та офлайн-проєктів, нових форм роботи з читачами.

У рамках щорічної Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства» організовано низку за-

ходів, які представлені на онлайн-платформі «Коло безпеки»: конкурс малюнка «Ми проти насильства! Ми за любов та добробут!», майстер-клас із виготовлення білої стрічки «Біла стрічка – символ захисту жінок від насильства і дискримінації», флешмоб «Не злись – посміхнись!», відеогра «Створюй коло безпеки».

Відеогра створена за прикладом настільної карткової гри «Коло безпеки», яка містить у собі п'ять кіл: «Загальні поняття про насильство», «Дитина і булінг», «Дитина і насильство в мережі Інтернет», «Дитина і домашнє насильство», «Дитина і незнайомці». По кожному колу відзняті відеоматеріали для користувачів, які представлені на сторінці бібліотеки у фейсбук.

«Створюй коло безпеки» — у формі інформаційної вікторини «Дитина і насильство в мережі Інтернет» і адаптована до першого кола карткової гри.

Читачі можуть пограти онлайн та відповісти на питання вікторини за посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=pxxehibdc20&fbclid=IwAR3CF0mUFXk8BmNi9AvLOKKnj7WKEUsQv03FdhzSxz6JQe7xbFD5J4y4chE>

Цікавим є проєкт Чернівецької обласної бібліотеки для дітей «Бліцінфо з поліцейським», де бібліотекарі й поліцейські онлайн знайомлять малих буковинчиків із пам'ятними та знаменними датами. Користувачі, переглянувши відео, дізнаються багато корисного про історію, традиції,

відзначення різних свят: Міжнародний день захисту дітей, День Конституції України, Чорнобильська трагедія, Всесвітній день охорони довкілля, Всеукраїнська акція «16 днів проти насильства», Всесвітній день Землі, День пам'яті та примирення, День матері тощо. Відеозаписи всіх матеріалів висвітлені на сторінці бібліотеки у фейсбук.

14 квітня стартував конкурс відеопроєктів «Чиста Земля – наше майбутнє!», який проводився до Всесвітнього дня Землі в рамках Десятиліття дій ООН із відновлення екосистем (2021-2030 рр.). У ньому взяли участь 25 читачів-дітей із м. Чернівці та Чернівецької області. Кожен учасник нагороджений дипломом за участь, а переможці — екскурсією в Управління патрульної поліції у Чернівецькій області.

Шкільні офіцери поліції (Анна Харена і Юлія Руснак) та працівники бібліотеки (Тетяна Дудчак і Людмила Войтюк) завітали до учасників конкурсу, учнів 4-Б класу Горбівської ЗОШ І-ІІІ ст. Острицької ТГ. Діти підготували цікавий відеопроєкт, який закликає до бережливого став-

лення до довкілля. Всі були у захваті від спілкування та отриманих подарунків.

Напевно немає людини, яка б не любила читати або слухати казки. Читання казок позитивно впливає на формування особистості дитини. Психологами доведено, що казка — найкращий інструмент для виховання дитини та ненав'язливого навчання. Слухаючи казки, малеча глибоко співчуває персонажам, у них з'являється внутрішній імпульс до допомоги, до захисту, до милосердя.

Інспектори патрульної поліції, старший лейтенант Анна Харена та капітан Олександр Ізбор, долучились до проєкту «Казка з поліцейським». Вони читали пізнавальні казки з книги Юлії Каспарової «Безпека для зайченят, дівчаток і хлопченят». Колег підтримали лейтенант Вікторія Ганзюк та старший лейтенант Юлія Руснак повістю-казкою Всеволода Нестайка «В Країні Сонячних Зайчиків» (уривок).

Друзям-поліцейським настільки сподобалося читати дітям книги, що бібліотекарі разом із ними почали озвучувати легенди. Так виник новий аудіо-

проект «Reised by books – вихований книжками» на допомогу онлайн-школі. Завдяки цьому створена база аудіоматеріалів. Аудіопідкасти за книжками можна знайти на сайті Чернівецької обласної бібліотеки для дітей у рубриці «На допомогу освіті».

Надзвичайно радує, коли втілюються у життя найзаповітніші мрії. Ось і мрія — озвучити книгу — студентки III курсу кафедри філософії та культурології філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича Вікторії Рижак здійснилася завдяки поліцейським і бібліотекарям. У дитячій книгозбірні відбувся запис творів із книги «Старовинні українські легенди» («Легенда про Хуст», «Пам'ять про Вчорашнє»).

Вікторія родом із села Шубранця Заставнівського району. Незважаючи ні на які перешкоди, проблеми зі здоров'ям (дівчина має ДЦП), Віка вкотре доводить світу, якщо дуже чогось хочеш, то обов'язково досягнеш, треба просто наполегливо працювати та вдосконалювати себе.

Аудіопідкасти, озвучені Вікторією Рижак, Анною Хареною, Юлією Руссак, розміщені на сайті Чернівецької обласної бібліотеки для дітей.

Аудіотека дитячої книгозбірні поступово поповнюється новими записами. Зацікавлені можуть послухати розповіді про Говерлу, Прут, Дністер та Аннину гору з книги **Легенди Карпат / уклад. О. Волосевич. – Львів : Апріорі. – 2010. – 144 с.** за посиланням: <http://bukovinchiki.cv.ua/legendi-karpat-uklad-o.../>

Також у цій рубриці є цікаві аудіозаписи з книги **Старовинні українські легенди / уклад. Т. С. Жабська, худож. С. В. Овчаренко. – Харків : Веста : «Ранок», 2006. – 80 с.: іл.** Детальніше за посиланням: <http://bukovinchiki.cv.ua/audio-projekt-reised-by-books.../>

Співпраця бібліотеки і Патрульної поліції у напрямі популяризації читання та виховання дітей книжками триває!

Наталія КАВУН

заступник директора
КУ «ЦМБС для дітей»
м. Одеси

КОЖНИЙ СПРОМОЖНИЙ ВИПРОБУВАТИ СЕБЕ

Спочатку було слово. І слово це було «конкурс». Це слово зародилося у голові вчительки російської мови та зарубіжної літератури Української національної гімназії № 2 міста Одеси Рити Лінецької у далекому 1991 році.

На той період питанню розвитку творчих здібностей дітей та молоді майже не приділялось уваги. Вважалося, що діти повинні тільки співати, танцювати та читати твори вже відомих авторів, а не створювати свої. Рита Семенівна вирішила виправити ситуацію.

Молодій Українській державі потрібні були ті, хто приносить їй славу: спортсмени, художники, поети, письменники, музиканти, вчені. Таких людей треба було вирощувати, розвивати їхні здібності. Саме для вирішення цієї проблеми Рита Семенівна створила проєкт «**Кожний спроможний випробувати себе**», який отримав підтримку Наукового товариства любителів мови та літератури «Дивне поряд», що існувало на той час в Українській національній гімназії № 2 міста Одеси. Кілька років пішло на отримання гранту, та оформлення цього проєкту у повноцінний творчий конкурс і лише у 1996 році все почалося.

Два роки поспіль на базі гімназії проходили шкільні, районні, міські творчі змагання, в яких брали участь юні художники-ілюстратори, композитори, перекладачі, автори. До проведення конкурсу долучилися Централізована міська бібліотечна система для дітей, Британська рада, Одеській інститут удосконалення вчителів, лі-

тературне товариство «Світ Паустовського», Українська асоціація викладачів зарубіжної літератури, окремі батьки.

Але третій загальноміський конкурс у 1998 році вже проходив під егідою Централізованої міської бібліотечної системи для дітей, а саме Центральної дитячої бібліотеки ім. Гайдара. Головою журі стає завідувач відділу обслуговування читачів Людмила Волкова. Вона й досі — вже 25 років — обіймає цю посаду.

У 2021 році загальноміський бібліотечний творчий конкурс «Кожний спроможний випробувати себе» святкує своє 25-річчя. Відлік ми ведем саме з 1996 року, коли цей проєкт перестав бути проєктом і насправді вийшов на великий «дорослий» рівень.

За цей період наші переможці виходять на загальнодержавний та міжнародний рівні. Стають відомими та поважними. Наприклад, переможець перших конкурсів — Олександра Григор'єва — зараз член Одеського відділення національної спілки письменників України. Фаріда Местек неодноразово перемагала у нашому конкурсі у номінації «Автори», пише англійською мовою, її вірші надруковані в антологіях, які видаються в Кенті (Англія) Інтернаціональною бібліотекою. Юна композиторка Юлія Запорожець закінчила консерваторію і стала професійною музиканткою. Переклади Антона Барбагіри з англійської мови на українську були відмічені на різних конкурсах.

«Ми намагалися дати нашим конкурсантам дорогу в світ, тому подавали найкращі дитячі роботи на міжнародні творчі конкурси. Багато з них займали призові місця. Ми отримували величезні посилки від оргкомітетів цих конкурсів із дипломами та подарунками. Потім урочисто

вручали їх у бібліотеках міста», — згадує Людмила Юхимівна Волкова.

І це лише перші ластівки. Таких талановитих дітей було дуже багато. На жаль, перелічити всіх у цій статті не є можливим.

За роки існування конкурс залучив понад 25 тис. читачів. Так у 2002 році учасників конкурсу було 469 осіб, від першого по одинадцятий класи, це учні 37 навчальних закладів та читачі 19 дитячих бібліотек. У 2011 році загальна кількість конкурсантив уже складала 700 дітей, а у 2020 ця цифра була понад 1000. Конкурс росте із року в рік, набираючи обертів.

Дітей та їхніх батьків приваблює можливість показати свої творчі здібності великій кількості глядачів. До того ж участь у конкурсі безкоштовна, а умови доступні всім читачам дитячих бібліотек міста.

Кращі роботи конкурсантив відзначаються дипломами, грамотами, подарунками, діти отримують можливість виступити перед широкою аудиторією — в бібліотеках, із великої сцени філармонії, на телебаченні, на сторінках місцевих друкованих та інтернет-видань. Роботи учасників конкурсу публікувалися у збірниках.

Так, наприклад, видавництво «Астропрінт» у 2004 році видало таку збірку. Упорядниками стали все та ж Рита Семенівна Лінецька, директор Централізованої міської бібліотечної системи для дітей Галина Яківна Лазарева та завідувачка Центральної міської бібліотеки для дітей Людмила Юхимівна Волкова — голова журі конкурсу. Вже у 2011 році таких збірок було кілька: «Душа стесняється лирическим волнением», «Я такая, как этот мир», «Молодые голоса Одессы», «Кожний спроможний випробувати себе».

Журі конкурсу завжди складається з відомих та компетентних представників творчої еліти міста та представників навчальних закладів. Наприклад у 2009 році це були: члени союзу художників України — Г. Лекарьова-Нікітіна, І. Харитонова, А. Литвиненко; члени Національної спілки письменників України — В. Гаранін, І. Потоцький; редактор дитячої газети «Сакура» В. Василевський; члени союзу композиторів України — Ю. Гомельська, С. Зоркіна, Л. Самодаєва та багато інших. Кожного року склад журі оновлюється, але є й постійні члени, які присвячують свої знання та досвід молодому поколінню з великою радістю та захопленням.

Звісно ж таке масштабне дійство, в яке з часом перетворився конкурс «Кожний спроможний випробувати себе», не може обійтися без спонсорів. У різні роки до підтримки фінального свята, гала-концерту, долучалися АТ «Одеса», АТ «Привоз», ВАТ «Дарл», ПП «Багіра», АТ «Поллярна зірка», ООО Судохідна компанія «Укрферрі», агентство «Фортранс-Одеса», ВАТ «Два слона» та багато інших. В останні роки конкурс активно підтримують Департамент культури та туризму Одеської міської ради та лакофарбовий завод компанії Eskaro Group AB.

У 2000-х конкурс став справжнім родинним загальноміським святом. На церемонії нагородження та галаконцерти приходили великими родинами, брали з собою друзів та однокласників. Фінали змагань завжди відбувалися у кращих залах Одеси: Палаці культури ім. Лесі Українки, Палаці студентів, Будинках культури медпрацівників і політехнічного університету і шість разів в Одеській обласній філармонії, що безперечно свідчить про велику кількість учасників конкурсу, а також про велику кількість переможців.

Великий галаконцерт — це яскраве дійство у якому виступи конкурсантив перемешовуються з виступами творчих дитячих колективів міста. Постійні гості цього свята — ансамбль танцю «Карнавал» дитячої музичної школи № 4, ансамбль «Ералашки» та інші.

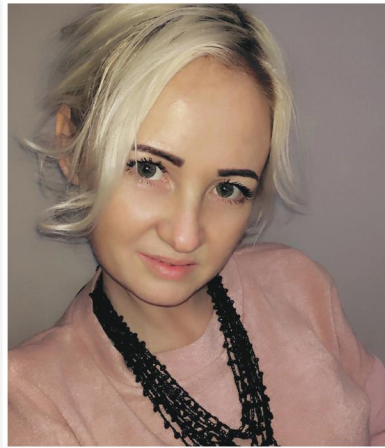
Останні два роки стали випробуванням не лише для нас, а й для всієї України. На жаль, пандемія коронавірусу зробила свою справу — змусила нас всіх жити в онлайн-режимі. Конкурс «Кожний спроможний випробувати себе» не став винятком. Ми, намагаючись зберегти багаторічні традиції, все ж повинні були перформатуватися. У 2020 році конкурс проходив онлайн — на теренах соціальних мереж. Але це не стало на заваді залученню до участі у ньому понад 1,5 тисячі юних митців.

25-й ювілейний конкурс цього року також буде проводитися частково онлайн. Це буде оновлений формат у партнерстві з Одеським академічним театром музичної комедії імені Михайла Водяного. Ми залишили лише дві номінації — художники-ілюстратори та літератори. Цьогорічний конкурс присвячений п'ятиріччю театрального фестивалю «Акація-фест». Його тема «В квітучих акаціях місто» відкриває перед юними художниками та літераторами можливість зізнатися у коханні рідному місту, змалювати його красу у полоні квіту акації.

Кращі роботи, а також твори переможців будуть демонструватися на сторінках у соціальних мережах Централізованої бібліотечної системи для дітей, театру музичної комедії. У фойє театру буде влаштовано виставку творів художників. Дітям запропоновано взяти участь у заходах «Акація-фесту». Переможців буде запрошено на виставу, відбудеться урочисте нагородження.

Тож, підсумовуючи, можна зробити висновок, що конкурс «Кожний спроможний випробувати себе» — це велика подія у житті міста, яка протягом двадцяти п'яти років виховує творчу еліту нації, плекає та з любов'ю ростить молоде покоління творців, які згодом здобувають славу не лише нашому місту, а й усій Україні. Конкурс живе та розвивається навіть під час карантину. А дитячі бібліотеки міста сьогодні вже не просто книгозбірні, це міцна платформа для культурного розвитку не лише для дітей, але й для батьків.

Тетяна КУЗІЛОВА

завідувач відділу
науково-методичної роботи і
бібліотечного маркетингу
Національної бібліотеки України
для дітей

НАРОДЖЕНІ У НЕЗАЛЕЖНІЙ ВІТАЮТЬ ІЗ ЮВІЛЕЄМ

Історії кожного народу є події, які мають надзвичайне значення і не втрачають своєї актуальності з часом. І однією з таких подій є здобуття Україною незалежності 24 серпня 1991 року. У ті дні, 30 років тому, український народ був впевнений, що проголошення незалежності є кінцевим результатом багатовікової боротьби за власну незалежність, яка протягом століть потерпала від загарбників та періодично була в складі інших держав.

І ось сьогодні, сьомий рік поспіль, ми знову виборюємо право на власну країну, власну мову, культуру та історію вже у незалежній країні заради нашого майбутнього та майбутнього наших дітей. І величезна роль у долученні юних громадян до відзначення головних державних свят нашої країни належить спеціалізованим бібліотекам для дітей, які взяли на себе обов'язок формувати у юних українців відчуття громадянської свідомості. Адже саме у сприянні національно-патріотичному вихованню особистості, ідентифікації з державою, її історією, культурою, у збереженні народних та родинних традицій, єдності і культурного розвитку полягає особлива функція спеціалізованих бібліотек України

для дітей. Відзначаючи значне державне свято відповідно до Указу Президента України № 459/2020 від 21 жовтня 2020 року «Про відзначення 30-ї річниці незалежності України», Національна бібліотека України для дітей ініціювала Всеукраїнський конкурс дитячої творчості «Незалежна і єдина — моя Україна!». Конкурс був проведений спільно з Національною спілкою художників України, Київською державною академією декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, ГО «Українська асоціація працівників бібліотек для дітей», видавництвом «Vivat», ТОВ «ABK КОНФЕКШНЕРІ», ТзОВ «Явір-Інвест», ТМ KORMIL за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України.

Разом із тим, у рамках міжнародної співпраці з посольствами та консульствами країн, які разом із нами виборювали свою незалежність, спеціалізовані бібліотеки для дітей зі своїми користувачами долучилися до участі у Всеукраїнському конкурсі дитячого малюнка «Киргизстан — безмежно унікальний», проведеного Національною бібліотекою України для дітей, Національною секцією Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги IBBY, Українською асоціацією працівників бібліотек для дітей за підтримки Надзвичайного і Повноважного Посла Киргизької Республіки в Україні, з метою активізації пізнавальної діяльності дітей засобами образотворчого мистецтва, розширення знань про історію, культуру, побут Киргизької республіки, що сприятиме зміцненню добросусідських зв'язків між нашими країнами.

Залучити до участі у цих двох конкурсах вдалося майже 5,5 тис. дітей від 6 до 18 років з усіх куточків нашої України. Учасники висловлювали свою любов до Батьківщини через різні творчі техніки: малювали, вишивали та створювали аплікації з різних природних матеріалів, а також демонстрували знання про історію, культуру, побут Киргизької республіки у яскравих сюжетних малюнках. За результатами цих конкурсів маємо 36 відзнак: 27 переможців у конкурсі «Незалежна і єдина — моя Україна» та 9 — у конкурсі «Киргиз-

стан — безмежно унікальний», а також колекцію неймовірних за красою та технікою виконання робіт, що стануть прикрасою будь якого інтер'єру.

Всеукраїнські конкурси до Дня Незалежності завершені, кращі роботи презентовано на виставці у Національній бібліотеці України для дітей, переможці очікують на відзнаки. З роботами, що вибороли перемогу, знайомтеся на нашому сайті за посиланнями <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9842> та <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9869>.

А переможцями стали:

У Всеукраїнському конкурсі дитячої творчості «НЕЗАЛЕЖНА І ЄДИНА — МОЯ УКРАЇНА!»:

У номінації «МАЛЮНОК»:

• Вікова категорія 1-4 класи:

«В ніч на Івана Купала» Клівак Марія (м. Ковель Волинської обл.);
«Українська родина»
творча майстерня «Совенятко»
(смт Підволочиськ Тернопільської обл.).

• Вікова категорія 5-8 класи:

«Берегиня» Сах Любов (м. Ковель Волинської обл.);
«Україна — рідний край»
творча майстерня «Акварелька»
(смт Підволочиськ Тернопільської обл.).

• Вікова категорія 9-11 класи:

«Україночка» Ясінець Анастасія (смт Рожнятів Калуського р-ну Івано-Франківської обл.).

У номінації «ВИШИВКА»:

• Вікова категорія 1-4 класи:

«Моя маленька Батьківщина»
Саука Катерина (с. Світле Донецької обл.);
«Символ» Бабенко Маргарита,
Запорожець Дар'я (с. Гоголів Київської обл.).

• Вікова категорія 5-8 класи:

«Стежинка до батьківської хати»
Воробей Антон (с. Бахів Волинської обл.).

• Вікова категорія 9-11 класи:

Панно-оберіг «Благодать»
Бусигіна Олександра
(м. Нова Каховка Херсонської обл.).

У номінації «АПЛІКАЦІЯ. ВИРОБИ З КРУП»:

• Вікова категорія 1-4 класи:

«Рідний край» Федорова Валерія (с. Вишневе Полтавської обл.);
«Україна єдина» клуб «Хобіляндія»
(смт Ланчин Івано-Франківської обл.).

• Вікова категорія 5-8 класи:

«Символ мужності і слави» Балаж Юлія (с. Ключарки Закарпатської обл.);
«Ювілярка» Ткаченко Ангеліна,
Козаченко Надія (с. Світільня Київської обл.).

• Вікова категорія 9-11 класи:

«Символи України» Куть Васирина (м. Броди Львівської обл.);
«Незалежна і єдина — моя Україна»
Мажура Валерія, Мажура Марія
(с. Високогірне Запорізької обл.).

У номінації «АПЛІКАЦІЯ. КВІЛІНГ»:

• Вікова категорія 1-4 класи:

«Любов до України» Настенко Поліна (с. Возсіятське Миколаївської обл.);
«На захисті дитячих мрій» колектив учнів
3-го класу загальноосвітньої школи І-ІІ ступенів
(с. Великий Говилів Тернопільської обл.).

• Вікова категорія 5-8 класи:

«Моя Україна» Кейм Софія (м. Козова Тернопільської обл.);
«Символ нації» Боярчук Антон,
Меліхова Тетяна
(с. Крутоярівка Одеської обл.).

• Вікова категорія 9-11 класи:

«Український символ» Агаджанян Софія (с. Бринь Івано-Франківської обл.);
«Вінок моєї Батьківщини»
Бойко Кирило, Кухаренко Софія
(м. Вовчанськ Харківської обл.).

У номінації «АПЛІКАЦІЯ»:

• Вікова категорія 1-4 класи:

Панно «Берегиня» Бірка Володимир (смт Устинівка Кіровоградської обл.);
«Україна» Сердюк Максим, Сердюк Кароліна,
Гребіник Нікіта (с. Москівка Харківської обл.).

• Вікова категорія 5-8 класи:

«Моя рідна Батьківщина» Філімонова Ольга (с. Новокрасівка Донецької обл.);
«Моя барвиста Україна» колектив учнів Приватної спеціалізованої школи «Нова школа»
(м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл.).

• Вікова категорія 9-11 класи:

«Єдина родина — єдина Україна» Бирса Ірина (м. Новомосковськ Дніпропетровської обл.);
«Моя Україно» гурток «Умійко»
(с. Рахни-Лісові Вінницької обл.).

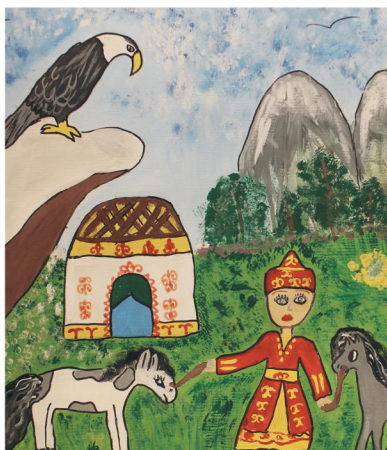
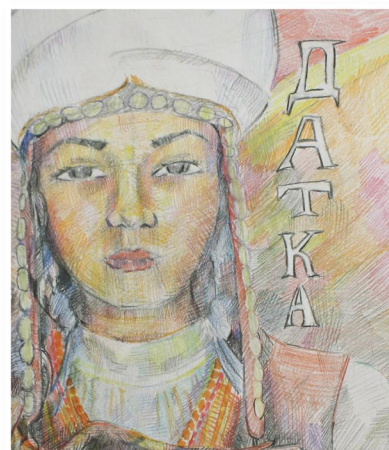
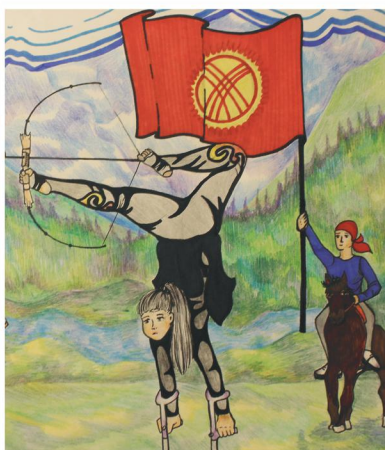
У Всеукраїнському конкурсі дитячого малюнка «КИРГИЗСТАН — БЕЗМЕЖНО УНІКАЛЬНИЙ»:

• у віковій категорії 1-5 класи:

I місце — Макаренко Анастасія (м. Черкаси);
II місце — Верещак Олександр (смт Котельва Полтавської обл.);
III місце — Коротаєв Тимофій (м. Полтава).

• у віковій категорії 6-11 класи:

I місце — Литвин Анна (м. Красноград Харківської обл.);
Смілка Анна (м. Львів);
II місце — Довбах Альбіна (м. Київ);
Кулібаба Аделіна (м. Зіньків Полтавської обл.);
III місце — Олейнікова Марина (с. Гряниківка Харківської обл.);
Довбах Олена (м. Київ).

Юлія БРАУН

завідувач відділу
обслуговування учнів 5 – 9 класів
КЗ «Запорізька обласна бібліотека
для дітей «Юний читач»
Запорізької обласної ради

ДОБІРКА ІННОВАЦІЙ БЕЗ ІНСИНУАЦІЙ

Глобальні зміни у суспільстві спонукають представників різних галузей шукати нові шляхи розвитку своєї діяльності. Разом із новими технологіями у наше життя увійшло та міцно затвердилося поняття «інновація», українським аналогом якого є слово «нововведення». За частотою вживання на сьогодні це слово не знає собі рівних – усі говорять про інновації та інноваційні системи.

Кожний бібліотекар вкладає у це слово власний зміст та розуміння. Для когось бібліотечні нововведення – засіб поширення «передового бібліотечного досвіду», для когось – це пошук нових шляхів функціонування, розвитку та вдосконалення бібліотечної роботи, для когось – сучасний засіб творчого зростання. Істинність інновацій полягає в їхньому позитивному впливі на якість обслуговування користувачів.

Найпершим завданням бібліотек завжди була популяризація книги і читання. Впровадження у практичну діяльність поруч із традиційними інноваційних форм масової та виставкової роботи – запорука успіху, запорука більшого залучення до бібліотеки нових користувачів, а також спосіб постійно підтримувати інтерес відвідувачів бібліотеки до книги та читання. Наш відділ робить ставку на впровадження нових технологій та використання надбань сучасного мистецтва у

виставках та бібліотечних заходах, що робить їх більш інформативними та зрозумілими для підлітків.

Пропонуємо ознайомитися з цікавими формами роботи, впровадженими у відділі обслуговування читачів-учнів 5-9 класів.

ВИКОРИСТАННЯ QR-ТЕХНОЛОГІЙ В ОФОРМЛЕННІ КНИЖКОВИХ ВИСТАВОК

QR-код (англ. quick response – швидкий відгук) – матричний код, розроблений і представлений японською компанією «Denso-Wave» в 1994 році.

Хоча термін «QR code» є зареєстрованим товарним знаком «DENSO Corporation», проте використання кодів не обкладається ніякими ліцензійними відрахуваннями, тобто за їхнє використання не потрібно платити.

Головною перевагою QR-коду над звичайним штрих-кодом є можливість сканування звичайною камерою смартфона та великий обсяг інформації, що кодується. Готовий QR-код – це зображення в форматі JPG, яке можна розмістити на своєму вебресурсі, опублікувати в соціальній мережі, роздрукувати на будь-якій поверхні (папір, футболка, чашка, пластик тощо) та повісити на стіні чи дошці або просто відкрити на своєму смартфоні та показати іншим.

Найбільшій популярності QR-коди набули серед користувачів мобільного зв'язку. Адже, встановивши програму-розпізнавач, абонент може миттєво заносити в свій телефон текстову інформацію, додавати контакти в адресну

книгу, переходити за web-посиланнями, відправляти SMS-повідомлення тощо.

Активне використання QR-кодів у повсякденному житті, легкість зчитування та кодування інформації, наявність смартфонів у більшості наших користувачів наштовхнули нас на думку використати цю технологію для організації книжкової виставки «Книга мовою кіно». Як виявилось, виставка відразу привернула увагу наших відвідувачів, новинка дуже сподобалася. Звичайно, організації виставки передувала копітка робота, проте вона того варта!

Підготовчу роботу розпочали з формування добірки книг української та світової літератури,

які мали, на нашу думку, вдачу екранізацію. Скачали з YouTube трейлери фільмів на кожную книгу та розмістили всі ці відео на власному YouTube-каналі. Потім посилання на ці відео були скопійовані, завантажені до генератора QR-кодів та роздруковані.

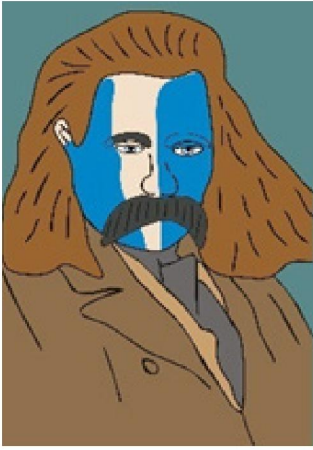
У роботі користувались українськими та україномовними ресурсами для створення QR-кодів, серед яких можна відзначити наступні: <http://qrcodes.com.ua/>; <http://www.qr-code.com.ua/>; <http://ua.qr-code-generator.com>.

Скористалися також інформацією про QR-код із Вікіпедії, почитали про можливості використання QR-кодів в освіті, познайомились із добіркою прикладів їхнього застосування QR-кодів в Україні та досвідом їхнього використання у різних країнах світу, навіть переглянули дивні та смішні приклади створення, використання та розміщення QR-кодів. Під час формування виставки поряд із певною книгою розміщувався відповідний QR-код.

Позитивний досвід застосування QR-кодів надихнув нас на подальше їхнє використання і в інших напрямках нашої роботи. У наших планах впровадити кодування:

- посилань на бібліотечні вікторини, інтерактивні вправи, тести та анкети, розміщені на наших сторінках у соцмережах та бібліотечному сайті;
- підказок при проведенні ігор-квестів, розміщуючи їх у певних місцях бібліотеки (на це нас надихнув позитивний приклад проведення QR-квесту в одній з українських шкіл);
- оголошень та рекомендацій на наших інформаційних стендах;
- контактної інформації на візитних картках бібліотеки та на бейджах співробітників.

Хоробре серце*

«Вороги можуть забрати наші життя, але ніколи не заберуть нашу свободу», – ці слова ватажка шотландців, головного героя фільму «Хоробре серце», можна багато в чому вважати метафорою життя Тараса Шевченка. Десять років служби в армії на засланні, заборона писати, малювати і повертатися в Україну не похитнули його ідейних переконань: «Я так її, я так люблю мою Україну убогу, що проклену святого Бога, за неї душу погублю!»

**Вільям Воллес – національний герой Шотландії та борець за її незалежність від Англії. Мел Гібсон зіграв роль Вільяма Воллеса у фільмі «Хоробре серце» 1995 року.*

Хочеться поділитися ще деякими новаціями, які, на наш погляд, внесли певну родзинку в нашу роботу. Мова піде про використання витворів сучасного мистецтва у проведенні бібліотечних заходів.

Що нас надихнуло на цю ідею? А надихнули нас слова Богдана Ступки, сказані ним про Тараса Григоровича Шевченка у фільмі з циклу «Великі українці»: «Шевченко такий поет, до якого можна звертатися постійно. Його повісили на стіну. Сказали, що це святий чоловік. Напевно, воно так і є. Але його перестали вивчати. Коли вішають на стіну і роблять святого, тоді перестають його читати. Не знаю, чи це була політика, чи це було мистецтво... вдягнути його в каракулеву смушеву шапку і кожух... От і маєте собі такого дядька. Мені здається, що Шевченко не має нічого спільного з цією шапкою смушевою, кожухом. Він був просто європеець – надзвичайно інтелігентна людина.... Всі думають, що він був старезний дід, а йому було лише 47 років. Це ще молода людина».

Ці слова стосуються майже всіх представників класичної української літератури. Адже майже всі образи нашої письменницької спільноти сірі, мертві та закарбовані в бетон ще з радянської доби. Поодинокі спроби осучаснити шаблонні портрети зі шкільних підручників, звичайно ж були, й не раз, але масштабами вони не вражали.

Саме тому молоді українські художники створили серію плакатів, де відтворили сучасний погляд на наших українських класиків. Ми ж у свою чергу використали ці витвори сучасного мистецтва у своїх заходах, акціях, вікторинах та презентаціях.

Здавалося б, ну що нового може дізнатися наш читач про Великого Кобзаря з бібліотечної вікторини? Ми ж спробували вразити його, і, здається, нам це вдалося.

Наша тест-вікторина називалася «Шевченко завжди сучасний» і мала перелік цікавих нестандартних запитань. Виглядало це, приблизно, ось так:

1. Почнемо з простого. Шевченко посідає друге місце у світі за кількістю пам'ятників одній особі. Що це за рекордна цифра? (Майже 550; трохи менше 1000; точно більше 1300).

Відповідь: 1384 пам'ятники Кобзареві встановлено на території всієї земної кулі від Бразилії до Китаю.

2. Український майстер Микола Сядристий створив незвичайний «Кобзар». У чому полягає його унікальність? (Це найменший у світі «Кобзар»; це найбільший «Кобзар» у світі; цей «Кобзар» їстівний).

Відповідь: це найменший у світі «Кобзар»! Його розмір – трохи більший половини квадратного міліметра. Сторінки можна перегортати лише кінчиком загостреного волоска. Зшити книгу павутинкою, а обкладинка зроблена з пелюстки безсмертника.

3. А ти знаєш, що Тарас Григорович є на інших планетах? (На Марсі; на Меркурії; на Плутоні).

Відповідь: один із кратерів на Меркурії носить ім'я Шевченка. Його діаметр – 137 кілометрів.

4. На карті України безліч населених пунктів названі на честь Тараса Шевченка. А скільки приблизно? (Не більше 30; десь 100; більше 150).

Відповідь: їх майже 164.

5. Дослідники стверджують, що Шевченко був модником. Зокрема, він писав у своєму щоденнику, що придбав... (гумовий плащ-макінтош; черевики з крокодилячої шкіри; ковбойський капелюх).

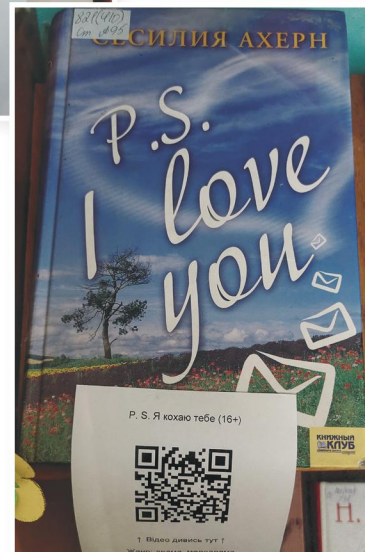
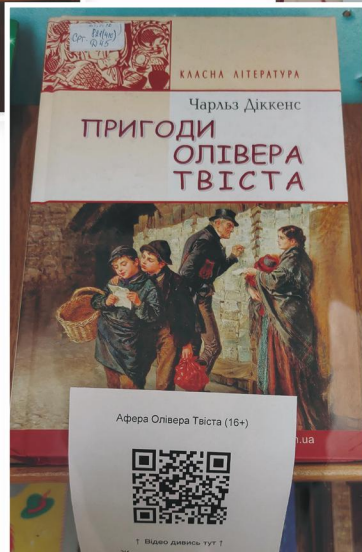
Відповідь: гумовий плащ-макінтош. Він заплатив за нього 100 карбованців.

6. До наших днів дійшло понад 800 картин і малюнків Шевченка. Серед них – цікавий автопортрет. Як думаєш, у чому його незвичність? (Він там голий; на малюнку він у віночку; він намалював себе в процесі малювання).

Відповідь: Шевченко намалював жартівливий автопортрет, на якому зобразив себе голим.

7. Тарас Григорович був справжнім гурманом в їжі. А в напоях він був... (фанатом капучино; дуже любив чай; був поціновувачем гарячого шоколаду).

Відповідь: Шевченко дуже любив чай.

За результатами тесту-вікторини її учасники отримували картки такого змісту:

- За 1-3 правильні відповіді: це провал, друже! Ну що тут сказати? Зараз десь у світі плаче одна вчителька української літератури. Сподіваємося, тобі зараз стало соромно і ти побіг до бібліотеки, щоб знайти цікаві факти про Тараса Григоровича.
- За 4-6 правильних відповідей: нічогенький результат! Непогано. Як мінімум – інтуїція тебе не підвела. Не впевнені, що твоя вчителька української мови тобою пишалася б, але й двійку не поставила б.
- За 7-9 правильних відповідей: оце ти молодець! Чудовий результат. Одразу видно, що ти цікавишся біографією відомого Кобзаря. Зараз десь одна вчителька української літератури змахнула розчулену сльозу.

Крім того, всі учасники вікторини отримали у подарунок закладки з малюнками відомого київського художника Олександра Грехова, який разом із Національним музеєм Тараса Шевченка започаткував проєкт «Квантовий стрибок Шевченка». Його роботи викликали неабиякий ажіотаж в українських соцмережах. Згідно із задумом, Шевченко присутній тут в образах персонажів попкультури, таких, як Бетмен, капітан

Джек Горобець... І вийшло, що отаке от вільне, без «придихання», десь навіть жартівливе, використання образу поета є цілком прийнятним. І що важливо, це виявилось дуже актуально. Адже, на відміну від радянської епохи з її пафосною сакралізацією, в сучасній Україні ШЕВЧЕНКО вже давно став частиною молодіжної попкультури.

Нагадаю, що інновація – це будь-яка нетривіальна, часом «шалена» ідея, що виходить за межі звичних норм і взірців, якщо вона відповідає очікуванням наших читачів. Словом, будь-яка смілива думка, реалізація якої забезпечує еволюційний розвиток популяризації бібліотеки, книги та читання, незаперечно варта нашої уваги.

Я вважаю, що наші ідеї, досить нетривіальні, помірно шалені та прості у використанні, надихнуть колег створювати креативні та сміливі ідеї.

Наталія КОЗАЧУК

провідний бібліотекар
відділу обслуговування дітей
дошкільного та молодшого
шкільного віку
КЗ «Рівненська обласна бібліотека
для дітей» РОР

ПРОФІСТУДІЯ

«ДЕГУСТАЦІЯ ПРОФЕСІЙ»

У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСНІЙ БІБЛІОТЕЦІ ДЛЯ ДІТЕЙ

Професія відіграє важливу роль у нашому житті, адже обираючи її – ми обираємо своє майбутнє. У сучасному світі стрімко з'являються та розвиваються все нові й нові професії. Перед молодим поколінням постає великий вибір різноманітних спеціальностей та питання: «Яку професію обрати?», «Як визначити свої здібності та можливості?», «У чому реалізувати свої інтереси?».

Вирішення цієї проблеми можливе за умови, якщо з раннього віку знайомити дітей із різними професіями, допомогти їм спробувати себе в тій чи іншій спеціалізації, відвідувати з ними установи чи заклади різних сфер діяльності. Рання профорієнтація — це ключ, який допомагає відкрити в дитині особистість.

З метою розширення знань молодших школярів про різноманітний професійний світ, надання можливостей дитині спробувати свої здібності у різних професійних сферах, закласти підвалини майбутнього вдалого вибору виду діяльності в Рівненській обласній бібліотеці для дітей було започатковано профістудію «Дегустація професій».

У межах профістудії діти не лише знайомляться з різними професіями у бібліотеці через

друковані видання, а й зустрічаються та спілкуються з представниками різних галузей, відвідують найцікавіші установи нашого міста, формуючи таким чином інтерес до певного фаху.

Переважає більшість заходів для учасників профістудії супроводжується екскурсіями. Так під час зустрічі-бесіди «До своєї справи дар має майстер-перукар» діти відвідали салон-перукарню «Красуня», де для них провели екскурсію, поділилися секретами перукарської справи та показали професійне перукарське приладдя.

Година спілкування «Залюбки він куховарить – нам смачненькі страви варить» відбулася у приміщенні італійської кухні-піцерії «Сицилія», де діти дізналися про тонкощі професії піцайоло, побачили, як і де народжується піца, стали дегустаторами різних видів цього смачного шедевра. Справжній професіонал-піцайоло влаштував для дітей майстер-клас із приготування піци, показав піч для випікання тіста, провів екскурсію кухнею закладу.

Під час орнітологічної мандрівки «Пташині таємниці» діти відкрили для себе рідкісну та цікаву професію, фахівці якої вивчають життя птахів та спостерігають за їхньою поведінкою. Крізь площину екрану зазирали у пташиний світ, разом із тим залюбки поспілкувалися з головою Рівненського обласного осередку товариства охорони птахів Василем Ільчуком. Він розповів дітям захоплюючі історії, показав зроблені власноруч фото та відео з пташиного світу, а також ознайомив із приладдям орнітолога та методом кільцювання птахів.

Артподорож «Світ крізь призму об'єктива» відбулася за межами бібліотеки, у фотостудії відомого рівненського фотохудожника Олександра Харвата «У х(ф)арватері істин». Фотомитець відкрив таємниці своєї діяльності, долучивши дітей до професійної фотосесії та продемонструвавши роботу не лише сучасної цифрової апаратури, а й раритетних фотоапаратів.

Захоплюючи кінологічну подорож провели професіонали Кінологічного центру ГУНП України в Рівненській області, які розповіли дітям про професію кінолога, продемонстрували комплект спеціального спорядження для дресирування чотирилапих та предметів догляду за собакою.

З професією телеведучого діти познайомилися під час години-інтерв'ю «Чому телебачення набуло великого значення?», яка відбулася на телеканалі UA: РІВНЕ. Захоплено роздивлялись, як обладнані телестудії, як працюють спеціалісти-телевізійники, як готуються до випуску програми. Кожен із дітей спробував себе у ролі ведучого телебачення, та всі разом долучилися до створення нового відео для виходу в ефір. Цікаву екскурсію провів продюсер новин UA: РІВНЕ Сергій Татаренко.

За участю директора Рівненського обласного краєзнавчого музею Олександра Булиги відбулася пізнавальна мандрівка «Поглядом музейних експонатів минуле дивиться на нас». Він розповів дітям про свій шлях до цієї професії, про музейну справу та про те, як стати працівником музею. Завершився захід екскурсією у Літературному музеї Уласа Самчука.

Надзвичайно видовишно відбулося знайомство з професією актора-ляльководи. До бібліотеки завітала актриса Рівненського академічного обласного театру ляльок Ірина Шельвицька. Вона розповіла про особливості даної професії, продемонструвала види ляльок, провела майстер-клас зі створення нової ляльки та залучила дітей до участі у мінівиставі. Кожен бажаючий зміг спробувати себе в ролі актора лялькового театру.

Знайомство з гончарним мистецтвом відбулося разом із рівненськими майстрами творчої студії гончарства «Терракота» — Дмитром та Оленою Яковичаними. Під час гончарного рандеву митці ознайомили дітей з азами гончарного мистецтва. Вони показали, як глина перетворюється на виріб, розповіли про інструменти та особливості роботи, про те, як народжується керамічна іграшка, що таке гончарний круг, та в яких місцях добувають глину.

За схожим форматом учасники профістудії познайомились із такими професіями, як пожежник, художник, актор, журналіст, військовослужбовець, програміст.

Під час карантину робота профістудії не зупинилась, а перейшла у режим онлайн. Електронні ресурси представлені на каналі бібліотеки в YouTube, сторінках у Facebook та

Instagram. Увазі користувачів були представлені бібліомікс «Забуті професії» (про давні ремесла наших предків), екстрим-карвінг «Знайомство з професією скульптора», бібліо-рапсодія «Квіткові таємниці» (розповідь про особливості фаху флориста), престиж-зустріч «Моделюємо успіх» (представлена професія фотомоделі), імідж-коктейль «Світ краси та елегантності (знайомство з майстром манікюру).

Відеопрезентації знайомств із професіями в режимі онлайн залишаються та зберігаються на згаданих інтернет-ресурсах, до них можна будь-коли повернутися та переглядати знову і знову.

Даний проєкт продовжує діяти, надалі плануються нові знайомства.

КНИГИ, ЯКІ МИ ПРОПОНУЄМО ДЛЯ ЗНАЙОМСТВА ЗІ СВІТОМ ПРОФЕСІЙ

Репета Н. Абетка ремесел і професій: вірші для дітей. — Львів: Видавництво Старого Лева. — 2015, 72 с., іл.

Височанська Л., Височанська О. Кожна професія — це диво! Збірка поезії. — Херсон, 2015, 128 с.

Коломоєць Ю. Незвичайні професії / Ю. Коломоєць, А. Гутніченко. — Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. — 82 с.

Санжа С. Я обираю професію : коли я виросту, я стану... / С. Санжа ; пер. з англ. ; худож. М. Старий. — Харків : Ранок : Каскад, 2017. — 71 с.

Чубач Г. Ще не вмію, а вже мрію: моя майбутня професія. — Харків : Школа, 2015. — 10 с.

Курмашев Р. Професії. — Харків : Талант, 2016, 10 с.

Маслова Т. Хочу стати айтишником / Т. Маслова ; ред. Г. Булгакова. — Харків : Ранок, 2020. — 32 с.

Міхно В. Хочу стати поліцейським. — Харків : Ранок, 2020, 32 с.

Python. Кодування для майбутніх програмістів / пер. з англ. Н. Гордієнка. — Київ : Видавнича група КМ-БУКС, 2019. — 96 с.

Фріт Алекс. Політика для початківців / А. Фріт, Р. Гор, Л. Стоуелл ; пер. з англ. В. Левицька ; худож. К. Стовер. — Київ : Книголав, 2019. — 128 с.

Еліна МОРДОВЕНКО

провідний методист
відділу інновацій, маркетингу та
перспективних технологій ЦБС для
дітей м. Львова

БІБЛІОТЕЧНИЙ АРТПРОСТІР ДЛЯ ТВОРЧОСТІ, ЕМОЦІЙ ТА КРАСИ

Активне функціонування відділу мистецтв у бібліотеці для дітей є дуже важливим, адже саме у цьому мистецькому просторі здійснюється естетичне виховання, значення якого важко переоцінити. Завдяки естетиці розвивається здатність сприймати і відчувати прекрасне у всіх його проявах: у природі, у побуті, у суспільних відносинах, у творах мистецтва. Також виникає потреба у творчій діяльності. Саме образотворче мистецтво як засіб естетичного виховання стимулює творчі здібності, демонструє емоційно-чуттєві орієнтири, розширює коло споглядання, навчає відтворювати враження.

Окрім того, завдяки мистецтву формуються базові для дорослого життя навички: вміння слухати і чути, дивитися і бачити, розвивається зорова пам'ять, дрібна моторика, формується

просторове уявлення, з'являється інтонаційна та емоційна виразність мовлення, виробляється пластичність, чуття ритму, засвоюються правила етикету.

Працівники відділу мистецтв Центральної бібліотеки для дітей м. Львова використовують різноманітні технології образотворення, щоб допомогти дитині знайти свій шлях у мистецькій діяльності. Надаючи право вибору дитині, бібліотекарі сприяють набуттю мистецько-творчої компетентності, тобто здатності практично реалізувати свій художньо-естетичний потенціал, що дозволяє отримати бажаний результат творчої діяльності.

Запровадження ряду проєктів відділу мистецтв дозволяє ефективно залучати дітей до різноманітних видів художньої практики, які викликають захоплення, приносять радість, дарують позитивні емоції.

Сім років тому у Всеукраїнський день бібліотек користувачі Центральної бібліотеки для дітей та творчі представники громади міста стали учасниками справжньої артподії – відкриття першої в Україні бібліотечної студії звукозапису «Формат+». Студію організовано у відділі мистецтв ЦДБ у рамках проєкту «Музичний Bonus Track» за підтримки програми «Бібліоміст» (перемога у конкурсі проєктів «Творчі майстерні»).

Успішній діяльності студії звукозапису передувала тривала робота у рамках проєкту: цикл майстер-класів «Музична IT-лабораторія», серія тренінгів «Мікс-music», цикл музичних рингів «Супербатлер», низка тематичних бібліовечірок за участю професійних музикантів «Артвінтаж». Партнери проєкту – фахівці музичної галузі – за допомогою спеціальних комп'ютерних програм навчали дітей користуванню звукозаписувальною технікою, використанню прийомів аранжування, створенню різноманітних звукових спецефектів, звукозапису для відеофільмів.

У студії було озвучено та записано два альбоми авторських літературних творів «Казочка на добру ніч» і продовження «На радість під подушку», а також записано аудіозбірку поезій Б.-І. Антонича «Принагідний гість» (до 110-річчя від дня народження поета), аудіозбірку віршів Лесі Українки «Нам з тобою...» (до 150-річчя від дня народження поетеси) за участю читачів, бібліотекарів і львівських письменників.

Загалом послугами студії звукозапису «Формат+» скористалося майже 300 осіб. У студії «записувались» відомі львівські співаки та музиканти, серед яких заслужений діяч естрадного мистецтва України, співак Володимир Питель, гітарист гурту «Los Kolorados» Ростислав Фук, а також знані творчі колективи: хор «Черемош» (ЛНУ ім. І. Франка), театр-студія «Каприз» (СЗШ № 43), рок-гурт «S.W.D».

Однією з умов реалізації проєкту «Музичний Bonus Track» було створення дитячого аматорського музичного гурту. Так у бібліотеці «народився» рок-гурт «Пашко BAND», до складу якого увійшло п'ятеро читачів-підлітків, які захоплювалися музикою, але ніколи не навчалися у музичних школах. Опанувавши гру на музичних інструментах (за проєктом отримано дві електрогітари, акустичну гітару та бас-гітару, а також електронну перкусію й синтезатор), хлопчики стали бажаними гостями різноманітних міських подій.

Паралельно з «Музичним Bonus Track» відділ мистецтв у співпраці з мультицентром «Флешка»

реалізовували інтерактивний проєкт «Бібліотечна кіноманія», запроваджений із метою урізноманітнення популяризації книги, читання та бібліотеки за допомогою продукції аматорської відеостудії «Кіноторба».

Проєкт «Бібліотечна кіноманія», учасниками якого були користувачі бібліотеки – діти віком від 6 до 16 років, продемонстрував синтетичну природу кіномистецтва, що поєднує елементи літератури, живопису, театру, музики, його виражальні можливості та специфічні засоби і прийоми.

Мультимедійний напрям проєкту «Техно-трек» надав можливість опанування новітніх технологій, сценічний «Арткаст» сприяв набуттю акторської та режисерської майстерності, «Кіно-фабула» заохочував до написання сценаріїв, продуктивний «Знімальний майданчик» поєднував усі набуті навички і занурював у творчий процес кіновиробництва, а промоційний «Прайм-тайм» розкривав секрети презентації та просування відеопродукту.

У рамках проєкту діяла студія акторської та режисерської майстерності «Люм'єрчик», патроном якої був відеооператор та режисер, керівник відеостудії оригінального жанру «Тарантіноманія» Микола Кондратенко. Регулярно проводився цикл комент-сеансів кращих світових кінострічок «Фільмограф» та серія уявних інтерв'ю з корифеями світового кіно «Арт & Факт», під час яких діти переглядали шедеври سینематографу (від фільмів Чарлі Чапліна до сучасного українського кіно). На прем'єрах українських фільмів учасники проєкту зустрічалися із режисерами та акторами й обговорювали професійні моменти кінострічки. Такі зустрічі відбувались і у бібліотеці.

У творчій майстерні «Сюжетний кейс» створювалися сценарії сюжетів відеожурналу «Читайлики», що був першим доробком відеостудії «Кіноторба». Також відеостудія продукувала відеосюжети «Муві-флеш» із гостями бібліотеки, з найкращими читачами та улюбленими бібліотекарями. Були відзняті відеорепортажі-інтерв'ю

зі студентами Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка про їхні читачькі уподобання, промоційний ролик до Дня міста Львова, сюжет до Міжнародного дня театру за участю акторів львівських театрів – гостей бібліотеки, а також низка майстер-класів від бібліотекарів та інші бібліотечні відеосюжети.

Кращі роботи бібліотечної відеостудії демонструвалися на Ярмарку дитячого дозвілля, на Дитячому форумі (ГО «Форум видавців») та на фестивалі «Місто професій» у Львові. Відеопродукція студії була представлена також на фестивалях аматорського відео в Україні та за кордоном. А фільм «І так буває...» відзначено дипломом «за дотепність форми висвітлення проблеми ставлення до книги» на Міжнародному фестивалі аматорських фільмів у Херсоні.

Можливість відчувати себе у ролі художника, який знайшов цікавий об'єкт для відтворення, відчувати яскраву мить народження власного творчого задуму, що потім відобразиться у дитячому «шедевр», дає нашим юним читачам образотворча студія «Чарівна акварелька». Студію, що діє у відділі мистецтв упродовж п'ятнадцяти років, відвідують читачі-діти віком від 7 до 12 років. Заняття під керівництвом бібліотекаря Олени Піги, яка є культурологом за освітою, проводяться двічі на тиждень.

Студійці охоче беруть участь у художніх подіях – фестивалях, акціях, проєктах як у бібліотечних, так і в міських. Однією з таких подій є артфестиваль «Парад левів», запроваджений Громадською організацією «Срібні крила» за підтримки Львівської міської ради. Основним завданням фестивалю є популяризація самотності та цінностей Львова через паркову скульптуру — лева у натуральну величину. Скульптура лева створюється молодими львівськими скульпторами, з якої відливається 30 однакових фігур. Учасники акції, відомі митці, громадські діячі, підприємці повинні вигадати для левів яскравий оригінальний дизайн. Усі розмальовані фігури виставляються на площі Ринок для широкого огляду. Відвідувачі артфестивалю голо-

сують за кращого лева та фотографуються біля левів (акції «Лев глядацьких симпатій» й «Краще фото з левами»). Також організатори визначають, яких левів продадуть на благодійному аукціоні, а яких подарують іншим містам України.

У рамках бібліотечного проєкту «Добро-звір», присвяченого 110-річчю від дня народження Марії Примаченко, образотворча студія «Чарівна акварелька» влаштувала виставку дитячих робіт у жанрі «наївного мистецтва», що наслідували творчість народної художниці. Ця виставка привернула увагу організаторів щорічного Фестивалю писанок у Львові (ГО «Етновир», компанія «Дік Арт»), який проводиться за підтримки Львівської міської ради. Дітям запропонували створити ескізи великодніх писанок у стилі Марії Примаченко. «Наївна» писанка, створена художниками-дітьми, була виставлена біля Львівської свічкової мануфактури на площі Музейній.

Також «Чарівна акварелька» долучилася до ще однієї знакової події для Львова – фестивалю LEMinarium. Це мультижанрова подія, присвячена творчості знаменитого фантаста, уродженця Львова, Станіслава Лема.

Бібліотечний фотопроєкт «Жива картина» передувє креативному процесу вивчення творчості видатних українських та зарубіжних художників, розглядання геніальних живописних полотен за допомогою усіх існуючих у бібліотеці інформаційно-пізнавальних засобів, традиційних та сучасних форм, методів і прийомів. Під пильним патронатом співробітників відділу мистецтв читачі-діти і бібліотекарі, а також львівські митці «приміряють» на себе ролі героїв картин, стають вправними моделями, а також працюють над створенням художніх образів.

Понад сорок учасників фотопроєкту «Жива картина» креативно відтворили образи, представлені на картинах Михайла Врубель «Демон», Леонардо да Вінчі «Тайна вечеря» і «Джоконда» та ін.

Розширити коло споглядання у бібліотечному середовищі дозволяє естетично оформлений простір, у якому дитина може відчувати й усвідомити красу життя. Саме тому у відділі мистецтв

було створено картинну галерею «5». Це відкритий творчий простір, презентаційний майданчик, своєрідна локація для авторських майстер-класів, креативних студій, мистецьких воркшопів. Сьогодні у галереї «5» демонструються твори живопису та графіки, фотороботи, скульптури малих форм, твори декоративно-ужиткового мистецтва.

Своєрідним підсумком роботи упродовж року бібліотечної галереї «5» є відзначення її дня народження. У програмі святкування — артпрезентація подій «12 творчих місяців», інтерактивна виставка подарованих бібліотеці картин, вільне спілкування зі знайомими львівськими митцями, флеш-майстерки, ігри та розваги.

У рамках проєкту «Театр іде до бібліотеки — бібліотека іде у театр» проводяться зустрічі з акторами та режисерами львівських театрів, майстер-класи з акторської майстерності, творчі читання театральних п'єс, сценічні імпровізації, компаратив ознайомлення з репертуарами міських театрів. Інша частина проєкту — це екскурсії у театральне закулісся, індивідуальне експрес-стажування, майстерки зі сценографії, костюмовані етюди, перформанси перед початком вистав й творче спілкування після їхнього закінчення, а також безоплатне відвідування театральних прем'єр та резонансних вистав, право на яке отримують найактивніші читачі бібліотеки.

Можливість практично реалізувати свій художньо-естетичний потенціал отримують учасники бібліотечного театру тіней «Світлячки». За 5 років створили п'ятнадцять вистав за мотивами літературних творів письменників-класиків (у тому числі за творами, що вивчаються за шкільною програмою) та сучасних авторів. Діти перечитували та обговорювали книги, писали сценарії вистав, обирали головних героїв, створювали паперові фігурки персонажів (у стилі витинанки), вчилися керувати прожектором та світловими фільтрами, розподіляли ролі, підбирали музичний супровід, невтомно проводили репетиції.

Невід'ємною частиною художньо-естетичного виховання є музика. У бібліотечному артпросторі музика як універсальний засіб впливу на розвиток особистості дитини, звучить щодня. Музичний супровід завжди використовується під час художньої діяльності, що спонукає вслуховуватись і чути розмаїття звуків нашого довкілля. Розвитку музично-сенсорних здібностей дітей сприяє навчання співу та гри на музичних інструментах, застосування танцювальних вправ й проведення творчих руханок.

Бібліотекар Ігор Харачко, музикант за освітою, щотижня знайомить дітей зі стилями та жанрами української і світової музики, навчає основам гри на музичних інструментах (фортепіано, барабани), а разом із Павлом Гоцом навчають дітей грати на гітарі й проводять різнопланові мистецькі дискусії, музичні батли, творчі змаги, караоке-вікторини та ігри.

Бібліотечний артпростір — це своєрідна творча локація, де відбуваються зустрічі з неординарними особистостями, осередок креатив-подій, місце для усіх, хто відчуває красу мистецтва і життя. За сприяння завідувача відділу мистецтв Галини Труш у бібліотеці відбуваються зустрічі з цікавими людьми. Серед них були батьки Андрія Кузьменка («Скрябіна»), артисти балету «Життя», учасник «Вар'яти-шоу» Володимир Жогло, ексучасник проєкту «Дзідзьо» Юлік (Назар Гук).

Усі події, які відбуваються у бібліотечному артпросторі, у повній мірі сприяють залученню дітей до мистецтва, що, у свою чергу, забезпечує розвиток їхньої пізнавальної активності та формування емоційного інтелекту. У процесі мистецької діяльності (художньо-продуктивної, музичної, театралізованої) діти створюють певні образи, які є свідченням самореалізації та самовираження. Відтак, з'являється самостійна художня діяльність, а це вже є ознакою поступального розвитку дитини, її здатності створювати прекрасне в мистецтві і у житті.

Тетяна ПЕРВАК

провідний бібліотекар сектору професійних документів та ділового спілкування Національної бібліотеки України для дітей

СЕРЕД ІМЕН І КНИГ XX СТОЛІТТЯ

(до 100-річчя від дня народження бібліографа, книгознавця, педагога, кандидата філологічних наук Льва Гольденберга)

*А й правда. Крилатим ґрунту не треба.
Землі немає. То буде небо.*

Ліна Костенко

Окреме місце в бібліотечному середовищі вчених займає Лев Ізраїльович Гольденберг. Він майже все своє життя присвятив книгознавчій та бібліографічній науці, працював у бібліотеках (1947-1990 рр.), де пройшов шлях від редактора до старшого наукового співробітника, став одним із провідних фахівців у галузі книгознавства та бібліографії в Україні.

Народився Лев Ізраїльович **18 січня 1921 року в Києві**. Після закінчення середньої школи № 124 навчався в Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка аж до початку війни. У 1942-1945 рр. був учасником бойових дій, нагороджений трьома бойовими медалями та медаллю «За перемогу над Німеччиною». У 1947 році, закінчивши філологічний факультет, працював завідувачем відділу іноземної літератури Державної обласної бібліотеки імені ВКП(б) (нині це Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого), у 1949 р. перейшов до Центральної наукової бібліотеки АН УРСР (нині Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського), де з 1963 р. обіймав посаду головного бібліографа у відділі бібліографії, а упродовж 1975-1986 рр. – старшого наукового співробітника відділу книгознавства.

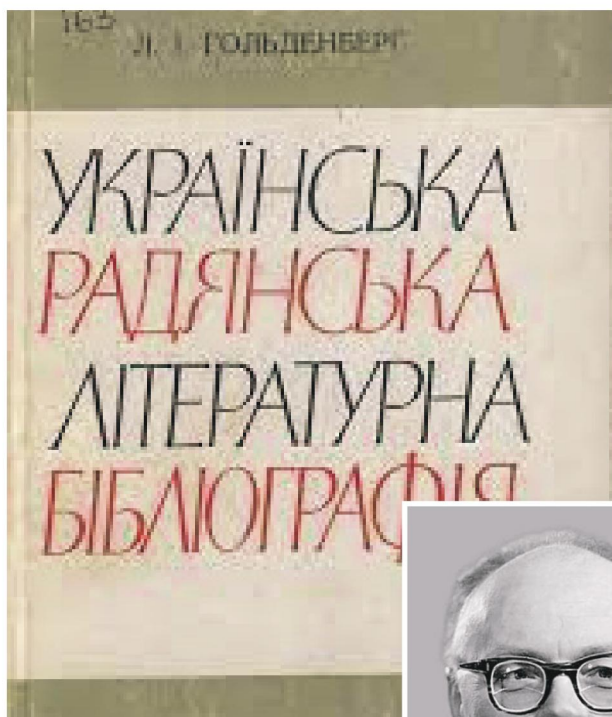
Понад 200 наукових праць із бібліографознавства, джерелознавства, історії української лі-

тературної бібліографії, історії книги – це професійна спадщина Лева Ізраїльовича. Високу оцінку фахівців здобули укладені ним у співавторстві з Н.Ф. Королевич, Л.В. Беляєвою, Ф.К. Сараною, М.А. Вальо та ін. бібліографічні показники «Українська мова, 1918-1961 рр.» (Київ, 1963), «Слов'янська філологія на Україні, 1963-1967 рр.» (Київ, 1968), «Українська література в загальнослов'янському і світовому контексті» (Т. 4: Література країн Центральної та Південно-Східної Європи на Україні: матеріали до бібліографії (поч. XIX ст. – 1980 р.). – Київ, 1991).

1971 р. Гольденберг захистив дисертацію на тему «Українське радянське літературознавство та проблеми його інформаційно-бібліографічного забезпечення», опубліковану в подальшому як монографія того самого року.

Підготовлені вченим монографія «Українська радянська літературна бібліографія» (Київ, 1971) та путівник «Бібліографічні джерела українського літературознавства» (2-ге вид. – Київ, 1990) були буквально настільними книгами для читачів, учених-літературознавців. Для наступників у бібліотечній справі саме ця його робота має найбільше значення і служить до сьогодні взірцем.

Учений уперше в бібліографознавстві проводить аналіз друкованих семінарів, присвяче-

них окремим письменникам, упроваджених у вищих навчальних закладах під час підготовки спеціалістів у галузі літературознавства, аспірантів, викладачів, які є, за його власним визначенням, своєрідними науково-методичними і бібліографічними посібниками для організації наукової, в тому числі бібліографічної, роботи. Першою, після тривалої перерви, спробою створення персонального семінарію він називає працю Г. Неділька, присвячену Т.Г. Шевченку, де подається усталена типова схема персонального семінарію. Окрім того, він розглядає семінарії О.Н. Мороза з франкознавства; В. Поважної, Н. Жук – представлені розгорнутими літописами життя й творчості Франка, Грабовського й Коцюбинського. Вони методично пропонували для вивчення творчості письменника чотири самостійні розділи: історія вивчення життя і творчості письменника; хронологічна канва його життя й творчості; коротка бібліографія творів письменника і літератури про нього; тематика семінарських доповідей із бібліографічними списками. Варто зауважити, що найкваліфікованішими Лев Ізраїлович називав франкознавчі бібліографії, складені М.О. Морозом, а загальним недоліком бібліографій того періоду вважав істотне обмеження у списках літератури лише працями післявоєнного періоду, без урахування історії вивчення даного питання, а також прагнення обмежуватися лише основними біобібліографічними працями, що визначали основні здобутки літературної бібліографії.

Як людина широко ерудована Гольденберг легко вивчав іноземні мови. Вчений багато зробив для розкриття фондів зарубіжної періодики в мережі бібліотек НАН України. А покажчики «Информационно-библиографическая периодика зарубежных стран в фондах библиотек АН УССР», «Зарубежные периодические и продолжающиеся издания по книжному делу в библиотеках АН УССР» саме за його ініціативою і безпосередньою участю побачили світ у 1975 та 1985 роках. Лев Ізраїлович був відповідальним редактором 8-томного зведеного каталога «Зарубежные периодические издания в фондах ЦНБ и библиотек научных учреждений АН УССР, 1965–1980» (Київ, 1980–1984) і виступив як керівник проекту та одним із упорядників двотомного збірника документів «Книга и книжное дело в Украинской ССР» (Київ, 1985–1986).

Як викладач Гольденберг протягом багатьох років вів курс іноземної бібліографії у Київському державному інституті культури ім. О. Корнійчука, читав спецкурси з книгознавчих дисциплін у Київському відділенні Львівського поліграфічного інституту ім. І. Федорова (з 1994 року Українська академія друкарства). Друкувалися його тематичні і галузеві бібліографічні списки в тогочасних професійних журналах, таких як «Радянське літературознавство», «Вісник АН УРСР», «Українська мова і література в школі», «Вітчизна» та ін. Багатий архівний матеріал узагальнений у монографії «История Центральной научной библиотеки Академии наук Украинской ССР» (Київ, 1979) у написаних ним розділах: «Научная и научно-методическая работа» та «Научная работа (1945–1977)».

Навіть перебуваючи за кордоном (за сімейними обставинами виїхав у 90-х роках), Лев Ізраїлович не переривав творчої праці, постійно цікавився розвитком наукової думки, творчими здобутками бібліографознавства, працями фахівців Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Вже за кордоном були написані статті «Бібліографічна справа в Україні за умов державно-партійної цензури» (Укр. історик. – Нью Йорк; Торонто; Мюнхен. – 1994. – Т. XXXI, ч. 1-4), «Забутий часопис. Цікавий епізод з історії українсько-болгарських культурних взаємин» (Укр. історик. – Нью Йорк; Торонто; Мюнхен. – 1997. – Т. XXXIV, ч. 1-4), «Репертуар української книги: чергові роздуми навколо давньої проблеми» (Вісн. Кн. палати. – 1997. – № 9) та інші.

У 1991 вийшов друком біобібліографічний покажчик «Лев Ізраїлович Гольденберг» (укладач І.А. Певзнер), приурочений 70-річчю від дня на-

родження Л.І. Гольденберга. У передмові доктор філологічних наук Степан Крижанівський зазначав: «Ставлячи питання: чи є для науковця, творця таке поняття як «заслужений відпочинок», упевнено відповідаю — немає! Поки рука тримає перо, поки працює пам'ять — він у вічному пошуку».

2 жовтня 2007 року Лев Ізраїльович Гольденберг мав можливість погостювати у рідному серці місті Києві. Саме тоді і відбулася зустріч колег, співробітників різних поколінь у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського з відомим українським бібліографом, дослідником та книгознавцем. Ділилися планами та досягненнями, згадували загальну роботу і планували подальшу спільну співпрацю.

До останніх днів вчений підтримував контакти з друзями й колегами з НБУВ, цікавився життям у бібліотеці, новими бібліографічними працями.

Помер Лев Ізраїльович **24 жовтня 2016 року в м. Мілуокі**, штат Вісконсин.

Творчий неспокій – одна з притаманних Льву Ізраїльовичу рис. Друзі і колеги відзначали його інтелігентність, доброзичливість, відданість бібліотечній справі, готовність допомогти кожному у пошуках потрібної інформації.

Він показав глибоку фундаментальну методичну основу біобібліографії та бібліографознавства, висунув основні вимоги до біобібліографічного

видання – цілеспрямованість добору літератури, критерії відбору осіб у словниках, повноти бібліографічних джерел та бібліографічного апарату, кваліфікована систематизація матеріалу та структури покажчика, глибокі знання життя та діяльності особи, хронологічний аналіз основних віх у житті особи, а також врахування аудиторії або цільового та читацького призначення, яке диктує зміст, вид та форму бібліографічного покажчика.

Отже, основне значення усіх ґрунтовних біобібліографічних праць Гольденберга, які становлять лише незначну частину його наукової спадщини, полягає у тому, що дослідникові вдалося не лише показати бібліографічний процес в українському літературознавстві в його повноті, а й спростувати загальнопоширену серед науковців того часу думку про другорядність бібліографії, її сприймання як допоміжної дисципліни, що обслуговує справжню науку. Допоміжність або рекомендаційність бібліографічного покажчика не означали відсутності теорії та методики, історичного підходу до його складання. Наукова ж біобібліографія визначала ґрунтовну працю як бібліографічний метод реконструкції життя та діяльності особи, зокрема великих письменників.

Юлія ОСАДЧА

провідний методист відділу
науково-методичної роботи
і бібліотечного маркетингу
Національної бібліотеки України
для дітей

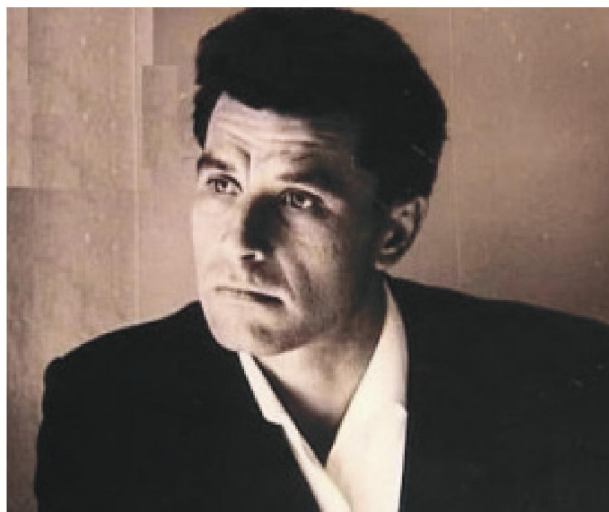
СІЛЬ ВОЄННОГО ДИТИНСТВА

(до 45-річчя повісті Г. Тютюнника «Климко»)

«Сталося се так. На початку війни тьотя народила мені сестрицю. А дядю забрали на фронт. Люди, дивлячись на змучену тьотю і нас, голодненьких дітей, порадили мені чкурнути до матері на Полтавщину, щоб легше стало усьому сімейству — голод як-не-як. Я так і зробив. Йшов пішки, маючи за плечима 11 років, три класи освіти і порожню торбинку, в котрій на початку подорожі було дев'ять сухарів, перепічка і банка меду...»¹.

Діти війни... Звичний вислів, але слід замислитися над його парадоксом. Хіба той, хто пережив війну, — безтурботна дитина? Хіба може бути війна за батька-матір? Ну, певно, таким нелюдам, про яких кажуть — кому війна, а кому мати рідна — так... Але це не стосувалося ні Григорка (майбутнього класика української літератури Григора Тютюнника), ні згодом його героїв: Климка, Харитона Дем'яновича, Павлика, трьох Василів...

Із незагоєних ран дитячої пам'яті зросли через тридцять років «Облога», «Климко» і «Вогник далеко в степу». Аж ніяк не автобіографічні. Навпаки — з невідомих причин письменник намагався робити дистанцію між власними спогадами та подіями у повістях якомога більшою. Але ж вона, хоча й змінена, так і прочитувалася у рядках... Взяти хоча б Климка. Ровесник автора, сирота, він живе однієї із залізничних станцій Донбасу. Саме там, теж у дядьковій родині, опинився і малий Тютюнник після того, як заарештували у 1937 р. батька, а мати знову вийшла заміж. Можна легко здогадатися про причини сирітства малого

Климка: вірогідніше за все, його батьків забрав якщо не 1937 р., то напевно страшний 1939 р. Новонароджена на початку війни дівчинка також з'являється на сторінках «Климка», у повісті вона — дитина вчительки, яких одинадцятилітній герой повісті рішуче бере під свою опіку. Та й в нелегку дорогу через війну, хоча і в різних напрямках (Григір — з Донбасу на Полтавщину, а Климко — у Слов'янськ по сіль), обох покликала почуття відповідальності: перший йшов, щоб звільнити дядькову родину від зайвого рота, другий, щоб врятувати від голоду молоду жінку з немовлям... Коли Зульфат, шкільний товариш, пропонує взяти із собою у дорогу італійський кинджал (як-не-як, а зброя), Климко легко і невимусовно відмовляється: «Хто мене займе?». І справді,

¹ <https://dovidka.biz.ua/klimko-istoriya-napisannya/#:~:text=%20Григор%20Тютюнник%20історія%20написання&text=За%20книгу%20«Климко»%20у%20лютому,Г.&text=Герой%20повісті%20«Климко»%20йде%20не,походу%20дитини%20тяжкими%20дорогами%20війни.>

КЛИМКО

не займають, навіть солдат-італієць поділився галетами. Зате сам Климко разом із безногим шевцем рішуче, не замислюючись ні на мить, рятує під час облоги від поліцаїв незнайому дівчину («Це моя сестра! Вона мені за матір!»). Прийти на допомогу для нього так природно, як дихати. Він ще не думає, що протистояти війні можна не тільки зброєю, але й — взаємодопо-

могою і милосердям. Він навіть не встигне про це дізнатися...

Воєнна дорога, яку він по-дитячому наївно вважав не такою вже й далекою (дядько-машиніст за день добрався на паровозі), випробовує його холодом і голодом, втомою і хворобою... Але, незважаючи ні на що, Климкові таки щастить. Знову ж: добрі люди приходять на поміч. Ось і чужа тітка Марина вилікувала його, хворого, і солі щедро насипала, і хотіла у себе лишити за сина. Навіть те, що німці викидають його із товарного вагона, не завдає Климкові особливої прикrostі: усе-таки частину дороги він проїхав. Усе досі складається хоча й важко, але щасливо. Занадто щасливо, щоб у це повірити...

І вже майже на порозі домівки — босий чоловік у солдатському галіфе, двоє у чорному, які женуться за ним, дитяча рука, що вказує втікачеві, де можна заховатися... і коротка автоматна черга.

«Климка штовхнуло в груди і обпекло так боляче, гостро, що в очах йому попливли червоногаричі плями.

Він уп'явся пальцями в діжурку на грудях, тихо ойкнув і впав.

А з пробитого мішка тоненькою білою цівкою потекла на дорогу сіль...»².

Скільки читацьких сліз скотилося на останні сторінки! Скільки листів отримав автор із єдиним проханням: переписати кінець, залишити Климка живим! Ніякі схвальні рецензії, навіть премія Лесі Українки не змогли дорівнятися цьому читацькому визнанню.

ФРАНЦУЗЬКИЙ ЦВІРКУН НА ЧУЖОМУ ПРИПІЧКУ

(до 350-річчя публікації комедії Ж.-Б. Мольєра «Міщанин-шляхтич»)

Якщо ви не в курсі, що причина усіх війн — це незнання музики і невміння танцювати, якщо навіть не здогадуєтесь, що говорите зазвичай не віршами, а прозою, якщо не знаєте, що «Ах, марабаба сахем!» турецькою значить: «Ах, як я закохався в неї!», то ви... просто не читали-не дивилися комедію пана Жана Батиста Мольєра «Міщанин-шляхтич»!

Але годі жартувати, краще пояснити, що і до чого. Почалося все із королівського гніву трохи більше ніж триста п'ятдесят років тому у Франції XVII ст. У листопаді 1669 року Париж відвідала делегація послів султана Османської Порти. На них анітрохи не справила враження велич «короля-сонця» Людовика XIV: блиск алмазів, золото і срібло залишили турків байдужими. А до того ще й виявилася згодом, що ніякими послами вони не були. Ошуканий король замовив своєму придворному драматургу Жан-Батисту Мольєру та його тезці

композитору Люллі виставу, у якій би висміювалася турецька делегація. За 10 днів була створена комедія-балет. І невідомо, чи став би він класикою французької драматургії, якби автори, насамперед Мольєр (на той час уже автор низки прославлених комедій), виконали королівське завдання не зовсім так, як їм було сказано. Турки послугували лише антуражем до головної теми... А головним героєм став такий собі французький цвіркун, що не бажає знати свого припічка або ворон у барвистих пір'ях павича... коротше кажучи, купець-міщанин Журден, який за будь-яку ціну прагне стати шляхтичем. Принаймні, виглядати ним.

Сам Жан Батист Мольєр (справжнє прізвище — Поклен) походив із старовинних буржуа, але вищий французький світ знав ще змалку: батько, успішний купець, торгував шпалерами і був при-

дворним шпалерником Людовіка XIII. А от дядько — музикант і композитор — творив музику для балетів та був керівником Королівського оркестру. Майбутнього автора «Тартюфа» і «Міщанина-шляхтича» виховували в тодішній єзуїтській школі Клермонського коледжу, після закінчення якої Поклен витримав у Орлеані іспит на юриста. Проте юристом він так і не став, після смерті батька деякий час займався родинним ремеслом, але зрештою кинув це і обрав професію актора з псевдонімом Мольєр. У 1643 році Мольєр очолив «Блискучий театр». Репертуарний голод його трупи став поштовхом для драматургічної діяльності. Комедія «Закоханий лікар» мала величезний успіх і вирішила подальшу долю Мольєра та його театру: вони почали грати при королівському дворі. З моменту утвердження Мольєра в Парижі починається період його гарячкової драматургічної роботи, напруженість якої не слабшала до самої його смерті. За 15 років (1658—1673) Мольєр створив усі свої найкращі п'єси, що викликали, за небагатьма винятками, запеклі нападки з боку ворожих йому суспільних груп.

Не став винятком і «Міщанин-шляхтич». Така вже доля творця комедій: викривати людські вади і виховувати за допомогою світу, нагадуючи, що нема чого кивати на дзеркало, якщо... Мольєр знав, про що писав, адже у його часи французька буржуазія, незважаючи на свої статки, відчувала себе усе-таки в приниженому становищі у порівнянні з дворянством, а шляхтичі, де гонору було занадто, а грошей лишилося вже й не так багато, не проти були б і виманювати луїдори із кишень довірливих міщан. Що й проілюстрував його герой. Але ж часи чіткого розділення людей на соціальні групи вже давно минули, що ж зараз приваблює у знаменитій мольєрівській комедії? Ну, по-перше, смішно. Смішно, як пнеться зі шкі-

ри Журден: наймає цілу купу вчителів, намагається бути схожим на дворян в одязі, звичках, манерах, навіть не помічає, що оточуючі глузують, а то й відкрито знущаються з нього. У чомусь він нагадує велику дитину, яка бавиться із улюбленою цяцькою. До речі, скільки б не підіймали драматурги усіх часів і народів проблему «Міщанина-шляхтича», як, наприклад, наш Карпенко-Карий у «Мартині Борулі», ні у кого не виходило такого наївного героя, як Журден.

По-друге, сміх сміхом, а справа серйозна. Намагання вдати із себе того, ким ти не є насправді, демонструє не тільки невеликий розум, але й душевну ницість. А хвороблива амбіційність взагалі може принести багато горя оточуючим... Що, до речі, так і не зрозумів Журден. За класичними канонами драматургії герой повинен або змінюватися під час драматичного конфлікту (як отой же Мартин Боруля: «Гори, дворянська душа!»), або так нічого і не второпати. Як і легко та просто ошуканий усіма французький цвіркун. Лише протягом двадцяти чотирьох годин (класицизм, панове)!

«МІЩАНИН-ШЛЯХТИЧ»: ХТО Є ХТО?

ЛІТЕРАТУРНА ВІКТОРИНА

НАЗВАТИ АВТОРА ЦИТАТИ.

1. «...Я сьогодні вбрався так, як убирається шляхетне панство, а мій кравець прислав мені такі вузькі шовкові панчохи, що я втратив будь-яку надію їх надягти»

(Пан Журден; Дорант; Клеонт).

2. «А мені просто сором дивитися на все, що ти виробляєш»

(Ніколь; пані Журден; Дорімена).

3. «Негідно ховати своє справжнє походження, з'являтися під чужим титулом товариству на очі, вдавши з себе не те, що ми є насправді»

(вчитель філософії; Клеонт; Ков'ель).

4. «Ми знайшли саме такого чоловіка, якого нам треба! Його фантазія вдавати з себе галантного кавалера – просто скарб для нас!

(Вчитель філософії; вчитель танців; учитель музики).

5. «Ви надто перебільшуєте труднощі, а ваш власний життєвий досвід іще нічого не доводить!»

(Ков'ель; Журден; Дорант).

Олександр (Сашко) Дерманський народився у с. Гайворон Володарського району на Київщині. Навчався у Володарській середній школі № 1. Ще у шкільні роки почав писати вірші. Закінчив факультет української філології Київського національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова у 1999 р. Перші вірші для малечі опублікував у 2001 році в дитячому журналі «Стежка». Деякі твори виходили під псевдонімами Сашко Володарський та Назар Діброва. У жовтні 2004 року видавництво «Теза» у рамках серії «Пригодницька бібліотека» випустило у світ першу книжку — повість-казку «Володар макуци, або Пригоди вужа Ониська».

Твори Сашка Дерманського рекомендовано Міністерством освіти України для читання в молодшій («Володар макуци, або Пригоди вужа Ониська», «Бабуся оголошує війну», «Корова часу», «Царство Яблукарство», «Танок чугайстра») і середній школі («Король буків, або Таємниця Смарагдової Книги»). До оновленої шкільної програми також увійшли повість «Маляка — принцеса Драконії», збірка казок «Казки дракона Омелька», збірка віршів «Бигимоти — не медмеді».

Видав 34 книжки, 6 аудіокниг та 2 інтерактивні-книжки для дітей.

«КАЗКИ СУЧАСНІ, НОВІ І ПРЕКРАСНІ!»

(література гра-подорож за книгою О. Дерманського «Казки дракона Омелька»)

Мета. Популяризація творчості Олександра Дерманського.

Обладнання. Конверти із запитаннями.

Умови. Дві команди пересуваються казковим маршрутом, по черзі відповідаючи на питання ведучого. Виграє та команда, яка першою дістанеться до фінішу.

Тур перший.

АБЕТКА-ВПЕРЕДКА-ПОСПІШАЙКА¹

Що написано над дверима?

ТБШЛП ЕЄСНБОТЮЛІК.

ЛБИЛІ ЕСБЛПОБ ПНЕМЮЛА.

(Сашко Дерманський. «Казки дракона Омелька»)

Три ключі до однієї казки!

Вгадай казку за ключовим словом або фразою (3 бали)

Ліхтарі, вакса, булочки («Ніч, яка боялась темряви»)

Айсберг, холодильник, мрія («Холодна казка»)

Пирог, піч, пожежники («Гаряча казка»)

Монета, планктон, бажання вирости («Чому кити великі й мовчазні»)

Пошук житла, слон, хитрість («Про двох бездомних джигів та один нічийний глек»)

Прогрес, привид, музей («Млин»)

Тур другий.

КАЗКОВА ПЛУТАНИНА. «А ХТО ТАМ ЖИВЕ?»

Підібрати пари карток.

Сашко	маленький кит
Івасик	зайчик
Килина	тітка, яка пекла пироги
Вихтір	пірат-нечупара
Горпина	драконова дружина
Дрінк	монтер

Сашко (зайчик)

Івасик (маленький кит)

Килина (драконова дружина)

Вихтір (монтер)

Горпина (тітка, яка пекла пироги)

Дрінк (пірат-нечупара)

Тур третій.

НЕ ТАК ШВИДКО РОБИТЬСЯ, ЯК МОВИТЬСЯ

Обрати правильну відповідь.

Що любила Ніч, яка боялась темряви? (Працювати; відпочивати; гасити ліхтарі)

Чому бідував пірат Дрінк? (Через неухважність; через боягузтво; через лінощі)

Чому джиги вважаються диваками? (Тому що вони: живуть тисячу років, виконують будь-яке бажання; живуть у старих глеках або лампах)

Що заховали у старому млину? (Золото і стародавні речі; борошно; зброю)

Тур четвертий.

УВАЖНІСТЬ — ЩОНАЙПЕРШЕ!

Бліцопитування.

Улюблена страва дракона Омелька. (Млинці з суницями)

Сусід Сардельки у холодильнику. (Кавун)

Із чим тітка Горпина спекла останні пироги? (Із горохом)

Що тримають у роті кити? (Чарівну монету)

Впізнати казку за фрагментом малюнку.

1. «Холодна казка»

2. «Дрінк брудні вітрила»

3. «Про двох бездомних джигів та один нічийний глек»

4. «Млин»

5. «Вступна казочка про Омелька»

6. «Про ніч, яка боялась темряви»

7. «Гаряча казка»

8. «Чому кити великі й мовчазні»

¹ Назва книги зашифрована таким чином, що кожна літера замінюється наступною.

КОЛЕКТИВ

центральної міської бібліотеки для дітей
ім. Ш. Кобера і В. Хоменка м. Миколаєва

ВІДДАНІСТЬ БІБЛІОТЕЧНІЙ СПРАВІ

«Той, хто з дитинства знає, що праця є законом життя, хто з молодю зрозумів, що хліб добувається в поті лоба, той готовий на подвиг, тому що в потрібний день і час у нього знайдеться воля його здійснити і сили для цього», —

писав Жюль Верн про людей, які своєю працею завжди були готові на трудовий подвиг.

Саме так можна охарактеризувати професійну діяльність Наталії Вікторівни СЕМІЛЕТ на благо розвитку не лише спеціалізованих бібліотек України для дітей міста Миколаєва, а й бібліотечної сфери в цілому.

Володіючи широким обсягом професійних знань, здатна до психологічного аналізу та прогнозування, Наталія Вікторівна свого часу змістила акценти на впровадження нових інформаційних технологій, застосувавши маркетинг особистості для створення позитивного іміджу бібліотечних установ для дітей рідного міста.

Професіоналізм, відданість справі, освіченість, велика ерудованість, креативність — якості, притаманні Наталії Вікторівні, яка своєю працею створила творчу лабораторію професійного розвитку керівників структурних підрозділів. Її авторитет серед бібліотечних працівників не тільки Миколаївщини, але й усієї України, є безперечним.

За її безпосередньою участю бібліотеки міста активно та успішно втілювали грантові програми та проекти, долучалися до всеукраїнських та міжнародних заходів із підвищення фахового рівня, що дали безцінний досвід для інновацій. Дитячі біб-

ліотеки стали тим місцем, навколо якого гуртується громада міста, де завжди вирує життя, проходять виставки та презентації, майстер-класи та тренінги. В той же час сюди приходять діти та їхні батьки, дідусі та бабусі, аби поспілкуватися та з користю провести вільний час. Під її чуйним керівництвом дитячі бібліотеки міста пройшли складний шлях оновлення та трансформації, перетворились на сучасні соціокультурні центри для всієї родини.

За плечима Наталії Вікторівни багаторічний досвід, що гідно поцінований державою: почесне звання «Заслужений працівник культури України», звання лауреата Міжнародного рейтингу «Золота фортуна», почесна відзнака Української бібліотечної асоціації «За відданість бібліотечній справі», почесна відзнака «Зірка культури міста Миколаєва», грамоти та подяки Міністерства культури України, Миколаївської облдержадміністрації, мерії міста Миколаєва.

Висловив свою вдячність Наталії Вікторівні за вагомий внесок у розвиток дитячих бібліотек міста і начальник управління з питань культури та охорони культурної спадщини Миколаївської міської ради Юрій Любаров та вручив Почесну грамоту Миколаївського міського голови.

Шановна Наталіє Вікторівно! Колектив центральної міської бібліотеки для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка м. Миколаєва висловлює Вам слова щирої вдячності за ваше прекрасне ставлення до колективу. Ми завжди знали, що Ваші настанови і мудрі поради допоможуть нам у роботі. Кожне професійне нововведення — це полігон для подальшого впровадження інновацій, які наш колектив втілюватиме вже на чолі з новою очільницею бібліотеки.

Нехай удача завжди супроводжує Вас, а фортуна усміхається. Нехай на шляху зустрічаються лише благородні й вдячні люди. Бажаємо міцного здоров'я та життєвої наснаги, професійних успіхів та особистих творчих досягнень, родинного тепла, злагоди та добробуту!

Книжкові новинки Національної бібліотеки України для дітей

Кращі видання українських видавництв, які отримала бібліотека у III кварталі 2021 року

Список підготували:

В. Красножон – завідувач відділу довідково-інформаційного обслуговування НБУ для дітей;

Н. Загоруйко – завідувач відділу комплектування фонду НБУ для дітей, заслужений працівник культури України

Дошкільнятам та дітям молодшого шкільного віку

1. Беренсевич П. Династія Криворучків / П. Беренсевич ; пер. з пол. М. Жойа, О. Бомер ; іл. Н. Кухарської. — Харків : Школа, 2021. — 64 с. : іл. *Гумористична повість польського перекладача і автора книжок для дітей та молоді, лауреата численних премій та нагород.*

2. Блок С. Зук. Кн. 5 : Відьмочка, яка мріє стати принцесою / С. Блок, Н. Убеш ; пер. з фр. О. Колесникова. — Дніпро : Nasha idea, 2021. — 59 с. : іл. — (Зук). *Пригоди маленької дівчинки, яка мріє носити красиві сукні, зустрічати прекрасних принців, жити в замку...*

3. Браузе К. Пустельна банда. Великі перегони : казки. [Кн. 1] : Великі перегони / К. Браузе ; пер. з нім. Я. Головченко ; іл. В. Рауерс. — Харків : Vivat, 2021. — 142 с. : іл. *Казково-пригодницька повість про силу міцної дружби.*

4. Вдовиченко Г. 36 і 6 котів-рятувальників / Г. Вдовиченко ; намал. Н. Гайда. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 167 с. : іл. *Четверта книжка котячої епопеї.*

5. Винник Т. Космічна пригода Талалайка : [оповідання] / Т. Винник ; худож. К. Коляджин. — Чернівці : Букрек, 2020. — 81 с. : іл. *У другій книзі авторки неймовірні пригоди Даринки та Талалайка, які зустрічають нових друзів і в надувній кулі вирушають у космос.*

6. Гуталс М. Великодні забавки : у пошуках подарунків від Банні / М. Гуталс ; пер. з англ. М. Каспарова. — Харків : Ранок, 2021. — [25] с. : іл. — (Святковий вімельбух). *Яскрава й захоплива книжка про святкові пошуки.*

7. Деніелс Л. Історії порятунку. Цикл 2, кн. 5 : Щенячі пригоди / Л. Деніелс ; пер. з англ. А. Комісарової ; худож. оформ. О. І. Панченко. —

Харків : АССА, 2020. — 127 с. : іл. — (Читай та відкривай).

8. Дерманський С. Прикольні вірші / О. Дерманський ; намал. С. Медведева. — Харків : Школа, 2021. — 78 с. : іл. — (Найкращі вірші для дітей).

9. Дзюбак Е. Незвичайна дружба у світі рослин і тварин / Дзюбак, Емілія ; пер. з пол. О. Горби ; іл. авт. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — [29] с. : іл.

Надзвичайно цікава і пізнавальна розповідь про взаємодопомогу, підтримку та безкорисливу дружбу, яка трапляється серед тварин і рослин.

10. Завалій Є. Місія «Порятунок»: ведмеді : повість / Є. Завалій ; намал. М. Шевченко. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — [60] с. : іл. *Невеличка пізнавальна повість про звільнення ведмедів, яка перебуває в жорстоких умовах мандрівного цирку. Видання містить інформацію про різні види ведмедів та притулки для них.*

11. Запорожченко Г. Равликове свято : вірші для дітей / Г. Галушак ; худож. А. Лега. — 2-е вид., стереотип. — Миколаїв : Іліон, 2021. — 39 с. : іл.

12. Кантіні Б. Мортіна і Таємниче озеро : казка / Б. Кантіні ; іл. авт. ; пер. з італ. Є. Житник. — Харків : Школа, 2020. — [46] с. : іл. — (Мортіна). *Продовження історій із всесвітньо відомої серії книг італійської письменниці та художниці, перекладеної 24 мовами світу.*

13. Керн Л. Фердинанд Неймовірний / Л. Керн ; пер. з пол. Ю. Ран ; іл. О. В. Продан. — Харків : Ранок, 2020. — 192 с. : іл. — (Книжковий калейдоскоп). *Весела повість про пригоди дотепного пса.*

14. Кестнер Е. Маленький чоловічок : казка / Е. Кестнер, Еріх ; пер. з нім. І. Вікторової ; іл. Г. Лемке. — Харків : Ранок, 2020. — 240 с. : іл. — (Улюблена книга дитинства). *Улюблена казка багатьох поколінь дітей про великі мрії та їхні втілення.*

15. Кирпа Г. Муся та бабуса / Г. Кирпа ; намал. Г. Олійко. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 47 с. : іл. *Надзвичайно зворушлива розповідь про дружбу маленького кошеняти та одиної бабусі.*

16. Луцевська О. Сем, без проблем : повість / О. Луцевська ; намал. Ж. Олійник. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 127 с. : іл. *Динамічна, гумористична повість, сповнена пригод.*

17. Мак Доналд М. Джуді Муді — марсіянка : повість / М. МакДоналд ; іл. П. Рейнолдса ; з англ. пер. Н. Ясіновська. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 203 с. : іл. *Нова пригодницька історія дівчинки Джуді та її друзів.*

18. Мамчич О. Як правильно ревіти? / Мамчич, Олеся ; намал. М. Трушковська. — Харків : Ранок : Літературна агенція «Varabooka», 2020. — [47] с. : іл. *Збірка поезій, сповнена незвичайних рим, порівнянь, словесних каламбурів.*

19. Мелех А. Емі і Таємний Клуб Супердівчат : Коні й лошата / А. Мелех ; намал. М. Бабінська ; пер. з пол. Дз. Матіяш. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 175 с. : іл.

20. Мелех А. Емі і Таємний Клуб Супердівчат : Слідство під час канікул / А. Мелех ; намал. М. Бабінська ; пер. з пол. Дз. Матіяш. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 175 с. : іл. *Нові повісті про дівчаток, які розшифровують різні таємниці, коли знайомляться з мешканцями кінного двору та під час канікул у селі.*

21. Мілвей А. Готель «Фламінго» / А. Мілвей ; іл. авт. ; пер. з англ. К. Головастикава. — Харків : Ранок, 2021. — 192 с. : іл. — (Готель «Фламінго»).

22. Мілвей А. Готель «Фламінго» : Відпустка у спеку / А. Мілвей ; іл. авт. ; пер. з англ. К. Головастикава. — Харків : Ранок, 2021. — 184 с. : іл. — (Готель «Фламінго»).

23. Мілвей А. Готель «Фламінго» : Карнавальна витівка / А. Мілвей ; іл. авт. ; пер. з англ. К. Головастикава. — Харків : Ранок, 2021. — 184 с. : іл. — (Готель «Фламінго»).

24. Мілвей А. Готель «Фламінго» : Приголомшливий бенкет / А. Мілвей ; іл. авт. ; пер. з англ. К. Головастикава. — Харків : Ранок, 2021. — 184 с. : іл. — (Готель «Фламінго»). *Серія добрих мотивуючих книжок, де дівчинка керує готелем для тварин, який знаходиться у місті тварин.*

25. Ніколенко В. Шкодні вірші : зб. віршів / В. Ніколенко ; намал. О. Квітка. — Харків : Школа, 2021. — 79 с. : іл. — (Найкращі вірші для дітей).

26. Орлова О. Чотири князівни / О. Орлова ; іл. А. Сурган. — Київ : Портал, 2021. — 63 с. : іл. *Розповідь про дитинство доньок Ярослава Мудрого.*

27. Паттерсон Д. Коти проти собак / Д. Паттерсон, К. Грабенштейн ; іл. А. Лопес ; пер. з англ. Ю. Максимейко ; дизайнер обкл. С. Кривошей. — Харків : Vivat, 2021. — 318 с. : іл. — (У вирі пригод). *Весела казково-пригодницька повість від американських письменників, авторів численних бестселерів для дітей та дорослих.*

28. Пунсет Е. Як відчайдухи стрибали з висоти : кн., яка допоможе опанувати страх / Е. Пунсет ; іл. Р. Боніллі. — Київ : Каламар, 2021. — 45 с. : іл. — (Майстерня емоцій ; 1). *Захоплива історія, яка допоможе побороти страх, із серії книжок про відчайдухів із практичними порадами для батьків від відомої авторки та експертки з емоційного розвитку.*

29. Рюле А. Зіпель, кумедний привид із дверного замка / А. Рюле ; худож. А. Шеффлера ; пер. з нім. мови Г. Шилової. — Дніпро : Абрикос, 2021. — 144 с. : іл., портр. *Історія про справжню дружбу між хлопчиком та привидом з яскравими малюнками одного із найпопулярніших у світі ілюстраторів дитячих книжок, творця славного Груффало.*

30. Стілтон Д. Дивна пригода у вулкані Смердовіо / Е. Дамі ; пер. з італ. В. Чайковський. — Київ : Рідна мова, 2021. — 119 с. : іл. — (Джеронімо Стілтон. кн. 4). *Дивна пригода у вулкані четверта книжка веселих історій про директора видавництва «Голос Гризуна» Джеронімо Стілтона.*

31. Стронг Д. Мій брат-телезірка летить у космос / Д. Стронг ; іл. Р. Кліффорда ; з англ. пер. О. Стадник ; обкл. О. Шатохін. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 161 с. : іл.

32. Стронг Д. Турецькі пригоди з близнятами : повість / Д. Стронг ; іл. Р. Кліффорда ; з англ. пер. О. Стадник. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 150 с. : іл. *Нові гумористичні історії знаменитої сімейки Ніколаса у США та Туреччині.*

33. Ульєва О. Одного разу у світі вірусів і бактерій : дивовиж. енцикл. / О. Ульєва ; худож. Ю. Гурко ; пер. з рос. Д. Задорожної. — Харків : ПЕТ, 2021. — 90 с. *Енциклопедія у казках про світ вірусів і бактерій навчить дитину змалку турбуватися про власне здоров'я.*

34. Фарнасарі Е. Здолай булінг : разом із героями казок / Е. Фарнасарі ; намал. Д. Орту ; пер. з англ. А. Ващук. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 63 с. : іл. *Пізнавальне видання на прикладі найвідоміших казкових персонажів-кривдників і хуліганів розповідає про те, що таке булінг, які є типи булерів, як себе поводити з ними та давати відсіч.*

35. Шмідт А. Віплала / А. Шмідт ; іл. Ф. Гопман ; з нідерл. пер. С. Святенко ; [передм. О. Рудневої]. — Харків : Крокус, 2021. — 105 с. : іл. *Казка про неймовірні пригоди маленького чоловічка із роду віплал від нідерландської письменниці, першої лауреатки Державної премії Нідерландів за найкращу книгу для дітей та юнацтва (1964) та лауреатки Золотої медалі ім. Г. Х. Андерсена (1988).*

Дітям середнього та старшого шкільного віку

1. Барді Міла Б. Архітектура / Б. Барді Міла ; пер. з англ. М. В. Черник ; іл. Е. Алтарріби. — Харків : Ранок, 2020. — 49 с. : іл. — (Про науку). *Пізнавальне видання про архітектурні традиції з усього світу.*

2. Барзотті Р. Видатні люди : Мистецтво та література / Р. Барзотті ; пер. Я. О. Головченко ; худож. авт. — Харків : Vivat, 2020. — 62 с. : іл. — (Щось цікаве).

3. Барзотті Р. Відомі люди : Рекордсмени / Р. Барзотті ; пер. Я. О. Головченко ; худож. авт. — Харків : Vivat, 2020. — 62 с. : іл. — (Щось цікаве).

4. Бачинський А. Трикутник Зевса : повість / А. Бачинський ; іл. М. Вінклер. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. — 188 с. : іл. *Сповнена небезпечними пригодами повість допоможе водночас пригадати основи геометрії.*

5. Бейкер К. Найвища вежа, найменша зоря : порівнянна енциклопедія в мал. / К. Бейкер ; іл. П. Цзоу. — Харків : Ранок, 2020. — 37 с. : іл. *Неймовірна книжка порівнянь, ілюстрована видатним художником.*

6. Белл Д. Дивовтеча : роман / Д. Белл ; пер. з англ. В. Морозов ; обкл. П. Доннелі. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 388 с. : іл. *Фантастичний роман про пригоди юних героїв, які потрапляють у епічну пригодницьку гру-реальність і змушені долати різні випробування, щоб повернутися додому.*

7. Бережніцка Ю. Кав'ярня : мій перший бізнес : креатив. нотатник / Ю. Бережніцка Юстина ; намал. І. Дуджик ; з пол. пер. В. Шеремета. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 42 с. : іл. *Пізнавальне видання розповідь про етапи створення власного першого бізнес-проєкту.*

8. Вайнштейн Е. Ruby для дітей : магіч. вступ до програмування : для дітей віком від 10 р. (та їхніх батьків) / Е. Вайнштейн ; з англ. пер. І. Заяць. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. — 365 с. : іл. *Фантастичні оповіді, які допоможуть здобути практичні навички у програмуванні.*

9. Валентайн Н. Теорія ймовірностей для по-дорожнього в часі : роман / Н. Валентайн ; пер. з англ. І. Вовченко ; намал. В. Печеник. — Київ : Рідна мова, 2021. — 287 с. : іл. — (Сучас-

ний підлітковий роман). *Підлітковий роман про те, як у житті переплітаються магія і наука.*

10. Веґнер Р. М. Оповідки з Меекханського прикордоння : роман. [Кн. 3] : Небо зі стало / Р. М. Веґнер ; пер. з пол. С. Легеза ; дизайн обкл. Л. Квітки. — Київ : Рідна мова, 2021. — 543 с. — (Сузір'я світів). *Третя книга із циклу захопливих фентезійних романів про Меекханську імперію від автора найвідоміших польських фантастичних романів останнього десятиліття.*

11. Вони змінили світ. Лікарі й біологи / уклад. Е. Заржицької, К. Шаповалової ; іл. Н. Шерстюк. — Харків : Талант : Юнісофт, 2021. — 119 с. : іл. — (Найкращий подарунок). *Книжка про легендарних учених-лікарів та біологів від Гіпократу до Флемінга, їхні геніальні відкриття.*

12. Джеймс Г. Мерф Звичайний і Остання П'ятірка. Кн. 4 / Г. Джеймс ; пер. з англ. І. В. Тимошенкової ; намал. Е. Сальседо. — Харків : Ранок, 2021. — 367 с. : іл. — (Мерф Звичайний). *Пригодницька повість.*

13. Заґґ З. Дівчина Онлайн соло / З. Заґґ ; пер. з англ. Н. Ясіновська. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 391 с. : іл. *Завершальний роман трилогії британської письменниці, блогерки та ютуберки.*

14. Квіґлі Е. Банк : повість / Е. Квіґлі ; пер. з англ. М. Сахно ; обкл. А. Селешій. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. — 335 с. *Про підлітків, які втілювали бізнес-ідею зі створення власного банку.*

15. Корній Д. Чарівні істоти українського міфу. Домашні духи / М. Замойська ; худож. А. Канкава ; [передм. авт.]. — Харків : Vivat, 2021. — 350 с. : іл. — (Оберіг). *Книжка про дивовижний самобутний світ українських вірувань, про чарівних істот праукраїнської міфології.*

16. Корній Д. Чарівні істоти українського міфу. Духи-шкідники / М. Замойська ; худож. А. Канкава ; [передм. авт.]. — Харків : Vivat, 2021. — 330 с. : іл. — (Оберіг). *За трилогію «Чарівні істоти українського духу» у 2020 році авторка отримала премію Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки у номінації «Літературні твори для дітей та юнацтва».*

17. Кочубей С. Дарую братика за підписку.; Твій інстащоденник / С. Кочубей ; іл. Н. Чорної. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 131, [109] с. : іл. — Книга-перекрутка. Видання вміщує дотепну повість про дівчину-блогерку та інстащоденник для блогерів-початківців.

18. Ленді Д. Черептон Крутій. Кн. 3 : Безлики / Д. Ленді ; пер. Є. Ліра. — Харків : АССА, 2020. — 319 с. : іл. — (Час фентезі). Третя книга серії, що є світовим бестселером підліткового фентезі, отримала нагороду Red House Award Book Book 2008 та була обрана книгою десятиріччя в Ірландії у 2010 році. Роман поєднує в собі жанри фентезі та детективу з нотками легкого чорного гумору.

19. Льерон С. У голові Шерлока Холмса : за мотивами творів А. К. Дойла. Т. 1 : Справа скандального квитка / С. Льерон ; пер. з фр. Г. Кирієнко ; іл. Б. Даан. — Дніпро : Nasha idea, 2021. — [49] с. : іл. — (У голові Шерлока Холмса). Комікс за мотивами творів Конан Дойла візуально занурює у думки детектива, його міркування, хід розслідування.

20. Максимчук О. Світ у вулкані. Кн. 1 : Срібний і червоний : повість / О. Максимчук. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 303 с. : іл. Перша книга фентезійної дилогії.

21. Мельниченко Н. А тепер усе інакше : від 13 р. / Н. Мельниченко ; іл.: К. Стеценко, А. Гаврилюк. — Вінниця : Теза, 2021. — 249 с. : іл. Повість розповідає про те, як пережити травматичні події підліткового віку та містить коментарі психологів, психотерапевтів та лікаря акушера-гінеколога.

22. Мельниченко Н. Северин-на-Купі : від 11 р. / Н. Мельниченко ; іл. А. Гаврилюк. — Вінниця : Теза, 2021. — 188 с. : іл. — (Barabooka радить). Третя книжка розповідає про пригоди підлітків із Хрулів закордоном.

23. Мензатюк З. Величні собо-ри України : нариси для допитливих / З. Мензатюк ; світлини Я. Ар'євої. — Чернівці : Букрек, 2020. — 191 с. : іл., фотоіл., портр., репрод. Пізнавальні нариси про історію та таємниці сакрального мистецтва.

24. Молд С. Небачені бактерії : зухвали ба-цили, підступ. віруси та хитрі гриби / С. Молд ; пер. з англ. А. В. Новак. — Харків : Ранок, 2020 (Словакія). — 72 с. : іл. У книжці дотепно і зрозуміло подано цікаві факти про світ бактерій, розказано про основні етапи розвитку і важливість науки мікробіології, а також про основи гігієни і здорового способу життя.

25. Мур У. Кам'яні охоронці. Кн. 5 / П. Бак-каларіо ; пер. з італ. М. Прокопович. — Харків : АССА, 2020. — 271 с. : іл. — (Час фен-тезі). Популярна серія пригодницьких книг про підлітків, які подорожують у часі.

26. Несбе Ю. Ванна часу доктора Проктора / Ю. Несбе ; намал. П. Дюбвіг ; з норв. пер. В. Криницький. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2021. — 311 с. : іл. Неймовірна фан-тастично-пригодницька подорож у часі, просторі та ванні від норвезького письменника.

27. Павленко М. Щоденник закоханої ідіот-ки : від 13 р. / М. Павленко ; обкл. О. Ми-шанська. — Вінниця : Теза, 2021. — 375 с. Від-верта історія закоханості старшокласниці.

28. Палаццезі М. Дим / М. Палаццезі ; пер. з італ. О. Ю. Скосаренко. — Харків : Ра-нок, 2021. — 159 с. Захоплива повість з інтри-гуючим сюжетом про хлопця, метою якого стає рятування вовка.

29. Пец М. Невидиме місто : роман / М. Пец ; пер. з нім. М.-В. Чабан. — Харків : Шко-ла, 2020. — 399 с. — (Серце часу).

30. Пум Г. Коко. Щоденник 2 : нотатки ді-вчинки-вампіра : роман-комікс / Г. Пум ; худож. І. Бланк ; пер. з нім. І. Андрієнко-Фрідріх. — Харків : Школа, 2020. — 168 с. : іл. — (Нотат-ки дівчинки-вампіра). Наскрізною темою рома-ну стає толерантність. Головна ідея твору — всі підлітки прагнуть бути вислуханими.

31. Рубан Т. # Фізик : пригод. історія / Т. Ру-бан ; худож. Л. Барді. — Харків : Талант : Юнісофт, 2021. — 111 с. : іл. — (Порадник підліт-ка). Психологічна пригодницька повість.

32. Руе А. Аптека ароматів : дітям від 10 р. : Таємниця старовинних флаконів / А. Руе ; пер. з нім. Д. Тварковський ; іл. К. Карлс. — Дніпро : Nasha idea, 2021. — 311 с. : іл. — (Ап-тека ароматів). Перша книга із фентезійної серії — однієї з найбільш незвичайних історій в сучас-ній дитячій літературі. За версією престижного німецького журналу «Spiegel» увійшла у десятку кращих книг для дітей.

33. Про права та обов'язки : твій довід з гро-мадянства : для читання дорослими дітям / Г. Булгакова [та ін.] ; іл. М. М. Мохнацької. — Хар-ків : Ранок, 2021. — 63 с. : іл. Книжка доступно знайомить дітей із засадами державотворення, пояснює їхні права та обов'язки, дає практичні поради, як себе захистити.

34. Тейлор Т. Маламандер : роман / Т. Тей-лор ; іл. Т. Бута ; пер. з англ. М. Сахно. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. — 357 с. : іл. — (Легенди Морського Аду ; кн. 1). Перша книжка з пригодницької серії «Легенди Морського Аду» від британського письменника та ілюстратора.

35. Томас І. Фернан Магеллан / І. Томас ; проіл. Д. Аділлон ; з англ. пер. О. Ренн. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. — 64 с. : іл. — (Маленькі історії Великих Людей). Історія пер-шої навколосвітньої подорожі.

36. Топська Н. Велич творця. Микола Лисен-ко / Н. Топська. — Київ : Альфа, 2021. —

63 с. : фотоіл., портр., репрод. Книга розповідає про життя знаменитого українського композитора, піаніста-віртуоза, хорового диригента, видатного педагога – Миколу Лисенка.

37. Франсіс С. Еверест / С. Франсіс Ліск ; пер. з англ. Ю. Джугастрянської. — Київ : Kalamar, 2020. — 75 с. : іл. Книжка-мандрівка Еверестом – найвищою горою на Землі. Це неймовірна розповідь про гірську вершину, про загадки, рекорди та трагедії, які спіткали її підкорювачів.

38. Шамблен Ж. Щоденники Вишеньки : дітям з 10 р. Т. 3 : Останній із п'яти скарбів / Ж. Шамблен ; іл. О. Нейре ; пер. з фр. Г. Кирієнко. — Дніпро : Nasha idea, 2020. — 85 с. : іл. — (Щоденники Вишеньки). Графічний роман, володар головного призу найпрестижнішого Міжнародного фестивалю коміксів в Ангулемі в номінації «Найкраща серія книг для дітей».

39. Штевнер Т. Барви моря : роман / Т. Штевнер ; пер. з нім. У. Материнської-Чабан ; іл. на обкл. К. Карлс. — Харків : Школа, 2021. — 302 с. : іл. — (Алея — дівчина з води). Друга книжка фентезійного циклу «Алея — дівчина з води» від відомої авторки бестселерів.

40. Ясіновська Н. Любов, дідусь і помідори : повість / Н. Ясіновська ; обкл. та форзаци К. Сад ; іл. коміксів В. Unicorn. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 239 с. : іл. Повість про звичайнісіньку тринадцятирічну дівчинку-підлітка, та як під впливом подій змінюється її життя.

ВИХОВАТЕЛЯМ, БАТЬКАМ, УЧИТЕЛЯМ

1. Дьякова А. Діти та батьки в інтернеті: путівник для безпечної подорожі / А. Дьякова, А. Касілова. — Харків : Талант : Юнісофт, 2021. — 255 с. — (Порад-

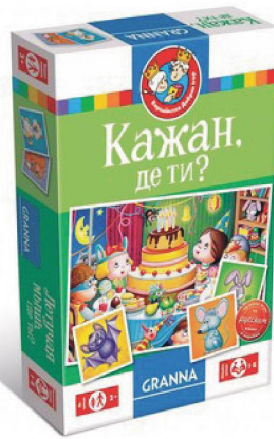
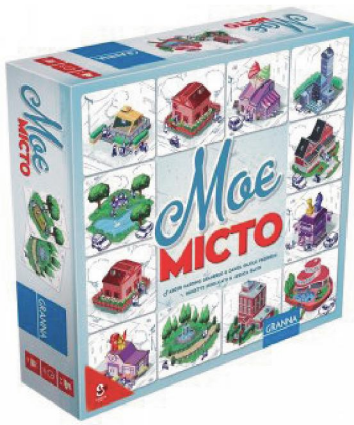
ник підлітка). Книжка про різні ризики й можливості для дітей у сучасному онлайн-середовищі.

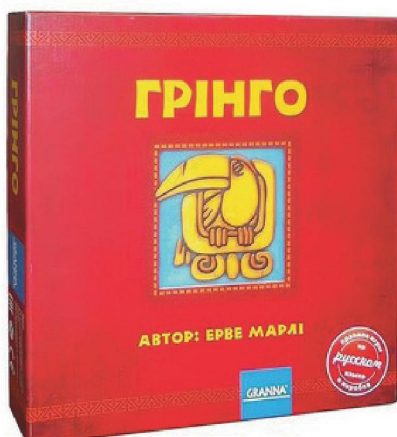
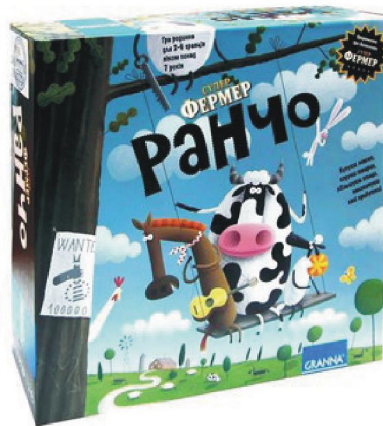
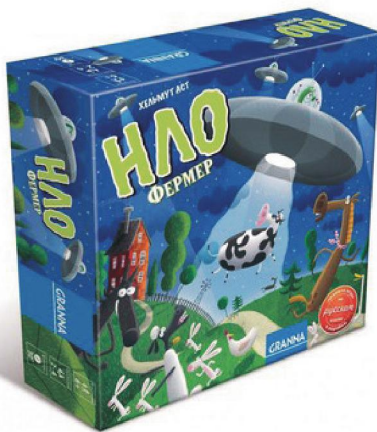
Ліра-К
ВИДАВНИЦТВО

Видання містить методичні рекомендації щодо впровадження Універсальної десятикової класифікації в практику роботи спеціалізованих бібліотек для дітей з метою дотримання єдиних підходів у індексуванні документів та підвищення кваліфікації каталогізаторів та бібліографів.

Бельвіль

Компанія «**БЕЛЬВІЛЬ**» протягом 27 років насичує український ринок настільними іграми відомих європейських виробників. У нашому ігровому портфоліо понад 150 адаптованих для українського споживача найменувань.

(044) 236-98-66

(044) 236-98-68

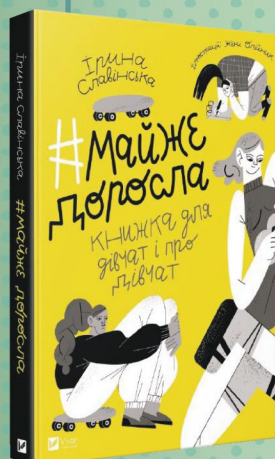
www.bville.com.ua

ЧАРІВНА «КНИГАРНЯ БАЖАНЬ»

Катя Фріксе

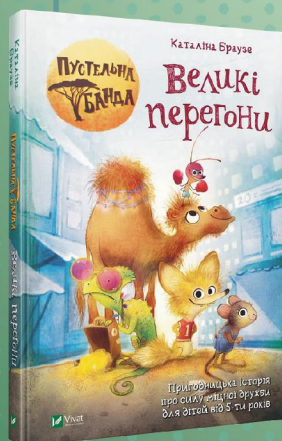
Найліпша подружка Клари їде назавжди, бо її батьки розлучаються. Вигадливі плани втекти й залишитися в рідному місті з друзями руйнуються. Тепер у Клариному житті, здається, усе летить шкереберть... Однак у «Книгарні бажань» є правило: «Сьогодні невдалий день для поганого настрою», а її власниця пані Сова має талант радити історії для прочитання, які одразу змушують забути про сум. Тож Клара бере до рук книжку і запрошує вас приєднатися до компанії! У цій книжці ви знайдете підказки, як виплутатися з халепи, знайти нового друга й підтримувати дружбу на відстані, а також, як зрозуміти цих нестерпних дорослих.

#МАЙЖЕ_ДОРОСЛА: КНИЖКА ПРО ДІВЧАТ І ДЛЯ ДІВЧАТ

Ірина Славінська

У книжках про дорослішання для дівчат бракує реальних життєвих порад: як прийняти своє тіло, домовитися про що завгодно з батьками, вибрати професію, стати впевненою у власних силах. По-дружньому авторка допомагає дівчатам знайти себе в цьому світі, краще його зрозуміти та навчитися активно пізнавати. Не обов'язково вміти шити чи куварити, а ось знати, як діяти у випадку аб'юзивних стосунків, як розпізнати небезпечні ситуації й правильно їх вирішувати — необхідно задля збереження свого фізичного та психічного здоров'я.

ПУСТЕЛЬНА БАНДА. КНИГА 1. ВЕЛИКІ ПЕРЕГОНИ

Каталіна Браузе

Пригодницька історія про силу міцної дружби для дітей від 5-ти років.